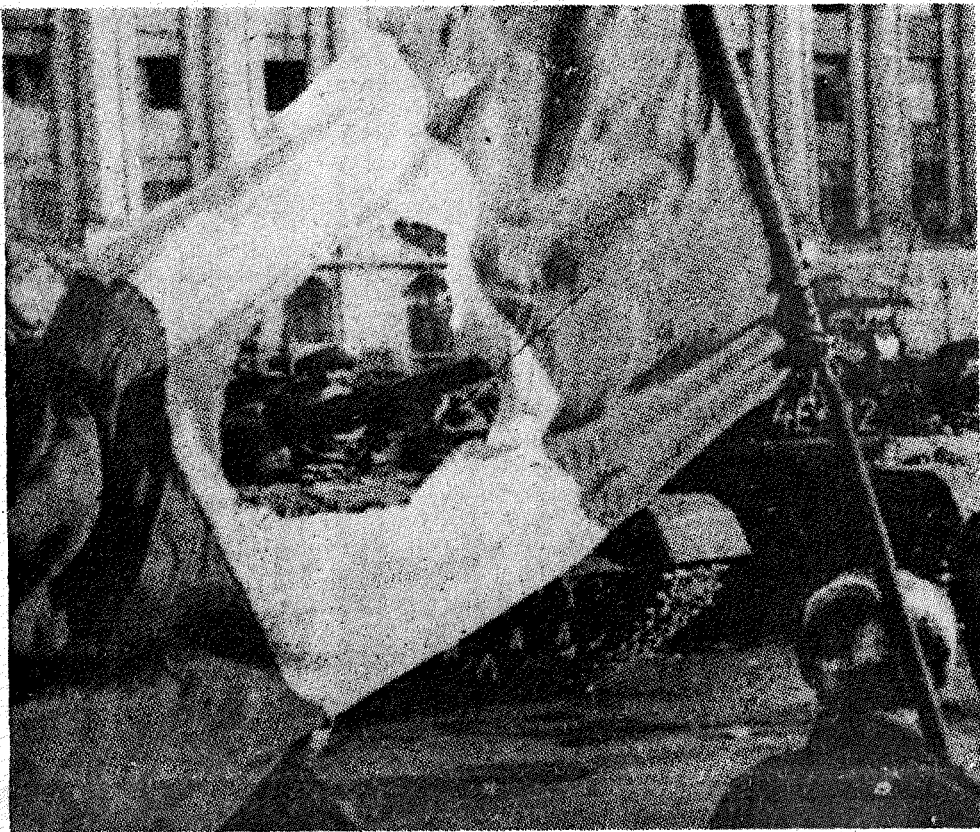

Iz vsebine

- Str. 2: *Potresi na pragu Novega leta*
Str. 3: *Nobena posoda ni večna*
Str. 7: *Naš pogovor o dogodkih v NDR in ČSSR*
Str. 8-9: *O delu in še čem v nekaterih naših republikah*
Str. 14: *Novi invalidski prejemki*

Teden odločilnega zasuka

Romunski predsednik Nicolae Ceausescu je končal življenje tako, kakor večina diktatorjev, ki se preveč igrajo s svojim ljudstvom. Na starost ni znal več presoditi razpoloženja svojih ljudi, čeprav se je prav gotovo zavedal, da

ima tudi žrtvovanje »za boljše jutri« svoje meje.

Bogata zemlja ni dala več dovolj kruha za vse Romune, cinično je predsednik ukazal preseliti vaško prebivalstvo v stolpnice, preoral vasi kot Rimljani Kartagino, nedotak-

njena pa je pustil pokopališča. Izropana naftna polja niso dajala goriva niti za domačo rabo, ljudje so v zimi prezebali in stali v vrstah za kruh in mleko, pri tem pa je veliki voditelj ukazal v bolnišnicah izklopiti inkubatorje za nedo-

nošenčke, menda zato, da bi rasli samo trdni, na napore pripravljeni Romuni.

Ni dolgo tega, ko je bil Nicolae Ceausescu še upoštevan sosed, državnik, ki so mu zaradi nekaterih posebnosti v zunanji politiki odpuščali marsikaj iz domače prakse. Ta se je kazala v teptanju človekovih pravic, ne le pravic pripadnikov manjšin v Romuniji (Romunu nemškega rodu na primer so dovolili zapustiti državo, če je Hans-Dietrich Genscher plačal zanj od 8000 do 12.000 DEM), temveč tudi domačih ljudi. Ne preseneča torej, če so bile nekatere države kar pripravljene zagovarjati intervencijo v Romuniji, »če bi se Rusi odločili zanj«. Pa se niso odločili.

Romunsko ljudstvo je te dni vzelo usodo v svoje roke in že takoj na začetku ukinilo vse simbole socialistične družbene ureditve. Zdaj se odločajo za novo pot, takšno predvsem, da Romunija ne bo več »največje poveljno koncentracijsko taborišče v Evropi, da jim ne bo treba več svetiti po stanovanju z eno samo 40 vatno žarnico in morda sčasoma res ne več postajati v vrstah, da bi preživel. Tega Romuni niso vredni. Postavlja se vprašanje, kako, da so toliko let prenašali očitno roganje »Ceausescujevega klana« na svoj račun.

F. L.

Slovenski komunisti se s programi pripravljajo za demokratične volitve

Ni kaj. Kongres v senci romunske grozljivke. Bilo je delovno, odprto, razprave so doživljale številne replike. Ni bilo množice zastav, bila pa je, bolj kot kdajkoli, trdna zahteva po evropski kakovosti življenja. Za slednjo pa bomo morali najprej pripraviti pogoje tako, da bomo razrešili številne anahronizme preteklosti, da bo zaživel v polnem pomenu besede pravna država, demokracija in z njo politični pluralizem, Jugoslavija skupnih interesov in ne prisile, država trga in inovacij, pridobivanje komparativnih prednosti, novih srednjih in drobnih podjetij, racionalne rabe energije...

(več o kongresu preberite na drugi in tretji strani)

Pozdravljamo zmago romunskega naroda

Predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije je ocenilo politični položaj v svetu in prisodilo izreden pomen procesu, ki smo jim letos priča v Evropi. Nedvomno pomenijo končni obračun s stalinizmom, hkrati pa sproščanje sodobnih demokratičnih tokov, globokih družbenih premikov k političnemu pluralizmu, pravni državi ter doslednemu uveljavljanju človekovih pravic. Padajo pregrade, ki so ločevale narode in dežele. Vse to odpira prostor za uveljavljanje bogate zgodovinske, kulturne in civilizacijske dediščine Evrope brez blokov. Nastajajo nove možnosti sodelovanja in povezovanja vseh narodov, držav in regij na osnovah enakopravnosti in vzajemnega spoštovanja. Odpirajo se nove perspektive za evropsko integracijo in helsinške procese evropske varnosti ter sodelovanja.

Zveza borcev ob tem opozarja tudi na oživiljanje poizkusov neofašističnih sil, da bi te demokratične procese zlorabilo za oživiljanje duha šovinizma, nacionalnega sovraštva, pohodov, ki netijo incidente in širijo rasno-nacionalne predsodke. Vse to so ideje, ki so že doživele svoj zgodovinski poraz v drugi svetovni vojni.

V zvezi s tragičnimi dogodki zadnjih dni v Romuniji pozdravljamo zmago romunskega naroda nad diktatorskim režimom Ceausesca. Globoko smo ogorčeni nad kriminalno-terorističnim načinom, s katerim se je osovraženi neljudski režim skušal obdržati na oblasti. Izražamo vso podporo romunskemu ljudstvu in fronti narodne rešitve. Prepričani smo, da bo ljudstvo, ki si je svobodo priborilo s tolikimi žrtvami in prelito krvjo, znalo zavarovati pridobljeno z obnovo demokracije in pravne države.

Obsojamo tudi ameriško intervencijo v Panami, ki predstavlja flagrantno kršitev suverenosti neodvisne države in nadaljuje s prakso dominacije in nasilja v mednarodnih odnosih.

Ob vsem tem pa Zveza borcev sodi, da je nastopil skrajni čas, da se tudi v naši državi zavemo poduka tega dogajanja v naši sosesčini. Nujno je, da tudi sami končno onemogočimo dogmatike in nedemokratične sile, ki pri nas z nacionalističnimi parolami in bojkoti nenehno poglobljajo krizne razmere. Povsod je treba zavreti njihove trdovratne poizkuse ter doseči, da obstoječe družbeno-ekonomske in nacionalne probleme razrešujemo po demokratični poti in v okviru pravne države ter ob spoštovanju človekovih pravic.

Ne bodimo samo opazovalci

Ob dogodkih, ki so v zadnjih treh mesecih, takorekoč v zadnjih dneh tega leta pretresali svet, še posebej Evropo, značilnih po upanju, ljudskem veselju in zmagah, svobodi na eni ter trpljenju, strahu in grozljivih smrti na drugi strani, vstopamo v novo leto globoko pretreseni in v razmišljanju o zapletenosti našega življenja in obstoja.

Ni več dvoma, da bomo končno tudi mi morali stopiti na trdna tla. Najnovejši programi gospodarske prenove nas bodo v to prisilili. Nehali bomo kar sanjariti o jutrišnjem lepšem dnevu in bomo končno priznali, da obstajata na svetu dve nezamenljivi stvari: uspešnost in neuspešnost, uspešna in neuspešna ljudstva z vsemi svojimi (ne)demokratičnimi ustavami in ustanovami političnega sistema, zgodovinsko odgovornimi za svobodo in enakopravnost narodov, za človeka vredno kvaliteto življenja.

Številni udeleženci NOB doživljamo najnovejše dogodke še posebej prizadeto. Prehodili smo dolgo pot, bolje rečeno, pretekli svoj maraton. Naše steze bodo vse krajše. Toda kljub negotovosti kako bomo izšli na kraj z zapletenimi krizami v svoji lastni državi, se vendarle lahko veselimo vsebine novih razmišljanj in dogovorov mlade generacije ter poguma, s katerim vstopa kot sveži, delovni in politični dejavnik v slovenski in jugoslovanski prostor.

Zato ne bodimo samo opazovalci novih dogajanj. Z vso močjo podpiramo mlade v zgodovinskih preobratih in preizkušnjah, ki jih še čakajo, še posebej pri graditvi novih odnosov v Jugoslaviji. Samobitnost slovenskega naroda se ne more končati le na sončni strani Alp. Široko moramo biti odprti, dejavni in povezani z vsemi drugimi narodi sveta kot enakopraven, demokratičen in suveren narod.

Ne pozabimo na bogata izročila NOB in časov naše mladosti. Mnoga so še vedno polna življenjskega soka in nepogrešljiva dediščina že dosedanje preobrazbe in potrjevanja slovenskega naroda. K temu naj prispeva delež tudi naš časopis TV-15. Zaenkrat smo premagali krizo njegovega nadaljnega obstoja. To ni bilo lahko in tudi ni potekalo brez ustreznih materialnih in kadrovskih ukrepov. Kolektiv časopisa TV-15 prehaja iz delovne skupnosti Založbe Borec v delovno skupnost Republiške konference ZRVS Slovenije. Tudi njim in vsem bralcem časopisa TV-15 ter udeležencem NOB kar najbolj srečno in zdravo novo leto 1990.

Jože Božič

Vsem našim
naročnikom in
bralcem želimo srečno,
zdravo, predvsem pa
bolj mirno novo leto!

Potresi na pragu novega leta

Minula tedna so dogodki podivjali. Zdi se, kakor bi mnoge človeške skupnosti izgubile potrpljenje same s seboj pa skušale v nekaj dneh nadomestiti bodisi dejanske bodisi umišljene zamude v svojih življenjskih tokovih. Med tistimi dogajanji, ki jih je upravičeno sprožila bivanjska vest narodov, se uvršča na prvo mesto krvavi romunski potres, med tiste pa, ki učinkujejo zaradi izliva prenakopitvene lastne energije arogantno, velja prišteti predvsem desant ZDA na Panamo. Elementarno so se zganile tudi naše domače razmere.

Razpad vladavine nasilja

Vidimo: ob prehodu v devetdeseta leta se podira svet, ki mu je z velikimi upi napovedala perspektivo ruska oktobrska revolucija, pozneje pa ga je stalinistična strahovlada spremenila v spačka zgodovine. Tako ideje kot metode in državne izpeljave realnega socializma se rušijo; po nezasišanih pritiskih na človeško zavest in usodo doživljajo svoj mene tekeli; trajale so približno toliko, kolikor zdaj traja življenja povprečnega zemljana.

Mnogo narodi Sovjetske zveze si skušajo razrahljati jame, ki jim jih je nataknil na vratove boljševiški imperij. Kolikšen paradoks, da jim je v znatni meri omogočil postopno osvoboditev prav Gorbačov – zdajšnji komunistični vodja, čigar povsem nenavadna naprednost tira v osuplost humaniste, še bolj pa javne ali skrivne, prepričane ali nezavedne staliniste po vsem planetu! Notranja protislovja v prežvelem imperiju razžirajo železno zaveso; storila so, da se je zrušil berlinski zid. V nekaj borih mesecih so bolj ali manj razpadle številne pregrade med demokratičnim in iz spon vstajajočim delom evropske celine. Celo Romunija, doslej najmračnejša trdnjava totalitarne diktatorske tiranije, si je v nekaj dneh izsilila – četudi za ceno desetisočev življenj ter pretresljivega trpljenja in upostojenja – pot v svobodo, pot k pravičam človekove osebnosti in naroda. Kot kakšen rezervat ali vzorec stalinske epohe je običajala v negibnosti samo še mala Albanija.

Vprašati se moramo: kje smo mi?

Ne manjka bistrih opazovalcev, ki ugotavljajo, da Jugoslavija in Slovenija znotraj nje za zdaj še ne smeta nekako udobno ali celo zviška motriti svetovnih plemen, češ, pri nas kljub vsem krizam končno zmagujeta človekova svoboda in demokracija. Kljub resolucijam, sprejetim na naših nedavnih partijskih kongresih in konferencah, ki so se vse po vrsti zavemale za pluralizem mišljenja, za ukinitev partijskega oblastnega monopola in tedaj za dokončno slovo od stalinističnih pojmovanj in ravnanj, denimo ni mogoče spregledati, da onstran verbalnih deklaracij še vedno obstajajo zapleteni vozli starih praks, starih odnosov.

Brez domišljavosti je mogoče presoditi, da se je med vsemi zborovanji komunistov najdlje dokopal 11. kongres ZK Slovenije. Z gesli Evropa zdaj in Za evropsko kakovost življenja je napovedal železno doslednost – upati je, da se bo takšna doslednost tudi uresničevala – zlasti v naslednjih premisah in sklepih:

Slovenski komunisti se absolutno odrekajo dosežani avtoritarnosti. Postajajo enakopravna stranka med strankami, ki se na svobodnih tajnih volitvah potegujejo za oblast in prevlado svojih družbeno – razvojnih konceptov. Hipoteke napak iz preteklosti komunisti ne stresajo z ramen; samokritično jih priznavajo, vendar jih z zrejšim snovanjem skušajo popravljati. Nobenih odločitev ne sprožajo samovoljno, ne da bi poprej ugotovili večinsko voljo ljudi, udov slovenskega naroda in slovenske države. Zavzemajo se za nedotakljivo demokracijo, za ustavo, za pot reform, za pravno državo, za varstvo človekovih pravic, socialno varnost, stabilnost. Ko komunisti tako delujejo, se naravno odpovedujejo tistemu »socializmu«, ki se je desetletja vzdrževal s pomočjo dogmatizirane zavesti in ustavno zavarovanega »avantgardizma«, še zdaleč pa ni izpolnjeval celovitih človekovih potreb in svoboščin. Prav v pluralizmu, prav v konkurenci idej vidijo zdaj komunisti pogoj za lastno inovativno pobudo, za lastno vitalnost, ne pa, da bi si po starem varljivo pridobivali vpliv z zatiranjem sleherne opozicije. Dovolj je partijskega monologa – napredek je doma samo v obče človeškem ustvarjalnem mnogoglasju, ki so mu same stranke še vse preozek okvir. Kar zadeva delovne metode, se hoče moderna ZKS boriti za višjo občevalno etiko, kar pomeni, da zavrača politikantski makijavelizem, vsakršno nasilje, agresivnost, revanšizem, oportunistično prilagajanje in podobne postopke. Za dobro se je mogoče boriti samo z dobrim.

Četudi si odmislimo Kučanova globino in virtuoznost, četudi vemo, da je prepričljivosti sklepov dokumentov veliko pridodala strokovnost njenih oblikovalcev, četudi vzamemo v poštev, da je marsikaj pozlatila gorečnost, s katero so predlagali in zagovarjali amandmaje mnogi razpravljalci – moramo vendar reči, da je 11. kongres ZK Slovenije sam po sebi, torej, če ga gledamo otrebljenega teh bleščočih, a v bistvu vendar drugotnih primesi, pomenil neko novo kvaliteto ne le za komunistično stranko, temveč tudi za celoten slovenski družbeni razvoj.

V luči vsaj na kratko zarisane generalne linije – naj si sposodimo takšno označbo iz besednjakov preteklosti – se kaže program slovenske komunistične stranke zares obstojen, moderen, vabljen. Najbrž ne tvegamo preveč, če izrazimo mnenje, da bo na spomladanskih volitvah potegnil za sabo kar znatne odstotke slovenskih volivcev.

Vprašanje je seveda, v kolikšni meri bosta svoboda osebnosti in demokracija pretehtali nad uveljavljenimi

partijskimi postulati, zlasti nad razvitim demokratičnim centralizmom v drugih delih ZKJ. (Za zdaj je čutiti, da se skoraj identično kot slovenski postavljajo hrvaški komunisti, v marsičem podobne so tudi namere bosansko-hercegovskih in makedonskih, prenekateri napredna opcija se prebujajo tudi v Srbiji.) Prav od odgovora na to vprašanje je v veliki meri odvisno, koliko se lahko Jugoslavija kot celota približa Evropi, saj ni neznano, da v največjem delu države zveza komunistov – tudi takšna, kot je pretežno zdaj – razvija še vedno odločilen vpliv na družbene odnose in razvoj. Kakor na dlani pa je, da bi ob nespremenjeni ideologiji in politiki kmalu običali celo za tistimi državami, ki sicer niso doživele svojega informbiroja, pa se po štiridesetih letih mraku zdaj vendar hitrejši in odločnejši od nas priglajajo v zbor demokratičnih skupnosti.

Enega izmed preizkusnih kamnov, ali morda ne mislimo skupaj z Albanijo ostati v rezervatu zaostalosti, je videti v tem, kako se bomo

kaj zganilo, da se nehuje naš nepopisni brodolom po močvirju, so se oglasili trezni preudarki. Ali ne bodo konvertibilnost dinarja ter napovedani novi finančno-monetni, davčni, zunanje trgovinski, devizni in drugi ukrepi zgolj kratke sape? Ali bo inflacija res zavrtla, ko že sredi predsednikovih izvajanj spet vrto glavo divjajo cene! Ali se bo res aktivirala v kapital spremenjena družbena lastnina (ta rakava rana našega gospodarstva), ko se bo morala spustiti v konkurenčno tekmo z naraščajočimi pobudami zasebne, zadržne, državne lastnine! Mar se bo res domala čez noč spremenil doslejšnji samoupravni sistem, ki je bil pojem neučinkovitosti, tako, da bo deklarativno »odločanje« zamenjal delavčev poslovni interes? Kdo bo napolnil neznansko brezno zveznega proračuna, ki naj bi znašal prihodnje leto skoraj 68 milijard konvertibilnih dinarjev (ali prav toliko milijard milijonov zdaj že predpotopnih »starih« dinarjev)! Kje so jamstva – ob še tako odkritosrčni pripravljenosti na žrtve, ki jih zahteva Mar-

varstveni skladi tako zaradi predvidenih ničevih vsot kot zaradi njihove narave, ki samodejno ponižuje človekovo delo, vredni tragičnega posmeha?

Še v nedogled bi lahko nizali retorična vprašanja, ki si jih te dni zastavljajo Jugoslavan ob ostrih Markovičevih reformah. Čeprav šef vlade žanje številne mednarodne ocene, da so njegove poteze strokovno pravilne, čeprav uživa zaupanje, da ravna tako, kot pač mora, saj v sedanjem bridkem položaju nimamo nobene izbire, se vendar kljub podpori večjega dela javnosti oglašajo že tudi pomisleki, ali ukrepi niso morda preveč tehnokratski. V marsikaterem območju so res videti takšni, kot da niso narejeni za ljudi, pač pa prirojeni za 23 milijonov poskusnih zajcev, na katerih se opravlja makroekonomske spekulacije. Gotovo, ekonomski strokovnjaki in naši upniki po svetu ukrepom ploskajo, saj jim obetajo plačila posojenih denarjev, vse večja beda naših množic pa jih ne bo prav nič prizadela. Nadalje, še tako površen opazovalec lahko

Ko prvi učinki prehoda na dosledni tržni sistem polagoma lezejo pod kožo družbenim skupnostim, se vse bolj zastavljajo tudi politično občutljiva vprašanja, katera republika, pokrajina, regija bo bolj prizadeta. Čigav delež dajatev in žrtev bo pravično ali nepravično trši?

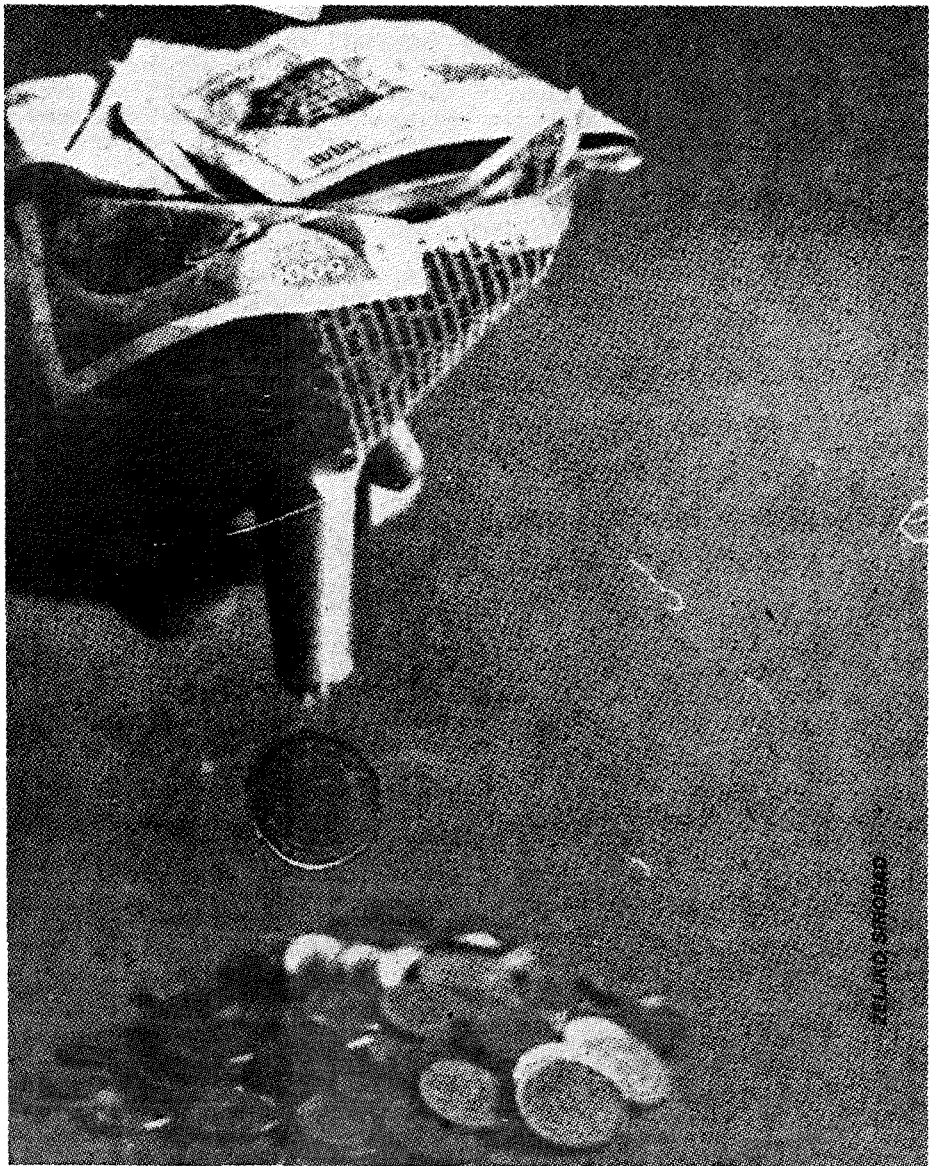
Slovinci ugotavljajo, da jim bodo v obliki proračunskih, davčnih, solidarnostnih in kdo ve še katerih plačil »prelili« (ali bolje, odlili) prihodnje leto v korist državne skupnosti poldrugo milijardo dolarjev. Ali je naša republika zares tak sveti Kristof, da se ji ne bo skrivil hrbet pod takšnim bremenom? Preprost račun pokaže, da bo tako sleherni izmed 800 tisoč zaposlenih v Sloveniji moral pridelati ne dosti manj kot 2 tisoč dolarjev samo za »servisiranje« federacije in reforme.

Toda slovenska pregovorna potrpežljivost, delavnost, disciplina se zdaj srečujejo še z drugo nesrečo, ki jo je na primer Milan Kučan v svojem kongresnem govoru osvetlil brez dlake na jeziku. Naša proizvodnja in trgovina sta deležni naraščajočega bojkota s strani SR Srbije, kar predvsem nam, pa tudi sami Srbiji in vsaj Jugoslaviji, povzroča velikansko škodo. Takšno srbsko ravnanje, ki je v posmeh vsaki normalni civilizaciji in kulturi, smo si vsaj na videz prislužili samo zato, ker smo se uprli mitingu, v katerem smo upravičeno videli eskalacijo tiste brezobzirne, agresivne politike, ki že dolgo nekažnovano pustoši po državi z izgovorom, da se zavzema zoper izseljevanje Srbov in Črnogorcev s Kosova. Zaradi odnosa, kakršnega predstavlja blokada, prav neplodno odteka naša energija, zmanjšujejo se naše akumulativne sposobnosti, naraščajo izgube, po svoje pa se tudi ukinja sožitje avnojske vrste v Jugoslaviji.

Preden je zvezna vlada sprožila reforme, bi vsekakor morala storiti odločne korake, da bi se ti pritiski in provokacije nehali. V ozračju, v katerem se je treba kot sitnih muh otepati »protibirokratske revolucije«, populistične antikulture ter krivičnih očitkov, da smo Slovenci egoisti, izkoriščevalci, separatisti itd., ni lahko živeti in delati. Težko je pritrditi Markoviću, da bo reforma tista, ki bo razrešila in uredila mednarodne odnose. Mislimo namreč, da bo prav narobe: da bodo odnosi krojili uspeh ali neuspeh reforme. Zato se nam zdi neodpušljivo, da je po zgledih zveznega državnega in partijskega predsedstva zdaj tudi ZIS podlegel »argumentom« srbske hegemonistične moči in se vdal povsem malomarnemu obnašanju do tega nasilja. Bojimo se, da je tako izkopal grob reformi.

No, kljub vsem strahovom se podajamo v novo leto z vero, da bodo svetovni demokratični potresi in procesi izdatno vplivali tudi na naše notranje življenje. Veliko je navsezadnje že to, da smo se premaknili. Iztrgali smo se iz položaja, ki smo ga leta in leta označevali z ugotovitvijo, da vse stoji. Zdaj naposled vse teče.

Zvone Kržišnik

odzvali na napredni program zvezne vlade.

Kaj terja Marković?

Ko je predsednik ZIS dne 18. decembra oklical frontalni napad na našo gospodarsko krizo – podobno kot je Boris Kraigher pred četrtr stoletja napovedal reformsko vojno – so bili njegovi šokantni ukrepi povsod po državi sprejeti z zelo mešanimi občutki. Za olajšujočim spoznanjem, da se je naposled ne-

kovič – da bodo ta bremena pravično porazdeljena? Ali bodo socialno najšibkejši in hkrati najštevilnejše plasti jugoslovanskega prebivalstva vzdržale »svobodno« naraščajoče cene ter zamrzovanje plač in nadaljnje občutno zmanjševanja že tako nizkega življenjskega standarda? Kolikšne groze se obetajo več kot milijonu starih in nekaj sto tisoč novim brezposelnim, ki jih zdaj mrzlo imenujejo »tehnološke in strukturne presežke«? Ali niso socialno

vidi, da se reforme daleč bolj ukvarjajo s finančnimi in računovodskimi operacijami kakor pa s proizvodnjo, produktivnostjo, ustvarjanjem nove vrednosti. Posebno spodbudna tudi ni ugotovitev, da vlada že po nekaj dneh popušča v doslednosti, ki je bila oznanjena kot conditio sine qua non; da se prvotni rigorozni sklepi že masejo pod pritiski množičnih stavk in ob bolj ali manj načelnem skupščinskem mešetarnenju.

11. kongres ZKS je za nami

Nobena posoda ni večna

Zgoščen dvodnevni kongres slovenskih komunistov v ljubljanskem Cankarjevem domu je bil prvi v povojni zgodovini ZKS, ki je v širši javnosti minil brez pretiranega poudarjanja in brez – insignij. Srp in kladivo ostajata na rdeči zastavi, vendar so se slovenski komunisti dokončno ovedli, da s tem simbolom in z njegovo vsebinsko prtljago ne morejo več »potovati« v nek drugačen razvoj, v delovno vzdušje, v katerem bomo vsi lažje dihali in se postopoma vgrajevali v Evropo, kamor kljub takšnim ali drugačnim natolcevanjem spadamo.

Po letošnjih septembrskih podatkih šteje ZKS, ali po novem kar komunistična stranka – 100.648 članov. To je 26 tisoč manj kot še v letu 1972. Mnogi niso mogli počakati posodabljanja in so se, utrujeni od ponavljajočih se besed: »moramo«, »ne bomo dovolili«, »treba je«, zabubili v svoje ožje strokovno delo, čakajoč na možnost, da bodo dali svoj državljanski glas tistim in tistemu, ki bo programsko ponujal več, bolj konkretno, zavezujoče, da se bodo stvari premaknile iz realsocialističnih kolotečin.

Enajsti kongres ZKS pod geslom Evropa zdaj ni ponujal velikih besed, niti ni obljubljal preskoka v vsesplošno blagostanje, zato pa je dovolj jasno in glasno razčiščeval z lastno preteklostjo, za katero je nena zadnje priznal, da bi morala v štirih desetletjih po vojni v imenu ljudstva (delavskega razreda) in zanj – storiti več.

Hipoteka pojmov komunizem in socializem je visoka in slovenska partija stopa z njo ta

čas prvič na preizkušnjo ter tehtanje pred najširšo javnost – z novimi programi in pogledi, ki daleč presegajo pričakovanja največjih optimistov iz pred dveh let!

Navsezadnje je to menda ta čas edina stranka na oblasti v Evropi, ki se je brez večjih zunanjih pritiskov (in po daljšem napovedovanju) namenila zares sestopiti v strankarski pluralizem s konkretno napovedjo pomladanskih demokratičnih volitev 1990.

Najbrž ni potrebno posebej poudarjati, kako neizbežen se kaže ta korak v trenutku, ko so se nam ob podobah kongresnega dogajanja vzporedno kazale tudi tiste o, v potokih krvi porajajoči se, novi romunski demokraciji.

Dosedanji vodilni mož slovenske partije Milan Kučan je s svojim uvodnim govorom še enkrat dokazal svojo osebnostno vrlino – ta čas zanesljivo najbolj elokventnega in konciznega slovenskega (pa najbrž tudi jugoslovanskega) politika. O delu organizacije, ki ji pripada, je med drugim dejal:

»Tudi naša komunistična organizacija kot donedavna vodilna in monopolna sila oblasti, kot obvezni usmerjevalec vseh smeri razvoja in oblik družbenega in političnega delovanja ljudi, kot predpisovalec in verifikator obveznih programov in prepričanj, je postala ovira. Stranke in sistemi ne morejo sami po sebi ljudem prinesiti sreče, lahko pa jim do neznosnosti zagrenijo življenje, kadar ga hočejo do popolnosti obvladovati. Zato, in ne le iz želje, da se uveljavimo kot pretendent na oblast z demokratičnimi sredstvi, smo krenili po poti prenov. Ni mo-

goče spregledati, da smo v času od enega do drugega kongresa spodbudili in soustvarjali slovensko pomlad in lastno spreminjanje iz sile oblasti v gibanje za evropsko kvaliteto življenja. Na to smo vsekakor lahko ponosni. Enako, kot smo lahko ponosni in zadovoljni, da smo skozi ves ta čas ohranjali vsaj doma, vsem napetostim in spopadom navkljub, relativno stabilnost političnega in socialnega življenja.

Toda temeljni cilj reforme, za katerega smo se dogovorili na konferenci, še ni dosežen; še ni dokončan njen prvi, bistveni korak. Takrat, ko smo se dogovorili za prenov, smo si zastavili cilj, da dosežemo točko, ko se ne bo več mogoče vrniti k staremu socializmu, socializmu po meri človeka pa bo postal živa in prevladujoča možnost. Tedaj si pač nismo mogli misliti, da bomo naleteli na največji odpor prav v organizaciji, ki ji zgodovinsko pripadamo: v Zvezi komunistov Jugoslavije, zlasti v nekaterih njenih posameznih delih. Tako kot ne moremo nikomur na naši, zdaj pluralni politični sceni preprečiti, da od nas vsak dan znova zahteva spoved za iste grehe iz preteklosti in s tem sovražno dopoveduje ljudem, da nikakršna odveza komunistom ni možna, tako ne moremo in ne želimo nobene od organizacij, ki skupaj z nami tvorijo Zvezo komunistov Jugoslavije, prisiliti, naj sprejme našo usmeritev za svojo. Brez moraliziranja je pač jasno, da po tej poti nikoli nismo ne mogli ne poskušali uveljaviti naših stališč, da pa so na to karto igrali in igrajo tisti, ki imajo več glasov in manj argumentov od nas.

Ne v Jugoslaviji ne v Evropi nismo tako osamljeni, da bi nas obvladali preganjavica in prepričanje, da nas vsi sovražijo, in bi zato povsod iskali in našli sovražnike, s katerimi bi surovo obračunavali. Brez odpuščanja in brez pozabljanja! Raje smo se potrudili, da smo za svoje poglede in smer razmišljanja našli razumevanje in podporo in da smo ga obogatili s podobnimi razmišljanji drugih. Tisti, ki so pri nas iskali in videli kontrarevolucijo, so nam s tem samo povedali, da jim niso všeč pot reforme, demokracija, pravna država, varstvo človekovih pravic, socialna varnost in stabilnost. Namesto nje bi nam radi vsilili takojmenovano antibirokratsko revolucijo in izredno stanje s suspenzom demokracije in človekovih pravic. Tisti, ki nam dopovedujejo, da smo krenili na pot antikomunizma, so nam s tem samo povedali, da jim komunizem pomeni zgolj monopol oblasti.

Tisti, ki nam očitajo, da rušimo Jugoslavijo, so nam s tem samo povedali, da je zanje federacija enakopravnih narodov le prisilna skupnost pod diktaturo partijske države in hegemonije večinskega naroda. In tisti, ki trdijo, da smo nedemokratični, so nam s tem povedali, kar sami še predobro vemo: da je povratek v staro stanje, četudi povezan s popolno izgubo verodostojnosti socialistične ideje in nebrzdanim nasiljem, še vedno možen tako pri nas kot v socialistični Evropi. 10. kongres je izvenel v spoznanje, da to, kar živimo, ni socializem. Razmere našega življenja postajajo neznosne. Perspektiva ljudem je zamejena, njihova socialna varnost, materialni in družbeni položaj,

mir in življenje ogroženi. Nezdovoljni so, ogorčeni zaradi naraščajoče negotovosti v podivjani inflaciji, izgubljanja energij, potrebnih za ambicioznejše družbene projekte in krize vrednot. Dovolj jim je iluzije svobode, političnega silaštva, ščuvanja naroda proti narodu, revanšizma in stalnih ideoloških obračunavanj, ki se vsiljujejo v delu Jugoslavije. Upirajo se nasilnemu potiskanju v prepire včerajšnjega življenja, ki jim jemljejo moč in voljo, da bi reševali težave današnjega. Tega pa želijo živeti po meri svojih možnosti, ne bistveno drugače, kot ga živijo ljudje v razvitih sosednjih deželah, in si ustvarjati osnovo za obetavnejši, prijaznejši svet in delo jutrišnjega dne. Niso prav te razmere za nas velik izziv? Da nemudoma kaj naredimo za življenje v demokratičnih in humanih razsežnostih. Da v tem nezadovoljstvu razkrijemo silnice napredka, skrite v silni želji po spremembah. Da pridobimo ljudi za ustvarjanje tistega, kar poizkuša opredeliti naš program Evropa zdaj. Nismo nujno obsojeni na takšno življenje. Z njim se v imenu velikih, a žal nedolodljivih in zelo daleč v prihodnost odmaknjenih ciljev in vrednot nismo več pripravljeni sprijazniti ne mi ne mnogi milijoni ljudi po Evropi, ki so doslej delili nam podobno usodo. Je tudi drugačno življenje.

Socialistična projekcija družbe, ki je vendarle rezultat evropske misli in zavesti in njeno praktično udejanjenje, izziva z dvomi vseh vrst. Mar tega ne dokazuje globoka in splošna kriza pri nas in v drugih državah s socialističnim imenom? Očitno se je edini izkustveno preverjeni vzorec socializma, zgrajen na njegovem tradicionalnem razumevanju, izživel. Tega po vzoru prve države socializma označujeta etatizem in kolektivism, nad katerim je bedela in ga pogosto, žal tudi z nasiljem,

varovala komunistična partija ter njena iluzija, da je izključni, izvorni tolmač znanstvene resnice o socializmu in nosilec zgodovinskih interesov delavskega razreda in s tem družbenega napredka. S tem vzorcem, ki je bil grajen na delitvi ljudi in sveta na dobro in slabo, pri čemer je v funkciji odrešenika človeštva nastopal delavski razred s svojo avantgardo, je očitno svoje možnosti izčrpalo tudi svetovno komunistično gibanje tiste zamisli, ki se je utemeljevala na razmislekih in praksi oktohrske revolucije. Veliko več, kot smo verjeli in doslej bili pripravljeni priznati, je prevzelo od prve države socializma in ohranilo tudi po letu 1948. Kot da bi verjeli, da ni dovoljen »revizionizem«.

Kje je bila narejena napaka? Zdaj, ko je zrušen berlinski zid, kot simbol sovražno sprtih nekdanjih svetov socializma in kapitalizma, in ko tisoče ljudi beži iz realsocialističnih družb, ki so jim bile ustvarjene in zapovedovane kot socializem, terja to zdravorazumsko, za milijone ljudi pa usodno vprašanje odgovor. Z današnjim premislom se nam kot izhodiščna zmeta nedvomno kaže razumevanje socializma kot zgodovinsko nujne alternative in negacije kapitalizma in dosežkov meščanske demokracije. Na tem premisleku se je socializem utemeljeval in uveljavljal kot radikalni prelom s kapitalizmom, se potrjeval z nasilno destrukcijo poprejšnjih družb, njihovih dosežkov in vrednot. Tak, nikoli znanstveno podprt pristop, ki je socializem razumel kot protikapitalizem, očitno ni zmogel odgovoriti na dvojne temeljne vprašanje: kako ustvariti ekonomsko učinkovit sistem in zagotoviti razvoj socialističnih družb ter kako uveljaviti moralno in materialno spodbudo družbenega napredka, utemeljenega na demokratičnih in humanističnih vrednotah. «

(podčrtala nov.)

Resolucije o Romuniji, ekologiji, razvoju starih industrijskih središč, o razvoju slovenskega podeželja in izjava o preteklosti

Resolucija o Mariboru zadeva seveda vsa stara slovenska industrijska središča, zadeva območja s skoncentrirano masovno proizvodnjo – zlasti investicijskega blaga, katerega prodaja doma se močno oži. Zato je nadvse pomembno in odvisno predvsem od širše izvozne strategije, kako se bo ta industrija vključevala na tuje trge – s selektivno kreditno politiko in drugimi načini zmanjševanja tveganj za investicijske projekte. Slovenski komunisti si bodo prizadevali odpraviti negativne posledice ekonomske politike preteklih let. To pa pomeni preizkus dejanske rentabilnosti nekaterih podjetij: »... Dodatni razlog za preverbo slovenske razvojne politike so veliki premiki na področju javnih financ, ki bodo še povečali odlive s področij najbolj ekstenzivne zaposlenosti. Koncentrirana sredstva javnega sektorja v eni sami banki bodo odločilno vplivala na gospodarsko dogajanje, zato je treba preprečiti sleherne diskriminacijske učinke do tistega gospodarstva, od koder se bodo pretežno napajala. Normalno bi bilo, da bi proračunska reforma olajšala, ne pa otežila prestrukturiranja starih industrijskih središč... « so med drugim zapisali v posebni resoluciji.

Odzvali pa so se tudi na sprotno najbolj spremljano dogajanje – v Romuniji in zapisali, da – zgroženi od tragediji, v katero je brutalni režim pahnil romunsko ljudstvo – vendar ugotavljajo, da predstavljajo demokratične spremembe v tej naši sosednji državi temelj prihodnjega dobrososedskega sodelovanja. Pozvali so pristojne zvezne organe, naj izmučenemu romunskemu ljudstvu pokažejo našo naklonjenost s pomočjo, ki je zdaj najbolj nujna.

Resolucija o ekološki sanaciji Zasavja je simbolno pomenila izrekanje za intenzivnejši družbeni pristop k vprašanju varovanja človekovega okolja nasploh, s poudarkom na najhitrejših intervencijah v predelih Slovenije, kjer je že ogroženo – ne le rastlinstvo in favna, ampak tudi zdravje in zdrava prihodnost ljudi. V Revirjih, so opozorili, ni več zdravo živeti. To je dejstvo in – davek ensotranskega gospodarskega razvoja, ki pa je omogočal v preteklosti razvoj drugih, novejših in uspešnejših gospodarskih

panog. Resolucija predlaga skupščini SRS sprejetje nacionalnega programa ekološke sanacije Zasavja in drugih najbolj prizadetih predelov.

O preteklosti

Brskati ali ne brskati – po preteklosti – to ni tu vprašanje. Da pa se je do nekaterih napak iz povojnega delovanja Zveze komunistov Slovenije in Jugoslavije treba opredeliti, je bilo že dalj časa jasno. Zato so tudi sprejeli naslednjo izjavo:

»Zavračamo in obsojamo neligitimne represije, zlasti najbolj grobe povojne in veliko bolj pretentne, ki so se ohranjale še dolgo v naš čas. Takšni praktiki odrekamo domovinsko pravico v naši organizaciji. V družbi prispevajmo, da se kaj takega ne bo nikoli več ponovilo. Ne želimo in ne moremo nadomestiti znanstvenih sodb s političnimi ocenami. Zavzemamo se za to, da preteklost postane predvsem stvar znanstvenokritične analize in sodbe, ne pa sredstvo politikantskih napadov, ki bi povzročili nove krivice. CK ZKS naj pomaga in politično podpira ugotavljanje resnice. Kongres pričakuje od vseh, ki menijo, da so se njim ali njihovim najbližjim zgodile takšne krivice, da bodo CK posredovali pobude za ustrezne postopke. Kongres se zavzema za to, da se z vsemi zakonitimi in demokratičnimi sredstvi popravijo vse krivice, ki se še dajo popraviti, ter da da opravičilo in popolno zadoščenje vsem, ki so po krivici trpeli. Naj pregledajo, preverijo in na osnovi ugotovitev predlagajo obnovitve političnih sodnih procesov v povojnem času ter rehabilitirajo po krivem obsojene. Na tej podlagi naj se ZKS naravno in politično opredeli do tistih svojih članov, ki bi jim bila z raziskavo takšnih primerov dokazana posebna velika odgovornost za pretekle napake, CK ZKS pa naj o rezultatih te pobude sproti obvešča članstvo in javnost. Z našo programsko usmeritvijo smo zavrgli vse, kar je omogočalo netenje sovraštva, nestrpnosti, maščevalnosti in nasilja nad ljudmi. Zato odklanjamo revanšizem, ki ne popravlja krivic in maščevalnosti, temveč ohranja sovraštvo pri življenju. Pokopljimo mrtve, popravimo krivice živim, toda ne delajmo po nepotrebnem novih krivic in otežujmo življenja ljudem, ki jim je po tolikih desetletjih lasten spomin najhujši barih.«

Novi predsednik ZKS Ciril Ribičič

V naslednjem mandatu bo na čelu ZKS zdaj dvainštiridesletni Ciril Ribičič, doktor pravnih in političnih znanosti iz Ljubljane

tudi opredeljevanje nosilčeve odgovornosti. Poudarili so, da s sedanji lastninskimi odnosi nimamo nikakršnih možnosti za vstop v Evropo devetdesetih let.

Zveza zvez

Eden izmed nemalo pomembnih sklepov 11. kongresa ZKS je naloga, ki so jo komunisti naložili delegatom za zvezni – izredni kongres: naj se dosledno zavzemajo za preoblikovanje ZKJ v zvezo samostojnih republiških organizacij, ki se lahko svobodno povezujejo v Zvezo komunistov Jugoslavije – ali pa tudi ne. Kajti, so menili, sklepi 14. zveznega partijskega kongresa ne bodo, če bodo v nasprotju s sklepi 11. kongresa ZKS, zavezovali slovenskih komunistov.

Temeljni cilji in vrednote

Zveza komunistov na poti prenov se zavzema za razvito in odprto deželo, za programe, ki naj jih izbirajo ljudje, za dobre medčloveške odnos v svobodi, varnosti in blaginji, za humano delo na vseh področjih, za Zeleno Slovenijo, socialno varnost, zdravje ljudi in naroda, za razcvet slovenskega kulturnega prostora, demokracijo, samoupravljanje in upravljanje, za skupnost v različnosti, za enakopravnost spolov, za enakost družbenih možnosti, za federacijo, ki bo znala živeti z razlikami, za kulturo miru in Evropo – pri nas doma.

Ob sprejetju programa gospodarske reforme

Carski rez je cena za izhod iz krize

Že prihodnjih nekaj mesecev bo pokazalo, ali je bil 18. decembra 1989 zgodovinski dan ali pa samo še eden od neuspešnih poskusov za rešitev gospodarske krize v Jugoslaviji, ki je tudi vzrok za vse ostale krize in napetosti pri nas.

V ponedeljek 18. decembra je namreč predsednik zveznega izvršnega sveta Ante Marković predstavil delegatom obeh zborov skupščine Jugoslavije program gospodarske reforme in povedal, kako naj bi ga uresničili v prihodnjem letu.

Uresničevanje gospodarske reforme naj bi bilo v letu 1990 usmerjeno predvsem v ustavitve inflacije. Od tega je namreč, kot je poudaril Marković, odvisen izid reformskih usmeritev. Poleg konvertibilnega dinarja je vlada predvidela stabilne proračunske vire oziroma zmanjšanje porabe, strogo in omejitveno denarno politiko. Da bi zvezna vlada lahko uresničila svoj načrt, je predlagala tudi ustavne spremembe, ki naj bi jih sprejeli po hitrem postopku do konca februarja.

Veliko presenečenje je povzročil tisti del Markovičevega govora, ki je razglasil, da je dinar postal konvertibilno plačilno sredstvo. Nov konvertibilni dinar znaša 10 tisoč dosedanjih dinarjev, kar pomeni, da mu je vlada izbrisala kar štiri ničle. Tako velja zdaj 1 zahodnonemška marka 7, en ameriški dolar pa 12 dinarjev. To razmerje velja do konca junija prihodnjega leta. Državlani bomo lahko za dinarje kupovali devize v bankah po tem tečaju. Cene se bodo oblikovale prosto, razen v infrastrukturnih dejavnostih kot so elektrogospodarstvo, PTT, nafta, železnica, prevoz in komunale storitve. Tudi te cene naj bi ostale nespremenjene do konca junija. Zato je zvezna vlada opravila pri teh cenah popravke, tako da so se povečale od 10 do 13 odstotkov.

Osební dohodki se bodo oblikovali na ravni 15. decembra, s tem da se bodo povečali za toliko, kolikor se je spremenila vrednost dinarja do marke od tega dne do dne, ko je dinar postal konvertibilni.

len. Gre za približno 7,8 odstotka. Podrobnosti pri določanju osebnih dohodkov, ki bodo prav tako vezani na zahodnonemško marko, ureja poseben zakon.

Zvezna vlada se po Markovičevih besedah zaveda, da bo njen program reform povzročil določene socialne napetosti, ki naj bi jih blažili tako, da bodo v zveznem proračunu zagotovili sredstva v protivrednosti 150 milijonov ameriških dolarjev.

Že naslednji dan, to je v torek 19. decembra 1989, so zasedale republiške in pokrajinske skupščine in iz vseh republik in pokrajin so začeli prihajati odmevi na Markovičev program reform in njegovo uresničevanje v prihodnjem

vič predlaga reformo denarnega sistema, kar se zdi upravičeno. Po drugi pa hoče izsiliti izredne in hitre spremembe zvezne ustave, s katerimi naj bi centralizirali in okrepili pristojnosti federacije, s čimer pa, po mnenju slovenske demokratske opozicije, program reform nima nobene zveze. Zato jih demokratska opozicija Slovenije zavrača in hkrati poziva vse Slovence, naj svoje delegate zavežejo, da glasujejo proti spremembam zvezne ustave.

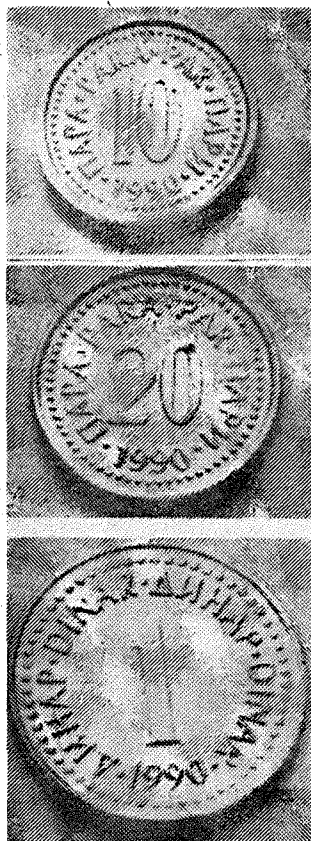
Markovičev program pa so podprli tudi v Črni gori, Makedoniji in na Kosovu.

V Srbiji in Vojvodini so program gospodarske reforme v celoti zavrnil. Srbski izvršni svet med drugim po-

tiko in destimulacijo izvoza na klirinško tržišče, kjer ima srbsko gospodarstvo zelo pomembne partnerje.

Prvi odmevi iz tujine so bili pozitivni in svetovne tiskovne agencije so poudarjale, da rešitev jugoslovanske krize ni mogoča brez novega gospodarskega in političnega sistema, ki bo zagotavljal gospodarsko učinkovitost in politično demokracijo ter spoštovanje človekovih pravic.

Markovičev program so zelo intenzivno obravnavali tudi delegati obeh zborov skupščine Jugoslavije. Po štiridnevni naporni razpravi so

Po novem letu bomo v Jugoslaviji spet imeli kovance za en, dva in pet dinarjev. V obtoku pa bodo spet kovanci za 10, 20 in 50 par.

sprejeli večino predpisov iz programa zvezne vlade, šest zakonov ni dobilo delegatske podpore, zato so jih sprejeli kot začasen ukrep, ki bo veljal šest mesecev. O zveznem proračunu za prihodnje leto pa delegati razpravljajo danes.

Bojan Kuntarič

Kako bo Marković zajezil inflacijo

Temeljne značilnosti modela za ozdravitev gospodarskega in finančnega sistema z neposrednim in dolgoročnim delovanjem so naslednje:

- Konvertibilnost dinarja v tekočih transakcijah s tujino in s pravico občanov, da prosto menjajo dinarje za devize po tečajni listi,
- tečaj dinarja se veže z zahodnonemško marko in se ne spreminja do 30. junija 1990,
- ostra denarna politika,
- uravnoteženje proračuna z lastnimi realnimi prihodki,
- prosto oblikovanje obrestne mere ob ustreznih vlogi eskontne stopnje narodne banke Jugoslavije,
- prosto oblikovanje cen, razen v infrastrukturnih in komunalnih dejavnostih in sicer do 30. junija 1990,
- do 30. junija 1990 se bodo osebni dohodki oblikovali na temelju izplačanih akontacij (15. 12. 1989) za november, ki bodo indeksirani za spremembo tečaja zahodnonemške marke glede na konvertibilni dinar,
- predvidevajo rešitve in mehanizme za deficite zveznega proračuna in bank,
- posebna pomoč za sanacijo gospodarstva v manj razvitih območjih je predvidena v proračunu federacije,
- iz zveznega proračuna naj bi financirali tudi del socialnih programov.

letu. Tako kot je bilo pričakovati, so bili ti odmevi zelo različni. V Bosni in Hercegovini, na Hrvaškem in v Sloveniji so Markovičev program z nekaterimi zadržki podprli. V Sloveniji se je oglasila tudi demokratska opozicija, ki je negativno ocenila program reform. Njeni predstavniki menijo, da program vsebuje dva bistvena in nasprotujoča si dela. Po eni strani Marko-

udarja, da je težko najti pravi smisel razglasitve konvertibilnosti dinarja v pogojih hiperinflacije, stagnacije, nezaposlenosti in zastoja v razvoju. Sprašuje se tudi, ali lahko konvertibilni dinar učinkovito prispeva k hitremu zmanjševanju inflacije. Meni tudi, da program ni dovolj za hitro zmanjševanje inflacije. Srbija pa se ne strinja tudi z drastično restriktivno denarno poli-

Bitka za glasove bo umazana

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev Slovenije je na letošnji zadnji seji namenilo največ pozornosti gradivoma republiške konference SZDL Slovenije z naslovoma: Z demokracijo in ustvarjalnostjo v bogatejšo življenje ter Nekatera izhodišča in teze za nov statut SZDL Slovenije.

Podpredsednik republiške konference SZDL Viktor Žakelj je uvodoma poudaril, da v naši frontni organizaciji že dalj časa pozorno spremljajo dogajanja na vzhodu in zahodu Evrope. Za zahod so značilna hitra in neboleča spreminjanja, predvsem pa je značilno to, da zapuščajo klasični industrializem. Glede na to, da je Slovenija na pragu te družbe, je treba narediti kakovostne spremembe, da se bo lah-

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je denar za novoletne čestitke namenil v človekoljubne namene.

ko uvrstila mednje. Na vzhodu pa so spremembe dokaj nasilne. V SZDL so prepričani, da pri nas skorajda ne more priti do takšnega procesa, saj so korenine naše družbe drugačne, zato je treba tudi spremembe izpeljati na drugačen način. Prav zaradi tega je tudi slovenska SZDL začela na tej podlagi pisati svoje programske osnove.

V razpravi so člani predsedstva zveze borcev poudarili, da je tudi ta razprava v bistvu boj za glasove volilcev. Vsem tistim, ki računajo na njihove glasove, pa mora biti jasno, da borci niso bili nikoli za državljansko vojno. Zanje tudi ni bilo dolomitske izjave, ampak je bil vedno v ospredju boj proti nacizmu. Borci so tudi zadovoljni, da še danes ni drugih osnov za program kot tiste, ki so jih sami postavili med narodnoosvobodilno vojno. Nekateri razpravljalci so tudi menili, da je sedanje gradivo republiške konference socialistične zveze v bistvu poskus, kako ohraniti čimveč starega in na to cepiti tudi nekaj novega. Eden izmed razpravljalcev je tudi dejal, da bo bitka za glasove umazana, tako kot je umazana tudi vsa politika. Borci pa bodo glasovali za tiste, ki se bodo v svojih dokumentih spomnili tudi nanje.

B. K.

Zveza borcev naj bo interesna organizacija

V petek, 16. decembra tega leta, je občinski odbor ZZB NOV Ljubljana-Center pripravil razgovor o nalogah, statutu in organiziranosti borčevske organizacije, na katerem sta bila tudi Bogdan Osolnik, predsednik statutarne komisije in Jože Božič, sekretar RO ZZB. V razpravi in uvodnih razmišljanjih Živojina Prosenca ter drugih, ki so bila povezana z novo družbeno stvarnostjo, so prevladala stališča, naj bo ZZB NOV interesna organizacija vseh borcev proti fašizmu. Ukvarjala naj bi se predvsem s socialnim položajem svojih članov, zgodovinskimi tradicijami in moralnimi vrednotami NOB. Osolnik je poudaril, da organizacija ne more braniti vsega, kar se je dogajalo v imenu revolucije, predvsem pa ne v povojnem času. Razprava je pokazala, da se mora znebiti nekaterih bremen iz preteklosti, ki niso bila »plod« večine članov. Predvsem pa naj se ne bi izogibali polemik o bistvenih vprašanjih bližnje preteklosti. Kljub temu, da naj bi bila ZZB NOV v prihodnosti interesna organizacija, pa to še ne pomeni, da bi bila nepolitična. Ker je to organizacija s specifičnim članstvom, bo

še naprej zahtevala, da družba prizna borcem poseben status udeležencev vojne in pomembnih družbenih dejavnikov sedanjosti. Slišati je bilo razmišljanja, da v bodočnosti ne bodo nastopali kot politična stranka, pač pa se bodo zavzemali za tiste nadstrankarske politične cilje, za katere bodo menili, da so v interesu slovenskega naroda, miru in pospeševanja razvoja. Nov statut naj bi bil brez patosa in ideoloških premis. Do zvezne borčevske organizacije pa se bo republiška opredeljevala in z njo sodelovala, če ji bo omogočeno resnično avtonomno delovanje. Nekateri so se zavzeli za to, da bi šli v prihodnjem letu neposredno v volilni boj. Nebraniiti vsega, kar se je dogajalo v imenu revolucije, predvsem pa ne v povojnem času. Razprava je pokazala, da se mora znebiti nekaterih bremen iz preteklosti, ki niso bila »plod« večine članov. Predvsem pa naj se ne bi izogibali polemik o bistvenih vprašanjih bližnje preteklosti. Kljub temu, da naj bi bila ZZB NOV v prihodnosti interesna organizacija, pa to še ne pomeni, da bi bila nepolitična. Ker je to organizacija s specifičnim članstvom, bo

Lojz Tršar

Zaskrbljeni zaradi položaja v Jugoslaviji

Predsedniki medobčinskih svetov ZZB NOV Slovenije, zbrani na posvetu v Ljubljani, izražajo zaskrbljenost zaradi zastrašujočega zaostrovanja mednarodnih odnosov v Jugoslaviji. Vrhunec predstavlja razglas SR Srbije o pretrganju gospodarskih, kulturnih in političnih stikov s SR Slovenijo.

Podpiramo razpravo in sklepe slovenske skupščine, ki je to dejanje ocenila kot najbolj grob napad na avnojsko Jugoslavijo, na ustavne temelje SFRJ, posebej pa na enotnost jugoslovanskega trga. Od pristojnih organov SFRJ ter od predstavnikov vseh republik in avtonomnih pokrajin pričakujemo zagotovitev spoštovanja zvezne ustave in zakonov in ustrezno ukrepanje.

Krizna situacija lahko iz propagandne vojne in gospodarske blokade Slovenije kot oblike »tihe agresije« pre-
raste v nasilen razplet. Zato odločno odklanjamo in

obsojamo vse nedemokratske, neustavne in nezakonite akcije ter pritiske. Zahtevamo spoštovanje predsedstva SFRJ, njenega predsednika ter vseh zveznih organov ter od teh organov pričakujemo odločno in demokratično ukrepanje.

Hkrati ponovno predlagamo nujen in prepotrben demokratičen in enakopraven dialog. Le-ta lahko omogoči normalnejše razmere, v katerih bo zagotovljena plodna razprava za novo ustavo SFRJ.

Predlagamo televiziji, kot enemu najvplivnejših sredstev neposrednega komuniciranja, da še pred zasedanjem zvezne skupščine organizira vsejugoslovansko razpravo »v živo« o poteh iz krizne situacije. Prek neposrednega soočanja naj bi vsi udeleženci prikazali svoje poglede na vsebino in oblike bodočega sožitja v Jugoslaviji.

Republiški komite za borce in vojaške invalide želi vsem udeležencem narodnoosvobodilne vojne srečno, zdravo in zadovoljno novo leto 1990.

lesnina
podčrtano z rumeno

Politkomisar Sime zbira in komentira

Politična prostitucija

Spoštovani Đorđe Ščepančević, direktor novosadskega Jugoalata, je širši javnosti postal znan šele po uspešno izvedeni jogurtni revoluciji v Vojvodini. Čeprav se baha, da se mu vrata Miloševićevega kabineta vedno odprta, pa prav nič ne skriva velikega razočaranja, ker ga je na uradni vojvodinski lestvici prehitel še večji gobeždač — Mihail Kertesz, največji Srb med Madžari in najboljši Madžar med Srbi...

Milošević je hotel potolažiti zaslužnega jogurtne revolucionarja, ki vodi najbolj »revolucionarni« kolektiv v Vojvodini, in ga je zato predlagal za člana zveznega cekaja iz Vojvodine. Tam pa je na tajnih volitvah Ščepančević popolnoma pogorel, saj je dobil najmanj glasov... Odilej so v najbolj demokratični Srbiji javne volitve veliko bolj demokratične kot tajne, kar je s pridom uporabil tudi politijski demokrat Rahman Morina na nedavni kosovski partijski konferenci.

Toda prekaljeni in neutrudni Ščepančević se ni dal in je kasneje s svojimi izjavami večkrat osupnil celo novo »izdiferencirano« vojvodinsko vodstvo, ki sploh ne sodi med občutljive glede javnih izjav. Dokaz: številne Kerteszove izjave o Sloveniji in njenem vodstvu...

Zaradi svojega tridnevnega političnega minulega dela (toliko je namreč trajala vojvodinska jogurtna revolucija), je bil Ščepančević izvoljen za delegata 11. kongresa srbskih komunistov kot preverjeni predstavnik političnih žarometov...

Pričakoval bi, da bo Ščepančević kot direktor velikega podjetja sodeloval v komisiji za reformo gospodarskega sistema. Toda, ker Jugoalatu ne cvetijo rožice, kljub temu, da tam vlada naravnost vzorna politična klima, se je Ščepančević modro izognil spodrsli-vemu terenu in se raje vključil v delo komisije za reformo političnega sistema, ki jo je vodila draga dama Srbije (prva je dr. Mirjana Marković, žena Slobodana Miloševića, Radmila Anđelković, šefinja srbske socialistične zveze).

Ščepančevićev prispevek na zadnjem kongresu srbskih komunistov še dolgo ne bo pozabljen, vsaj pri meni ne...

Tako je Đorđe Ščepančević urbi et orbi (vsem in vsakomur) gromoglasno oznanil: »Centralistično urejena socialistična država daje več svobode od federativne! Na temelju več kot 40 let življenja v Jugoslaviji lahko trdim, da sem se počutil svobodnejšega v letih 1948 in 1955 kot danes,« in — ostal živ!

S tem pa je vsem jasno razkril Miloševićev načrt o centralistično urejeni Jugoslaviji z vodilno vlogo velike Srbije. Ščepančević je obenem gladko demantiral srbskega partijskega šefa Trifunovića, ki je v uvodnem referatu slepil domačo in tujo javnost z idejo o federativni socialistični Jugoslaviji enakopravnih narodov in narodnosti, o pluralistični demokraciji in podobnih »štosish«...

Ni potrebno biti posebno pronicljiv, da si lahko predstavljamo centralizirano Jugoslavijo po meri in okusu nezmojivega srbskega conductorja Slobodana, v kateri naj

bi suvereno SR Slovenijo nadomestila nekakšna Dravska banovina Karadorđevićev...

Ščepančevića je najbrže spodbudilo ploskanje številnih somišljenikov v dvorani centra Sava, da je neutrudno nadaljeval v slogu novokomponirane srbske politike, ne da bi po že uveljavljeni srbski metodi postregel s kakršnimkoli dokazom: »Slovenska ZK je organizirala vse politične organizacije in gibanja, ki pa niso nič drugega kot politična prostitucija!«

Rahločutnejši bralci naj mi oprostijo moj odgovor Ščepančeviću v njegovem slogu: Brez ovinkov javno izjavljam, da imam veliko raje politično prostitucijo, kot pa da bi me

izobraženih — odhaja na Madžarsko zaradi boljših plač in ne nazadnje tudi zaradi več politične in človečanske svobode...

To je današnja Vojvodina Nedeljka Šipovca in Đorđa Ščepančevića...

Smoleta na gavge

Legenda boksa Kruševca, večkratni državni prvak srednje kategorije Tomislav Anđelković, je soprog Radmile, sedanje šefinje srbske socialistične zveze. Zato se prav nič ne čudim, da je izvedenka v bosku, Radmila, z vojno napovedjo Sloveniji le-to povsem presenetila z močnim uppercutom, klasičnim udar-

dolžnosti pričakala Radmila Anđelković, ki je nato pred očmi prisotne srbsko-slovenske množice zaplesala s Smoletom temperamentno polko. Ostrim opazovalcem pa ni ušla podrobnost, da je Anđelkovićeva pri polki hotela voditi oziroma odplesati »moško« vlogo. To se ji pri priznanem specialistu za polko, Jožetu Smoletu, vsekakor ni posrečilo. Vsi prisotni so navdušeno ugotovili, da je Smolet po vseh pravilih polke, ki pravim Srbom ni najbolj všeč, večje in elegantno vrtil šefinjo srbskih socialistov. Očividci so trdili, da je bil to povsem enkratni, naravnost zgodovinski trenutek...

Bratsko pomešani Slovenci in Srbi so navdušeno ploskali plesalcema, ženske so si brisale oči, moški pa gladili brke: »Gle, končno se ipak dogodi bratstvo!«

To bratsko razpoloženje, v »bazi« iskreno, v političnih vrhovih pa narejeno, je trajalo še nekaj časa. Vse dotlej, dokler ni prva dama Srbije, Mirjana Marković, Miloševićeva žena, povabila k sebi na turško kavu prijateljico Anđelkovićevo in ji pomolila pod nos ljubljansko Delo z dolгим intervjujem Jožeta Smoleta. Ta je tam med drugim sila indiskretno, kar mu štejem kot dolgoletnemu preizkušnemu diplomatu v zlo, priznal, da rad pleše. Poleg užitka pri plesu pa kot politik od so-plesalk izve veliko več kot na stotih sejah...

Ko je Anđelkovićevo to prebrala, se ji je na mah stemnilo pred očmi in sesedla se je, kot bi jo zadel močan, dobro usmerjeni uppercut vrh brade...

Ko je spet »prišla k sebi«, je na dušek izpila kozarec »ljute manastirke«, ki ji ga je ponudila prva dama Srbije, tokrat v vlogi Kosovke djevojke. Iz solidarnosti do močno prizadete prijateljice je tudi Kosovka djevojka zvrnila merico »ljute manastirke«. Čudežni napoj je vrnil bojevitost čisto krvnima Srbkinjama, ki sta staknili glavi in družno začeli tuhtati, kako bi se učinkovito maščevali zajebanemu Smoletu.

Rezultat je znan: napoved gospodarske vojne Sloveniji, ki je doma in v tujini odmevala najmanj tako, kot bi eksplozirala jugoslovanska atomska bomba!

Markovička in Anđelko-

no godljo jim je skuhal!

Sklepni poduk: tudi na videz čisto nedolžna polka lahko povzroči strahotne posledice za vso Jugoslavijo!

Spet pa se je potrdil tudi francoski rek »Cherchez la femme« (»iščite žensko« ali — kadar se kaj primeri, ima najbrž ženska prste vmes...)

Novi beograjski hit

Znani srbski rockovski pevec »Riblje čorbe« Bora Đorđević je postal ljubimec beograjskega štirinajstodnevnik Duga, ki nadaljuje svojo serijo laži in že kar boleznih napadov na Slovenijo.

V svoji zadnji številki (št. 412) je na četrti in peti strani objavila precej nejasno fotoreportažo, osrednje mesto pa namenila »pesmi« Bora Đorđevića, ki je tudi edini tekst na obeh straneh:

Oče da se odcepe

Oče da se odcepe
bečki konjušari.
Pa, neka se odcepe,
šta će nam, u stvari.

Oče da se odcepe
bečki kočijaši.
Pa, neka se odcepe,
kada nisu naši.

Zbogom lipicineri
i Postojnska jama,
Bohinji i Bledovi,
koji ću moj tamo.

Zadržite Triglave
i brda kod Kranja,
planinare, smučare
i ostala sranja.

Pa veselo jodljajte
i igrajte šotu,
ne treba mi ništa
vaše u životu.

Daćemo vam Kardelja,
to je vaša loza,
daćemo vam Krško
i Josipa Broza.

Svoje, naravnost bolezensko sovraštvo do Tita pa je Dugin dvorni pesnik Bora Đorđević radikalno pokazal z naslednjim stihom: »Ko nateri Šestu ličku, da spašava onu pičku!«

Zgornjih kretenskih »pesniških« dosežkov ne želim komentirati, z objavo teh pa je Duga zgovorno dokazala, kako globoko je padla...

Kolikor-toliko redno spremljam beograjski tisk, vendar doslej še nisem zasledil, da bi novoizvoljeni pred-

in avstrijski Gradec (Graz), kar je bil javno obljubil na mogočnem »dogajanju naroda« jeseni lani na beograjskem Ustju...

Sicer pa v tej številki Duge kar mrgoli protislovenskih »cvetk«...

Društva za negovanje slovensko-srbskega prijateljstva v Beogradu (Mesna zajednica »Dimitrije Tucović«, Prote Mateje 36), ki se ni doslej še nikdar postavilo v bran Slovencev, Slovenije in njenega zakonitega vodstva, pa predlagam, da nemudoma sprejme med svoje člane še Bora Đorđevića, Dugo in seveda Mihajla Svabića...

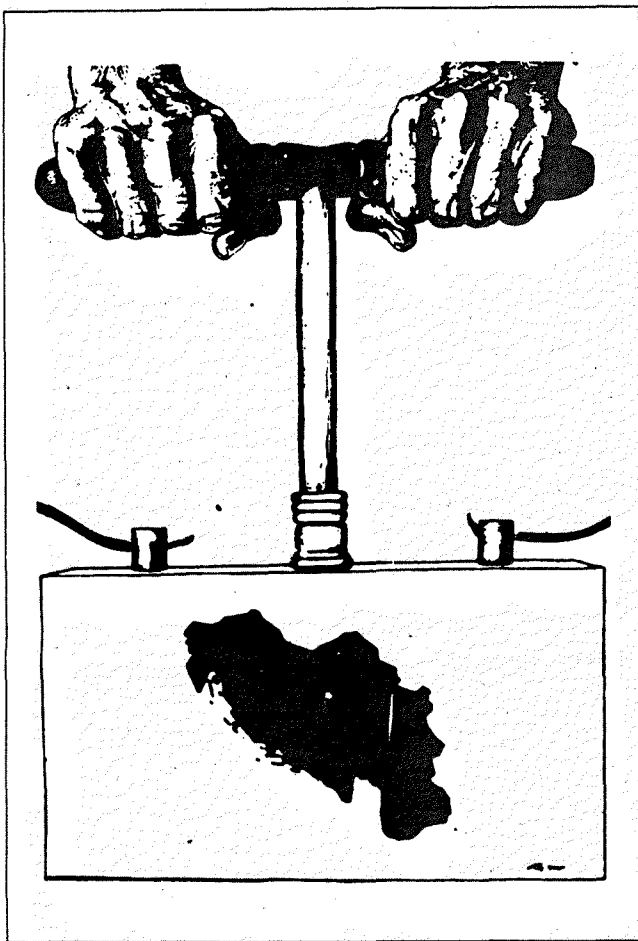
Bodo plačali?

Po podatkih slovenske gospodarske zbornice dolgujejo srbska podjetja slovenskim že kar astronomsko visoko številko 696 milijonov 781 milijard dinarjev, medtem ko slovenska podjetja srbskim le 2 milijona 954 milijard dinarjev.

Po srbski napovedi gospodarske vojne Sloveniji pa se med slovenskimi podjetji vse bolj širi utemeljen strah, da srbska stran zdaj sploh ne namerava poravnati svojih dolgov. Kaj to pomeni za slovenska podjetja v zaostrenih pogojih gospodarstva, si ni težko predstavljati...

Da ta strah ni izmišljen, zgovorno priča naslednji primer: Društvo slovenskih glasbenikov zabavne glasbe Ljubljana je te dni prejelo od beograjskega podjetja Ivan Milutinović — PIM tole pismo: »Poštovani drugovi, primili smo vaše pismo odnosno račun u kom smo razumeli samo novčanu sumu. Začudilo nas je da je pisano na vašem lepom jeziku. Drskost zar ne? Em da platimo račun a uz račun i prevodioca. Vračamo vam vaše pismo in kada bude napisano na Srpskom onda ćemo razumeti zašto tražite novac. Inače dok narod Srbije i Crne gore ne odluči drugačije nećemo vam ništa platiti! Imate sud u Haagu. Nek živi vaša dežela. Podpis: Velizar Sofranac, Koordinator za marketing i propagandu. (konec navedbe)

Milorad Savićević, direktor beograjskega Generaleksporta, pa je v intervjuju za NIN (Beograd) med drugim izjavil: »Menim, da je treba v odnosih s Slovenijo uvesti nujne spremembe in da moramo poiskati način, s katerim si bomo povrnil prelivanje v korist Slovenije. To bi lahko storili

politično posiljeval gospod direktor novosadskega Jugoalata s svojim jugoalatom...

Ob vsem navedenem pa ne gre spregledati doseženih rezultatov »protibirokratske revolucije« v Vojvodini. Prof. dr. Dragoje Žarković, vse do nedavnega vnet zagovornik Miloševićeve politike, je, denimo, na vojvodinski partijski konferenci odkrito dejal, da Vojvodina v zadnjih mesecih dosega porazne ekonomske rezultate, in da nezadržno pada na raven Makedonije in Črne gore! Žarković se zavzema za gospodarsko povezovanje Vojvodine s Srbijo, vendar le ob brezpogojnem spoštovanju načela »čist račun, duga ljubav«, česar pa v Srbiji ne slišijo radi...

Po jogurtni revoluciji je vojvodinska partija lažja za dobrih devet tisoč članov; najpogostejše vračajo partijske knjižice Madžari, Slovaki, Rusini in Hrvati. Pogloblja se neugodna nacionalna struktura ZK Vojvodine. Tako je v vojvodinski ZK le vsak dvaindvajseti Slovak, vsak osemnajsti Madžar, vsak štirinajsti Rusin, vsak štirinajsti Hrvat, vsak deseti Jugoslovian, vsak deveti Srb in kar vsak četrty Črnogorec!

Vojvodinci vse pogostejše kupujejo cenejšo robo na Madžarskem, na pokrajinski črni borzi nemška marka dosega najvišjo ceno v Jugoslaviji, vse več mladih — zlasti

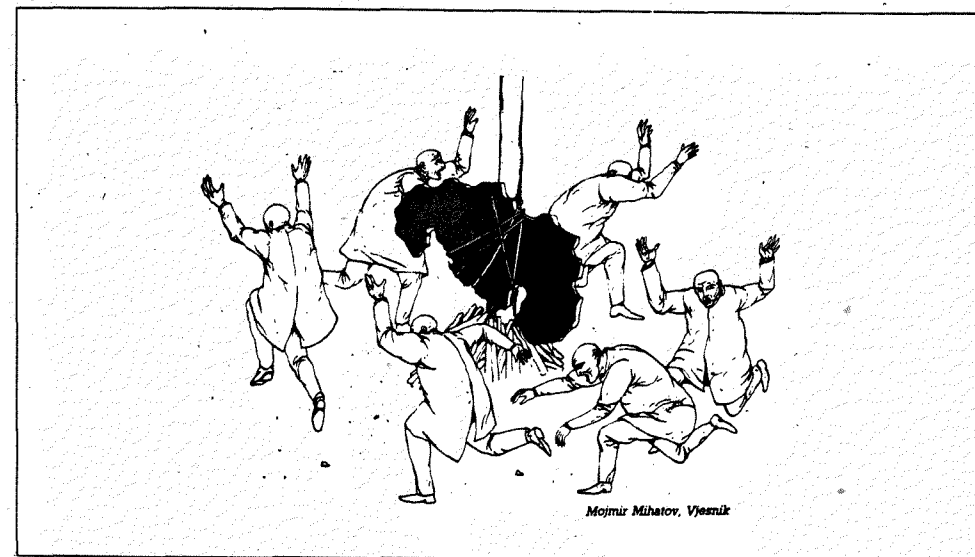
cem v brado od spodaj navzgor. Slovenija se je sicer zamajala, toda proti Radmilinu pričakovanju ni padla na tla... Boksarski strokovnjaki so nato z užitkom ugotovili, da se je pravi boj šele začel.

Anđelkovićevo bo zagotovo prišla v najnovejšo zgodovino Jugoslavije kot ženska, ki je napovedala vojno suvereni Sloveniji, državi v federativni Jugoslaviji. Poleg tega pa ji zagotovo ne uide častno mesto v Guinnessovi knjigi rekordov...

Napovedani, prepovedani in končno odpovedani miting »resnice« v krivoverski Ljubljani je seveda le dobrodošel povod, ne pa tudi vzrok za tako ukrepanje srbskega vodstva, ki očito kaže znake pretirane živčnosti in brezumja in katerega trobilo je postala izvedenka za boks iz Kruševca.

Ker kroži po Jugoslaviji veliko različic, zakaj je bila prav Anđelkovićevo izbrana za objavo vojne napovedi trmasti in pokončni Sloveniji, si bralcem dovoljujem ponuditi tudi svojo, povsem izvirno.

Po mojem je vso to velikan-sko zmešnjavo z nepredvidljivimi posledicami zakuhali njih-če drug kot Jože Smole, šef slovenske socialistične zveze. Znano je, da je bil prav on vlakovodja letošnjega slovenskega vlaka bratstva in enotnosti, ki je odpeljal v Srbijo. V Srbiji ga je odprtih rok in stisnjenih ustnic po službeni

vička sta skovali prav peklen-ski načrt: »Če že mi, Srbi, ne moremo vrh Avale obesiti tega zagamanega Slovenca, ki nam stalno piše kri, pa naj ga obesijo sami Slovenci vrh Triglav, ko bodo zvedeli, kakš-

sednik srbskih borcev, član sveta federacije in narodni heroj Mihajlo Svabić obsodil to pesem! Domnevam, da je Mihajlo Svabić vse preveč obremenjen s preseljevanjem Slovencev v Philadelphio (ZDA)

z obdavčevanjem, carinjenjem ali ... To je nekakšna ekonomska abeceda, ki nas uči, kako je treba živeti na skupnem območju!«

V taki španoviji moru še pes poginiti, misli Vaš Sime

Leto presenetljivih dogodkov

Zadnja četrtina leta 1989 je do temeljev spremenila politično podobo sveta, bolj kot marsikatero drugo leto v minulem desetletju. Toda, tudi 365 pretečenih dni ima svoj začetek:

V Washingtonu je prisegel novoizvoljeni ameriški predsednik George Bush in se že kmalu po inavguraciji zapisal v zgodovino s tem, da je dal veto na predloge za zvišanje najnižje mezde v ZDA, to je 3,50 dolarja. V prvi polovici januarja je umrl japonski cesar Hirohito, vojni zločinec, ki ni nikoli odgovarjal za svoja dejanja. Madžarski parlament je dovolil politične organizacije zunaj KP, sovjetski zunanji minister Ševardnadze je obiskal Kabul, sporočili pa so še, da se bodo do 15. februarja umaknile iz Afganistana vse sovjetske čete. Ševardnadze je na Dunaju zavrnil poziv, da je treba podreti berlinski zid, češkoslovaška policija pa je razgnala demonstrante, ki so počastili spomin na Jana Palacha, ki se je pred 20 leti demonstrativno sežgal. V Tadžikistanu je potres terjal 1500 življenj.

2. februarja je Ševardnadze obiskal Kitajsko in pripravil prvi »sovjetsko-kitajski vrh« po 30 letih. Madžarska in Južna Koreja sta normalizirali diplomatske odnose, Islamabad in Moskva sta se dogovorila o politični rešitvi afganistanskega vprašanja, Andrej Saharov je postal častni doktor v Bologni in Sieni, med Bonnom in Moskvo so vzpostavili »rdeči telefon«, ameriški zunanji minister Baker pa je začel turnejo po državah NATO.

14. februarja je Tass sporočil, da je zadnji sovjetski vojak zapustil Afganistan, v Teheranu je ajatolah Homeini razglasil smrtno obsodbo nad avtorjem Satanskih stihov Salomanom Rushdijem, ZDA pa so se zavzele za pomilostitev Vlasta Havela. Ni pomagalo, obsodili so ga na 9 mesecev zapora. ZR Nemčija je sklenila uvesti vizume za 16 držav; nam pa je začasno prizanesla. V Tibetu so izbruhnile protikitajske demonstracije in terjale več človeških življenj. Ameriški predsednik Bush je bil na turneji po Daljnem vzhodu in na pogrebu japonskega cesarja. Na uradni obisk v Jugoslavijo je prispel madžarski partijski voditelj Grosz, Teheran pa je zaradi Rushdieja prekinil diplomatske odnose z Londonom.

Na začetku marca sta se na

Dunaju sestala zunanja ministra dveh super sil Ševardnadze in Baker, v Grčiji je odstopila vlada Papandreoua, Islamska konferenca je priznala palestinsko državo, v Salvadorju so za predsednika izvolili desničarja Alfreda Cristianija, v SZ pa je bilo več vodilnih funkcionarjev poraženih na volitvah v novi kongres. V Moskvi je zmagal Boris Jelcin. Na Haitiju je propadel poskus vojaškega prevrata.

3. aprila je Mihail Gorbačov dopotoval na uradni obisk na Kubo, ob vrnitvi pa se je ustavil v Londonu. S predsednico vlade Thatcherjevo se je pogovarjal o sovjetskih reformah, kontroli oboroževanja in o odnosih med Vzhodom in Zahodom. Sredi aprila so madžarske oblasti sklenile, da bodo odstranile alarmni sistem na meji v Avstrijo. 15. aprila so kitajski študenti začeli demonstrirati za večjo demokracijo.

Raif Dizdarevič je uradno obiskal Poljsko, kjer so legalizirali sindikat Solidarnost. Prepovedan je bil sedem let. Zaradi finančnega škandala je odstopil japonski premier Takesita.

Mesec maj je potekal v znamenju kitajskih študentov. 5. maja je na tisoče študentov zasedlo Trg nebeškega miru, na sodnem procesu v Washingtonu so polkovnika Northa spoznali za krivega, ameriški zunanji minister Baker pa je 10. maja dopotoval v SZ, da bi pripravil nov sovjetsko-ameriški »vrh«.

15. maja je sovjetski voditelj Gorbačov dopotoval v Peking na prvi vrhunski sestanek med državama po 30 letih. SZ je začela delno umikati svojo vojsko iz Mongolije, etiopska vlada je preprečila vojaški prevrat, kitajsko vodstvo pa se je sestalo s predstavniki demonstrirajočih študentov. Jugoslavija je zavrnila Homeinijeve obtožbe na račun časopisa Borbe. Indija je preizkusila novo raketo, v Casablanci pa so se sestali šefi arabskih držav. V Moskvi se je začel kongres ljudskih deputatov.

Prvega junija se je ameriški predsednik Bush sestal v Londonu z Margaret Thatcherjevo. Zavzela sta se za konec hladne

vojne in za ponovno združenje Evrope. Novi japonski premier je postal Sosuke Uno, vendar je kmalu odstopil zaradi »škandala z gejso«. V Iranu so sporočili, da je umrl ajatolah Homeini.

Kitajska vojska je 4. junija vdrla na Trg nebeškega miru in brutalno zatrla gibanje mladih Kitajcev za večjo demokratičnost v državi. SZ in ZDA so dosegle sporazum o metodah, ki naj onemogočijo naključni izbruh vojne med njima. KP Poljske je doživela poraz na svobodnih volitvah, slavila pa je Solidarnost. Na Madžarskem so počastili spomin na Imreja Nadja, usmrčenega pred več kakor 30 leti zaradi njegove vloge v »madžarskih dogodkih«. Na splošnih volitvah v Grčiji je bil poražen premier Papandreou, na Kitajskem pa so 21. junija usmrtili nekatere udeležence demonstracij na Tien-an-menu.

Po 14 letih državljske vojne so v Angoli sklenili premirje, v Sudanu pa so vojaki pod vodstvom generala Bashirija izvedli državni udar.

Na začetku julija je v Budimpešti umrl prejšnji madžarski partijski voditelj Janoš Kadar. 10. julija se je ameriški predsednik Bush med obiskom na Poljskem sestal s člani KP Poljske in tudi Lechom Walenso. Zunanja ministra obeh držav sta podpisala sporazum o reprogramiranju poljskih zunanjih dolgov.

V Parizu se je 13. julija začela proslava ob 200 letnici francoske revolucije, v Čilu se je ljudstvo na referendumu odločilo za spremembo ustave, v Iranu pa je prisegel Homeinijev naslednik Rafsandžani. Potrdil je, da bo nadaljeval revolucijo svojega vzornika. Na razgovore z Budimirjem Lončarjem je dopotoval v Beograd kubanski zunanji minister Malmierca. Razpravljala sta o sodelovanju med državama in o bližnji konferenci neuvršenih v Beogradu.

S tema dogodkoma smo segli že v avgust 1989. V vzhodnem Berlinu so bile 14. avgusta demonstracije ob 28. obletnici berlinskega zidu. Ta simbol hladne vojne se je prvič resneje zamajal! De Klerk je postal no-

vi predsednik Južnoafriške republike. V Iranu je bil izvoljen nov predsednik parlamenta, radikalni teolog Karubi, naslednik Rafsandžanija na tem položaju.

Na političnem zborovanju v Bogoti so ubili Carlosa Galana, glavnega kandidata na predsedniških volitvah. Padel je kot žrtev kokainske mafije. 21. avgusta je policija razgnala demonstrante v Pragi, ki so protestirali zaradi vdora sil varšavskega sporazuma pred 21 leti na Češkoslovaško. Tudi v tej državi so se začele radikalne spremembe.

Poljski parlament je potrdil Tadeusza Mazowieckiego kot prvega nekomunističnega predsednika vlade v neki državi varšavskega pakta. Kmalu za tem se je že udeležil seje posvetovalnega komiteja pakta. V Libiji se je 31. avgusta izteklo 20 let, odkar je prišel na oblast polkovnik Gadafi.

1. septembra je minilo 50 let od napada nacistične Nemčije na Poljsko. Začela se je 2. svetovna vojna, obletnica pa je opozorila na nekatere evropske meje. Letos (1. septembra) je skupščina Moldavije uvedla moldavščino kot uradni jezik v republiki.

4. septembra, se je v Beogradu začela 9. vrhunska konferenca neuvršenih držav. Jugoslavija je postala za tri leta koordinator gibanja. V Philadelphiji v ZDA so izpustili iz zapora in oprostili krivde jugoslovanske konzula Bijedića, obtoženega »pranja« denarja.

Madžarske oblasti so 10. septembra »začasno« odprle mejo z Avstrijo in s tem omogočile tisočem vzhodnonemških beguncem, ki so se kot turisti zadrževali na Madžarskem, da so odpotovali na Zahod. Dva dni kasneje so v DR Nemčiji ustanovili opozicijsko skupino Novi forum. Delegacija helsinške konference je obsodila kršenje človekovih pravic v Jugoslaviji – na Kosovu.

18. septembra je na plenumu CK odstopil vzhodnonemški državni in partijski voditelj Erich Honecker. Kasneje so ga konfinirali na domu, ga izključili iz partije in mu grozili s sodnim procesom.

Zaradi groženj kokainske mafije je odstopila kolumbijska ministrica za pravosodje Monicca de Griefff.

V Panami je 4. oktobra spodletel vojaški prevrat, narkar so uvedli cenzuro in policijsko uro. Dva meseca kasneje je v državi res zavrelo. Na zasedanju Generalne skupščine sta se besedno spopadla turški in bolgarski delegat. Povod za to je bil beg nekaj stotisoč Bolgarov turškega rodu v Turčijo.

Člani Nobelovega komiteja so sporočili, da bo letošnjo Nobelovo nagrado za mir prejel tibetanski verski voditelj Dalajlama. Na kongresu KP Madžarske so spremenili ime partije. Zdaj se imenuje socialistična. Predsednik ZIS Ante Marković se je med bivanjem v ZDA 1. oktobra pogovarjal s predsednikom Georgom Bushom. V Budimpešti so Madžarsko uradno razglasili za republiko – brez dodatka »socialistična«. Na splošnih volitvah v Španiji je tesno zmagala socialistična stranka Felipeja Gonzalesa.

Novi vzhodnonemški voditelj Egon Krenz (vladal je le šest tednov) se je v Moskvi prvega novembra pogovarjal z Gorbačovom o sovjetskih reformah in dogajanjih v DR Nemčiji. V Moskvi je bil tudi naš zvezni sekretar za zunanje zadeve Budimir Lončar. Pogovor je tekel o dvostranskih političnih in gospodarskih odnosih.

Prišel je usodni 9. november 1989. Vlada DR Nemčije je prvič odprla močno zastraženo mejo z ZR Nemčijo, odkar so pred 28 leti postavili berlinski zid. V političnem »zidu« so zaznale usodne razpoke. Kancler Kohl se je odločil za takojšnje srečanje s Krenzom, vendar se je močno preneglil z ocenami glede ponovne združitve Nemčije!

Datum 17. november šteje mo za začetek »mirne revolucije« na Češkoslovaškem. Istega dne je novi premier DR Nemčije Hans Modrow ponudil v novi vladi tretjino sedežev članom drugih strank. CK KP Bolgarije je izsilil odstop desetih vodilnih funkcionarjev, med njimi Todorja Živkova. Novi voditelj je postal prejšnji zunanji minister Peter Mladenov.

21. novembra je romunski predsednik Ceausescu na kongresu partije zagotavljal, da bo ohranil centralno oblast v državi, in da se ne bo zgledoval po

reformnem gibanju v drugih vzhodnoevropskih državah. V Bejrutu so 23. novembra ubili libanonskega predsednika Muavada. Margaret Thatcher se je v ZDA pogovarjala s predsednikom Bushom o vzhodni Evropi, v Indiji pa je po porazu svoje kongresne stranke na splošnih volitvah odstopil premier Rajiv Gandhi.

Prvega decembra je del vojske znova poskušal strmoglaviti filipinsko predsednico Corazon Aquino.

Od 1. do 3. decembra je bil na Malti vrhunski sestanek voditeljev dveh super sil Gorbačova in Busha, šestega decembra pa sta se v Kijevu sestala Gorbačov in Mitterrand. Dan pred tem so češkoslovaške oblasti odprle svoje meje z zahodom. Novi predsednik indijske vlade je postal voditelj Janata stranke Sing, v DR Nemčiji je odstopil partijski in državni voditelj Egon Krenz, na Češkoslovaškem je bila vrsta odstopov: premier Adamec (kasneje je prevzel partijo), predsednik Husak in prejšnji partijski voditelj. Sklenili so, da bodo novega predsednika države izvolili 29. decembra, izbor kandidatov pa se je zožil na dva: pisatelja Vlasta Havela in nekdanjega junaka praeve pomladi Aleksandra Dubčka.

14. decembra je v Moskvi nenadoma umrl akademik Andrej Saharov, v Temišvarju v Romuniji pa so se začele demonstracije za večjo demokratičnost. Ko so se razširile, je policija streljala na demonstrante. Žrtev je veliko. Zahodnonemški kancler Helmut Kohl je obiskal DR Nemčijo, Jugoslavijo pa je decembra obiskal predsednik francoske vlade Rocard.

20. decembra so ZDA z najmanj dvema divizijama intervenirale v Panami, da bi »ujele generala Noriega«. Ves svet je obsodil nasilje tako v Romuniji kakor tudi ameriški poseg v Panami.

Švicarski inštitut za raziskovanje javnega mnenja je izvedel anketo, ki je sovjetskega voditelja Mihaila Gorbačova razglasila za osebnost minulega desetletja. Za najpomembnejši dogodek v desetletju pa so vprašani določili vse tisto, kar je podrl »železno zaveso« med vzhodno in zahodno Evropo.

Florijan Laimiš

Kakšna Jugoslavija ima prihodnost

Zaradi novembrskih dogodkov v vzhodni Evropi je nastal vtis, kot da je svetovna javnost pozabila na Jugoslavijo in na spremembe, ki se dogajajo pri nas. Predlogi predsednika Zveznega izvršnega sveta Anteja Markovića o rešitvi iz gospodarske krize so v trenutku znova napolnili stolpce tudi v tujem, ne le domačem tisku in drugih sredstvih množičnega obveščanja.

Ceprav so še previdni v ocenjevanju končnih rezultatov, so tuji opazovalci soglasni v mnenju, da utegne biti zasedanje skupščine, na katerem je Marković razložil svoje poglede, odločilno »za zasuk države k tržni gospodarski usmeritvi, ki naj jo popelje iz najgloblje politične in gospodarske krize v povojnem obdobju«.

Ameriška agencija AP poudarja, da je Ante Marković razložil in se zavzel za »čisto nov gospodarski in politični sistem, ki vključuje tudi nov konvertibilni bankovec«. Agencija pripominja, da je Markovičeva vlada prišla na krmilo marca meseca, in da se je kmalu zavzela za uvajanje tržnih mehanizmov kot načina, da se Jugoslavija reši iz najresnejše gospodarske krize, ki zajema tudi zunanji dolg v vrednosti 17 milijard dolarjev in 17% brezposelnost. Toda, opozarja agencija, njegovemu programu ostro nasprotujejo konzervativci v jugoslovanskem

komunističnem vodstvu, posebno v Srbiji in Črni gori, kjer se lokalni voditelji ne strinjajo z njegovim prizadevanjem, da bi rekonstruiral gospodarstvo in uvedel večji politični pluralizem.

Na splošno se ameriške agencije in poročevalci ukvarjajo predvsem s Slovenijo in Hrvaško, delno s Kosovom, druga jugoslovanska središča pa omenjajo bolj spotoma. Povzetek teh opisov je trditev, da je Jugoslavija danes na zgodovinskem razvoju med približevanjem k zahodni demokraciji in vrnitvijo k enostranskemu, togemu »državnemu socializmu« stalinističnega izvora.

Kakor piše vplivni Wall Street Journal, se Jugoslaviji ponujata dve zasnovi: ena je »Srednja Evropa«, druga pa »Balkan«. Po tem komentarju pojem Srednja Evropa simbolizira mesto, kjer vlada razum, nacionalna nasprotja pa so zgajena z demokracijo in razvojem meščanske zavesti. Po drugi strani pa je Balkan kotel »tretjega sveta«, v katerem etnične skupine živijo v psihološki izolaciji druga od druge in se upirajo poskusom političnih in gospodarskih reform.

Ko opozarja, da je Jugoslavija »večnacionalna skupnost na sečišču rimskih in bizantinskih

meja«, katoliškega in pravoslavnega sveta, primerja komentar politično usmeritev Slovenije z Madžarsko: »Slovenski komunisti so odstranili srp in kladio s svoje zastave, razmišljajo o spremembi imena partije in se zavedajo, da lahko izgubijo volitve, ki so napovedane za mesec maj«. Srbijo pa isti članek poverja z Romunijo: »Kult osebnosti, zgrajen okoli Slobodana Miloševića, ne obeta gospodarskih reform in pluralizma, temveč razpihuje nacionalna čustva, grajena na srednjeveški slavi Srbije in domnevni zaroti proti Srbom«.

Milanski dnevnik Corriere della Sera je objavil intervju s predsednikom predsedstva CK ZK Slovenije Milanom Kučanom, v katerem je rečeno, da je spor med Srbijo in Slovenijo bolj zapleten, kakor pa si marsikje zamišljajo. Gre za ogorčen spor med dvema zasnova Jugoslavije. Nastajata dve vprašanji: kakšna Jugoslavija ima prihodnost in kakšno prihodnost je treba zagotoviti socializmu? To sporno vprašanje je obseglo vso Jugoslavijo, ne le Srbijo in Slovenijo. Milan Kučan je ob tem pristavil, »da je napačno misliti, da je mogoče nekoga izgnati iz Jugoslavije: iz preprostega razloga, ker nihče ni bil v Jugoslavijo sprejet«.

Zahodnonemški Die Welt piše, kako presenetljivo je, da pri Srbih tako hitro ugaša »Titov mit«, da se je v bistvu kar sesul. V primerjavi s prejšnjimi leti je komaj še kje opaziti slike maršala in ustanovitelja države. Avtor članka se spominja letošnje proslave 600-letnice kosovske bitke in pravi, da je bilo med ikonami in zastavami opaziti slike enega samega sodobnega politika – Slobodana Miloševića, pa še te v nadnaravni velikosti.

Komentator navaja tudi mnenje Srbov s Kosova: »Tito je Albancem na Kosovu obljubljal marsikaj. To je počenjal širokosrčno in po svoji volji. Ljudstva ni vprašal za mnenje.« Na vprašanje, zakaj je Tito toliko obljubljal Albancem, je prišel odgovor, da zato, »ker je sovražil Srbe. Če je že hotel dati Albancem lastno državo, naj bi jih odpeljal k svojim rojakom na Hrvaško«.

Razplet dogodkov pravi, da je treba opustiti kovanje državne prihodnosti na stoletja starih dogodkih. »Inflacija«, piše nemški komentator, »utegne kmalu prisiliti Srbijo, da se bo odločila za dramatične gospodarske reforme, ki neizogibno vodijo v politični pluralizem in potiskajo v kot Miloševićovo avtokratsko vladavino. Takšne okoliščine bi omogočile Sloveniji in sosednji Hrvaški, ki je dosegla manj, da kot motor potegneta Jugoslavijo v smeri srednjeevropskega napredka.«

fl-

Mladinci in mirovniki obiskali NDR in Čehoslovaško

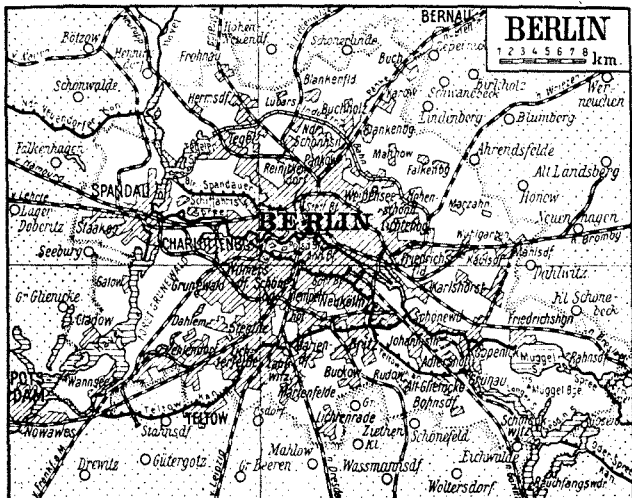
Pogled iz bližine

Iz pogovora na RK ZSMS z Zoranom Thalerjem

Kdor se še spominja žalostnega leta 1968, ko smo po ljubljanskih domovih in drugod prenočevali ubežne češke državljane in se zgrajali nad tanki na praških ulicah, ter kasnejšega dogajanja v tej srednjeevropski državi slavne tradicije in bednega životarjenja v zadnjih desetletjih, je zagotovo presrečen, da se zadnji dogodki tako hitro odvijajo v prid demokraciji in novi odprtosti Vzhoda.

Našega sogovornika smo za začetek vprašali: »Bili ste na Vzhodu. Koliko časa, koliko vas je bilo, po kaj ste šli?«

Mi smo bili predvsem v vlogi opazovalcev – razen mirovnika. Simbolično smo pomagali rušiti Berlinski zid, za kar smo vzeli s seboj tudi ustrezno orodje. Številni ljudje prihajajo tja z vrečkami in pomagajo simbolično »rušiti«

najstega decembra. Naš prvi cilj je bil Berlin. Najprej zahodni, nato vzhodni. Z občanskim forumom v vzhodni Nemčiji namreč nismo imeli nobenih stikov, vedeli pa smo, da je enajstega v zahodnem Berlinu pripravljali se-stanek za konferenco vseh vzhodnih partij in zahodnih ustreznih strank, skupaj z zelenimi in podobno mislečimi. Ta konferenca bo prihodnjega marca. Obetali smo si, da bomo na pripravljalnem se-

zid. Prav pri Brandenburških vratih (kjer so te dni, op. nov., odprli mejni prehodi za pešce) je še posebno debel. Sicer pa se svetijo v zidu številne luknje, skozi katere je moč videti na vzhodno stran. Tudi z one strani prihajajo v bližino zidu vzhodni Nemci, ki pa neutrudno označujejo s križi svoje padle, ki so v desetletjih berlinskega zidu skušali bežati na Zahod in so obležali tam pod streli. Z ene in druge strani obmejni orga-

številni novinarji, aktivisti, telefoni so zvonili; že nekaj tednov prav malo spijo, nam je povedal sogovornik, ker imajo obilo dela v novoustalovljenih, večpartitno sestavljenih preiskovalnih komisijah. Ugatavljajo številne nečednosti prejšnjega režima. Teh je veliko – tako na področju finančnih malverzacij kot tudi v tajnih arhivih in drugod.

V večjih mestih so dobro organizirani, medtem ko v manjših in na deželi še ne. Vendar bodo imeli šestega maja prihodnjega leta svobodne volitve.

Podoba Berlina pa je bila dvanajstega decembra, ko smo bili mi tam, skrajno mirna. Mesto je bilo brezhibno čisto, nobenih odpadkov, letakov, plakatov ali podobnega. Na prvi pogled prav nič ne izdaja dogajanja. Le v dvorinah pod TV stolpom na glavnem – Aleksandrovem trgu – se dogajajo stvari. Tam se vrstijo predstavitve posameznih iniciativ, debate, tam delijo materiale, polepljeni so proglasi in plakati. Iz njih v precejšnji meri veje cenzur in tudi sarkazem. Pod karikaturu Krentza z velikanskimi zobmi na primer lahko preberete: »Babica, zakaj pa imaš tako velike zobe...« Pri vsem tem pa prihaja na dan

to nasprotje Berlina. Vse je preplavljeno s plakati, proglasi, lepaki. Tam se nenehno nekaj dogaja. Na video posnetkih vrtijo prizore iz študentskih demonstracij in kažejo represijo varnostnih sil. Ljudje se zbirajo v gručice in podoživljajo tiste dogodke. Pozorno se tudi posvečajo prav drobno tipkanim sporočilom občanskega foruma, ki so razobešena na javnih mestih, po hišah... Imeli smo občutek, da Čehi in Slovaki bolje od vzhodnih Nemcev vedo, kaj hočejo. Ljudski forum pa je nekakšna OF pred Dolomitsko izjavo. Po vsej Pragi nismo nikjer zasledili policije, medtem ko imajo vojaki, tako kot drugi državljani, v gumbnicah pripete trobojnice.

Pogovarjali smo se z Dano Nemcovo in Martinom Paloušem, ki je zadolžen za stike z ljudmi iz tujine. Oba sta člana občanskega foruma. Ko smo bili pri njih, smo izvedeli svežo (zdaj že znano, novico, da je KPČS po podežlju vodila kampanjo zoper Havela, češ da je pijanec in sin bogatašev...

Kako pa je bilo na nemških in čeških mejnih prehodih?

Ne na vzhodnonemški ne na češki meji še ni bilo opaziti radikalnejših sprememb. Birokracija trdovratno deluje naprej.

Kaj pa Čehi, poznajo dogajanje v Jugoslaviji bolje kot Nemci?

Res, dosti bolje so seznanjeni s položajem pri nas in

Izjava RK ZSMS ob dogodkih v Romuniji

Jesen 1989 označuje razpad vzhodnoevropskih totalitarnih komunističnih režimov. Ob vstajah ljudstva v Vzhodni Nemčiji, na Čehoslovaškem in v Bolgariji so se ti režimi sesuli kot hiše iz kart. Državljeni, povezani v državljskih forumih, pospešeno ustanavljajo pluralistične institucije oblasti in se pripravljajo na svobodne volitve, ki edine lahko omogočijo trajen in nenasičen prehod v demokracijo.

Očitno ima režim v zadnji trdnjavi stalinizma – Romuniji namen ohraniti svojo strahovlado z vsemi krvavimi sredstvi. Zgroženi smo in ogorčeni ob pobijanju ljudi – lastnih državljanov, kar počne Chausescujev režim po romunskih mestih.

Ne smemo dovoliti, da zločinski romunski oblasti v avtarkični in zaprti, pa vendar evropski državi, uspe še naprej terorizirati prebivalstvo. Zato pozivamo slovensko, jugoslovansko in evropsko javnost, da z vsemi možnimi sredstvi pomaga romunskim državljanom v njihovem odporu proti zločinski diktaturi.

Od jugoslovanske vlade zahtevamo:

- da takoj odpre meje za romunske državljane, ki prosijo za azil, in prekine z grozljivo prakso vračanja ubežnikov v Romunijo;
- da v sodelovanju z visokim komisarjem ZN poskrbi za begunce in jim omogoči prost prehod v druge države, če to želijo;
- da ustrezno pritisne na romunske oblasti s sredstvi, ki so ji na voljo;
- da razglasi dinastijo Ceausescu za nezaželene osebe v SFRJ.

ZA DEMOKRACIJO TUDI V ROMUNIJ!
LJUBLJANA, 21. december 1989

RK ZSMS

tista posebna nemška nota... demonstrirajo po delu, ne sredi delovnega dne...

Koliko pa vedo o dogajanju v Jugoslaviji?

Videti je, da imajo v tem času največ opraviti sami s seboj. O razmerah pri nas vedo bolj površno. Smo se pa dogovorili, da nas na pomlad obiščejo.

Potem ste šli na Češko. Kako je bilo tam?

V primerjavi z vzhodno Nemčijo daje Češka popolnoma drugačen vtis. Že na poti proti Pragi smo po vaseh in zaselkih naleteli na množico razglasov »Svobodny volby« in »Havel na hrad«, medtem ko je bila Praga pravo pravca-

poznajo karakteristike posameznih strani pri nas.

Imate namen obiskati še kakšno vzhodnoevropsko državo.

V bližnji prihodnosti imamo namen obiskati Bolgarijo, vendar bi radi hkrati obiskali tudi Romunijo... ko bo to mogoče.

Pogovora je bilo s tem konic, na ZSMS pa so mi pomolili v roke še tople izjavo, ki so jo pripravili za javnost ob dogodkih v Romuniji. Ker so bili prvi med družbenimi organizacijami, ki so javno reagirali, naj sodi k temu pogovoru tudi ta izjava.

Pogovarjala se je Bojana Žokalj-Jesih

V skrbi za človekove pravice

Amnesty International pri nas

Zgodba za mnoge med vami ni nova. Pa jo vendar kaže ponoviti. Mednarodna organizacija Amnesty International je nastala s pomočjo časopisnega oglasa. Britanski odvetnik Peter Benenson ga je objavil leta 1961 in pozval vse ljudi dobre volje, naj sodelujejo v nepristranskem in miro-ljubnem delu za izpustitev zapornikov vesti. V enem mesecu, pravi uradna zgodovina te organizacije, se mu je pridružilo tisoč ljudi iz različnih krajev sveta. Zdaj jih je že več kot 700.000 iz 150 držav sveta. Gibanje je odprto vsem, ki podpirajo temeljne cilje AI. V Sloveniji je, kakor smo že poročali, v ustanavljanju skupina AI, pripravljala pa se tudi ustanovitev AI ljubljanske skupine in podobne v Zagrebu.

O tem, kaj delajo in kako se mislijo pojavljati v našem prostoru, smo povprašali predsednico društva AI v ustanavljanju, Suzano Dewa. Vprašali smo jo, kaj se je od lanskega poročila mednarodne organizacije AI, ki je prvič izšlo v slovensčini, spremenilo. Že takrat so se v knjigarni MK nekateri akterji pri izdaji te knjige predstavili kot člani

Deček Rolando in deklica Edith, 14 in 5 let. Rolando je najstarejši izmed petih otrok, katerih oče je »izginil« v Huanti leta 1984. (v Peruju).

»društva v ustanavljanju«. Suzana Dewa je pojasnila, da so danes še vedno v ustanavljanju, ker morajo kot društvo »dati skozi« še dve registraciji – našo in mednarodno. Prva vloga, ki so jo priglasili občinskemu sekretariatu za notranje zadeve že lanskega januarja, je bila zavrnjena z obrazložitvijo, da gre za del mednarodne organizacije, česar po naši zakonodaji ni možno registrirati. No, skupina vztrajnih mladih s Suzano vred je septembra vložila novo prošnjo-vlogo in zaenkrat dobila le neuraden odgovor, da sedaj ta mednarodni vidik ni več sporen, da pa morajo prošnjo dopolniti tako, da bo ustrezala črki zakona tudi v tistem delu, ki zadeva SLO in DS.

Po pravilih mednarodne registracije pa morajo, preden so lahko formalno sprejeti v AI, izpeljati eno konkretno akcijo. Ta pogoj so, kot je povedala Suzana, letošnjega oktobra že izpolnili, ko so v tednu AI na temo Otroci – v zaporih, mučeni, zlorabljeni... medijsko zajeli vso Slovenijo, v Kranju

pa so se ves teden vrstile prireditve na to temo.

Udeležba ljudi na kranjskem tednu AI je bila, po Suzanini oceni, zelo dobra. Sicer pa je bila tudi tema takšna, da je pritegnila mnoge. Tako je društvo v ustanavljanju dobilo že tudi nove člane. Vseh skupaj jih je sedaj 130.

Našo sogovornico smo vprašali, ali še vedno drži pravilo organizacije Amnesty International, da za primere, ki so akutni v domači državi, ne more delovati domača skupina AI. Da, je potrdila, to pravilo velja še vedno. Omogoča aktivistom AI, da se izognejo morebitnim pristranskostim. Delajo in agitirajo lahko le za posamezne primere iz drugih držav. Zbirajo gradivo, pošiljajo apele, obveščajo javnost... Tako so na primer pošiljali po vsem svetu apele ob krvavih dogodkih na pekinškem Trgu nebeskega miru.

V našem kratkem srečanju pa nam je Suzana Dewa povedala tudi nekaj zanimivosti iz dejavnosti slovenskega društva AI v ustanavljanju: približno čez dva meseca bo izšla knjiga generalij o AI, skupaj s širšim pojasnilom o delovanju te organizacije in s skrajšanim letnim poročilom za leto 1989. Finančno bo najbrž ta projekt podprla Tamova organizacija ZSMS. Druga novica je, da bodo od januarja začeli izdajati mesečnik s članki iz mednarodnega dogajanja na tem področju – o človekovih pravicah pa tudi s članki o dogajanju doma. Prvo številko bodo izdali z lastnimi sredstvi iz izkupička kranjskega sejma, za naprej pa si bodo skušali pridobiti sponzorje. Skratka, delajo naprej in so trdno odločeni, da tudi sami pri-pomorejo k zmanjševanju represije v svetu, v boju za odpravo smrtnih kazni, in odpravi mučenj po temni-ka vsega sveta in k humanejšim pristopom h kaznovalnimi inštrumentarijem različnih držav sveta.

Pred časom je pri nas veljalo, da je Amnesty International sumljiva organizacija, ki jo finančno podpira zahodne sile iz svojih interesov. Ko smo našo sogovornico vprašali, kako je s tem, je odgovorila podobno – češ, da so pa pred časom na Zahodu razglašali, da je Amnesty International organizacija, za katero stoji komunistične države... Vsekakor je to organizacija, ki s svojim članstvom po svetu skuša po svojih močeh apelirati na humanost, na temeljne človekove pravice in svobosčine.

Po pravilih, o katerih smo malo prej pisali, se je na sojenju Azemu Vllasiu in soobtoženim pojavil tudi predstavnik AI, ki je pripotoval iz tujine, da bi v imenu svoje organizacije prisostvoval sojenju in o njem tudi poročal. Seveda ga niso spustili niti blizu...

B.Ž.J.

stanku srečali veliko sogovornikov, ki nam bodo iz prve roke pojasnili dogajanja. Tako je tudi bilo. Tam so bili predstavniki poljske Solidarnosti, vzhodnonemškega Novega foruma, gibanja Demokracija zdaj, Ausbruch (Prebujanja – bodočih demokratov), pa občanski forum iz Čehoslovaške, madžarski FIDES in drugi.

ni sicer občasno prihajajo blizu in odganjajo ljudi, vzhodni temu ali onemu tudi vzamejo orodje, vendar pa se je moglo-če pravočasno umakniti.

Potem ste odšli v vzhodni Berlin?

Ja. Na cesti Rose Luxemburg, v središču mesta, smo imeli domenek z Jensom Raichom iz vodstva Novega foruma. Tam je bil velik vrvež:

Makedonija

Splošne prekinitve dela pa le ni bilo

V pogojih, ko se dnevna inflacija giblje okoli dveh odstotkov, ko življenjski stroški mesečno rastejo 50-odstotno in v razmerah, ko je dvigovanje osebnih dohodkov skorajda onemogočeno, je seveda logično vprašanje, kako preživljajo svoje dni zaposleni v Makedoniji, ki v povprečju prejemajo osebni dohodek v višini stare milijarde dinarjev. Ob tem je zagotovo treba zapisati, da kar 67 odstotkov zaposlenih v makedonskem združenem delu prejema plačilne kuverte, ki so tanjše od republiškega povprečja. Odgovor na zastavljena vprašanja je do neke mere preprost – glasi pa se: težko!

Socialne razlike so v Makedoniji iz dneva v dan vse večje; socialno pomoč v tej republiki prejema skoraj 260 tisoč ljudi, med njimi je tudi 50 tisoč upokojencev. Dodati kaže tudi to, da eno od oblik socialne pomoči prejema tudi 110 tisoč zaposlenih v makedonskem združenem delu (sicer pa je v Makedoniji zaposlenih okoli 550 tisoč ljudi). Samo za vse oblike socialne pomoči naj bi letos v tej republiki namenili skoraj 1000 milijard dinarjev.

Za Makedonijo nekateri pravijo, da je ekonomska puščava. Spet drugi pa zatrjujejo, da je prav neverjetno, kako bogata je zdaj revna Makedonija. Makedonija je takoj po vojni začela svoj razvoj z dohodkom 90 dolarjem na prebivalca. Takrat ni imela ničesar, tudi industrije ne. Kot pravijo starejši gospodarstveniki, je šel od tedaj razvoj v dveh smereh. Najprej v smeri intenzivnejšega razvoja kmetijstva, ki v državi daje povrtino in sadje, riž; druga smer pa je vodila k izkoriščanju rudnega bogastva (svinec, cink, železova ruda in »nesrečni« nikelj).

Če bi ocenjevali, kaj je bilo v vsaki smeri narejenega, bi morali dvoumno zapisti nič in precej. Kmetijstvo je dezorganizirano, smetano (denarno, seveda), pa pobirajo zasebniki – predvsem prekupčevalci – ki spretno izkoriščajo neorganiziranost družbenega sektorja kmetijstva. Na drugi strani pa industrijsko smer omejuje v njenem razvoju »nesrečni« Feni, ki je v zadnjem času spet začel buriti duhove v naši najjužnejši republiki. Potem, ko se je kanadsko-švedsko podjetje Noranda – Treleborg odpovedalo nadaljnjemu razmišljanju o tem, ali bi finančno sodelovala pri začetku ponovnega obratovanja te zgrešene naložbe ali ne, se je te dni pojavila optimistična izjava podpredsednika sovjetske vlade Ivana Silaeva, ki je v pogovoru s predsednikom makedonskem vlade Gligorijem Gogovskim med drugim dejal, da je SZ zainteresirana »za raziskovanje možnosti za ponovno obratovanje Fenija«. Dokončna odločitev sovjetske vlade naj bi bila, kot zagotavljajo, znana do konca marca naslednjega leta.

Vse težave (prejšnjega in zdajšnjega razvoja) v gospodarstvu pa seveda na svojem hrbtu prekleto dobro čuti makedonski delavec. Zato se tudi ne čudimo, da je v tem brezizhodnem položaju vse več pritiskov na zvezno vlado, da naj končno le pomaga »revnemu jugu«. Tukajšnja sindikalna organizacija je celo napovedala splošno prekinitve dela, s katero naj bi »pritisnila« na zvezno vlado.

Na srečo je zvezna vlada s svojim paketom ekonomskih ukrepov prehitela makedonsko sindikalno organizacijo. Generalnega štrajka ni bilo, zaposleni pa zdaj čakajo, kaj bodo prinesli predlo-

ženi ukrepi v praksi (za delničarje vedo, da bodo še tanjše).

Mladinci

– »kontrarevolucionarji« – pisatelji – branilci nacionalnega ponosa

Na politični sceni Makedonije se dogaja marsikaj. Rdeča nit tega dogajanja pa je zagotovo minuli deseti kongres ZK Makedonije. Tega so številni tukajšnji opazovalci najavljali kot kongres velikih sprememb. Rezultat pa je pokazal, da je bil le »kongres konfuzije« oziroma kongres, ki je zajemal vse tisto, kar se je v bistvu v Makedoniji dogajalo v zadnjem času, predvsem pa v zadnjem letu dni. S tem je mišljeno predvsem aktivno sodelovanje mladinske organizacije (na kongresu delegatov mladinske organizacije). Ta je v zadnjem času v tej republiki odprla številna vprašanja, zahtevala odkrit pogovor o večpartijskem sistemu, pred časom zahtevala tudi ugotavljanje odgovornosti republiške vlade, (ki je po mnenju mladih tudi eden izmed krivcev za slab položaj, v katerem se je znašla republika.) odpirala ekološke dileme, ki so v Makedoniji še vedno pomaknjene na stranski tir... Zaradi vseh teh vprašanj, ki so jih odpirali mladinci, ni čudno, da so jih nekateri poimenovali kar »kontrarevolucionarji« normalnih tokov evolucije Makedonije.

No, in kaj se je zgodilo? Kongres ni sprejel niti enega izmed amandmajev, ki so jih predložili mladinci, na drugi strani pa je novo izvoljeni predsednik makedonskih komunistov Peter Gošev v svoje novo predsedstvo izbral kar

dva mladince (skorajda ideologa novega mladinskega gibanja). Sicer od kongresa še ni minilo 100 dni in novo partijsko vodstvo skorajda še ni imelo možnosti pokazati, kaj zna, kaj namerava. Med optimisti in pesimisti pa za zdaj veljajo stave 1:1; torej je treba počakati.

Ko smo že pri mladinski organizaciji, pa zagotovo ne morem niti ne smemo mimo osrednjega mladinskega glasila v Makedoniji – Mladega borca, ki ga spretno vodi uredništvo na čelu z Nikolo Mladenovim in Sašom Ordanovskim. V zadnjem letu dni je namreč to glasilo svoje strani odprlo številnim belim lisam makedonske zgodovine – vojne in povojne. S tem pa je počasi začelo plahneti mnenje o popolni brezmadežnosti številnih pomembnih osebnosti makedonske zgodovine. Glasilo Mladi borec izhaja v nakladi 20 tisoč izvodov, neprodanih izvodov skorajda ni njihova edina želja pa je, da bi stroški tiskanja končno padli na normalno ceno in da bi postali neodvisni.

V neposredni bližini stavbe, kjer je redakcija Mladega borca, se nahaja tudi stavba Društva pisateljev Makedonije. Čeprav »Kulturne prostotutke« – kot se makedonski pisatelji pogosto imenujejo, saj za dokaj zajeten roman dobivajo honorar, s katerim lahko kupijo četrt kvadratnega metra stanovanja – pa so prav oni tisti, ki so prvi stopili v bran svojega, makedonskega, ponosa. Bili so prvi, ki so opozorili na srbizacijo makedonske kulture in makedonskega jezika, in prvi, ki so opozorili, da makedonska knjižna dediščina leži shranjena v srbskih zakladnicah

in končno (ne pa tudi nazadnje), prvi so predlagali, da naj bi Nobelovo nagrado za mir dodelili sovjetskemu voditelju Mihailu Gorbačovu. Ali je potem čudno, da mladinsko organizacijo v Makedoniji, glasilo Mladi borec in Društvo pisateljev Makedonije nekateri že imenujejo – glasnike makedonske glasnosti?

I love Vevčani

Ko je pred skoraj dvema letoma vevčanski umetnik narisal in na svoje stroške natisnil nalepke ter naredil priponke, na katerih je pisalo I love Vevčani, pod tem napisom pa je bil zapisan za Vevčane in za Makedonijo (do neke mere pa tudi za Jugoslavijo) »zgodovinski« datum 7. avgust 1987, so ga organi za notranje zadeve nemudoma spravili za nekaj dni na hladno. Naj spomnimo, da je to datum, ki se ga bodo v Vevčanih, tem malem mestu v Makedoniji, le streljaj oddaljenem od Ohridskega jezera, spominjali kot dan, ko so miličniki – specialci pretepali otroke, starce in druge prebivalce te vasi, ki so se uprli gradnji vodovoda za bližnje vikendaško naselje nekaterih makedonskih funkcionarjev. Prave resnice o tem dogodku še zdaj nihče ne ve zagotovo; pa tudi krivci še zdaj niso znani. V tem makedonskem mestu se vsako leto, že desetletja odvijajo takoj imenovani pečalbarski dnevi, na katerih se srečajo vsi Vevčanci, ki so na začasnem delu zunaj rodne vasi (največ jih je v Sloveniji, kjer delajo kot gradbinci), v zadnjem času pa so pripravili tu-

di karneval, na katerem ne manjka cinizma in šal na račun lokalnih pa tudi republiških oblastnikov. Tako bo tudi naslednje leto, od 12–14. januarja.

Pijače in hrane ne bo manjkalo. Obiskovalci – razen tistih iz sovražne Struge bodo vse imeli zastoj, gostoljubni domačini bodo vsem ponudili prenočišče (če bo potrebno), program prireditev bo trajal ob zgodnjih jutranjih do poznih nočnih ur, veselja ne bo manjkalo. Toda, tako kot vsako leto, bo tudi naslednja slovesnost vsebovala kanček grenkobe. Zaradi nemilih dogodkov. Toda Vevčanci znajo to dodobra skriti. Sicer pa znajo vso grenkobo skriti vsi pravi Makedonci. Ali je potem čudno, da je eno najbolj pogostih imen, ki jih v zadnjem času dajejo novorojenčkom v Makedoniji, prav Trpe (tisi, ki pač zna in je naven ponosno trpeti)?

Jutri?

Jutri zjutraj bodo zaposleni spet odšli na svoja delovna mesta, vsak na svojo stran: eni v dobro stoječe delovne organizacije, spet drugi v tiste, ki jim ne gre preveč dobro. Verjetno ne bo malo tudi tistih, ki se bodo zbrali pred »dežurnim zbiralščem nezadovoljnih« pred makedonskim sobranjem in zahtevali večje osebne dohodke (morda jih bodo tudi dobili), nekaj najbolj ogroženih pa se bo napotilo na znani Kamen most in iztegnilo roko – v bogajme. Upokojenci bodo odbrzeli po časnike in na prvo kavico v klub, gospodinje pa v vrsto po poceni kruh. Tako bo jutri za pojutrišnjem pa – bog si ga vedi...

Dejan Vodovnik

Črna gora

Tudi dobrih delavcev ne manjka

Črno goro, »deželo kamnitov – toda lepo«, »junaško in ponosno – toda siromašno«, so v preteklosti obiskovali številni radovedneži in potopisci, med njimi pa je bilo največ njenih iskrenih prijateljev. O svojih vtisih o tamkajšnjih ljudeh, njihovem značaju ter navadah, njihovem načinu življenja in pogledih na svet so pustili številne zapise in v njih je veliko razumevanja in naklonjenosti. Toda številnim med njimi se je zdelo, da imajo Črnogorci radi veliko stvari. Tako odhajajo v vojne in hodijo po neznanih poteh, kjer ni povsem jasno, ali bodo preživeli. Zdelo pa se jim je tudi, da ne delajo radi.

Glas o tem se je hitro razširil po svetu, tako da so Črnogorci za mnoge, še posebej za sosede, postali sinonim za lenarjenje in čakanje, da bo nekaj padlo z neba. Njihovo siromaštvo naj bi izviralo ravno iz tega, saj daje bog samo tistemu, ki že nekaj ima. Na račun »takšnih« Črnogorcev je nastala vrsta šal, med katerimi je prav gotovo najbolj sarkastična tista, za katero mnogi pravijo, da kaže Črnogorce v pravi luči. Ta šala namreč pravi, da je Črnogorcu veliko težje sedeti, kot pa ležati. Beseda stati ni niti omenjena.

Tudi danes bi lahko slučajni obiskovalec na temelju prvih vtisov v kateremkoli črnogorskem kraju sklepal, da Črnogorci nič ne delajo in da tudi nočejo delati. Polne ulice Titograda, Nikšića ali Cetinja in opoldan polne kavarne ter bifeji (predvsem z mladimi) so samo dodatni, če ne že glavni razlog za to, da je Črna gora na dnu lestvice življenjske ravni. V nekaterih črnogorskih okoljih dobesedno tekmujejo, kdo bo popil več alkoholnih pijač. Prebivalci Plevlja trdijo, da so oni rekorderji, saj so lani popili skoraj pol milijona litrov žganih pijač.

Izkusnim načrtovalcem ter ekonomistom je zelo težko pojasniti dejstvo, da ta republika organizira mitinge lačnih (letos jeseni v Nikšiću), da napovedujejo ustanovitev ljudskih kuhinj, kjer naj bi zastoj delili hrano, da v tej republiki vsak peti od šeststo tisoč njenih prebivalcev (110 tisoč ljudi) prejema eno izmed socialnih pomoči, po drugi strani pa gre za dokaj majhen, toda naravno zelo bogat prostor, ki bi bil lahko prava Švica na Balkanu. Na eni strani vladata siromaštvo in beda, na drugi pa je veliko naravno bogastvo: gozdovi, pašniki, planine, rodovitne ravnice (posebej v okolici

Skadarskega jezera, za katere pravijo, da so najbolj rodovitne v Evropi, in da bi na njih lahko imeli več žetev na leto, še posebej sadja in zelenjave)... Potem je tam še 250 kilometrov izredno lepe in privlačne Jadranske obale z biserno čistimi peščenimi plažami in še vedno čistim morjem ter z več kot 150 tisoč hotelskimi in drugimi ležišči, proizvodnja najbolj kakovostnega boksita, aluminija, jekla, dve ladjedelnici, pristanišče v Baru, železnica, dve čezoceanski floti, tri hidrocentrale in eno termocentralo...

Pretrajljiv je tudi podatek, da je naša najmanjša republika tudi »najbolj šolana« (glede na izobrazbeno strukturo prebivalstva) oziroma da ima največ ljudi z visokošolsko izobrazbo (resnici na ljubo je treba povedati, da velik del tega izobraženega kadra živi po vsej Jugoslaviji, Evropi in svetu).

Kaj je torej vzrok za sedanje stanje v Črni gori? Ali Črnogorci ne znajo ali nočejo delati?

O tem, ali znajo ali ne znajo delati, je težko govoriti, ne da bi pri tem upoštevali vrsto razvojnih in planskih strateških trenutkov iz novejših oziroma povojne preteklosti, čeprav je povsem jasno, da ima

Žetev riža na Kočanskem polju

Primorski del Črne gore je veliko bolj razvit od celinskega

Črna gora eno najbolj sodobnih industrij v Jugoslaviji (resda je ni veliko), njena produktivnost pa je precej nižja od jugoslovanskega povprečja. Poglejmo nekaj primerov. Črnogorske železnice izkoriščajo samo nekaj več kot 30 odstotkov svojih dejanskih zmoglosti, pristanišče Bar pa dela z le polovico svojih zmogljivosti, kar je tudi povprečje izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti v tej republiki. Toda na vsakega črnogorskega proizvodnega delavca pridejo trije delavci v administraciji. Kmečko prebivalstvo se je z 80 odstotkov pred vojno danes zmanjšalo na samo 10 odstotkov – takšne nagle spremembe niso zabeležili nikjer drugje v svetu.

Vsi ti bežno navrženi podatki tvorijo dokaj zapleteno in nasprotujočo si sliko črnogorskega odnosa do dela. Toda brez dvoma je treba povedati, da v takšni organiziranosti kraljuje tudi klasična lenoba. Na to je pred nedavnim opozoril s svojimi raziskavami profesor dr. Dragotin Radunović, ki je obelodanil, lahko bi rekli senzacionalen, podatek, da v Črni gori povprečno delajo manj kot tri ure na dan. Pri tem je seveda mislil na efektivno delo. Svoje raziskave je opravil še preden so se začela zborovanja, zbiranja na mestnih trgih, mitingi, protesti in vsepogostejše stavke (na zadnji polurni, ki so jo razglasili za opozorilno vladi Anteja Markovića, so po trditvah republiškega sveta sindikatov izgubili »samo« 40 tisoč delovnih ur). Seveda ob tem ni treba poudarjati, da delavci veliko rajše hodijo na te »ljudske dogovore« med delovnim časom. Tako se na najrazličnejših mitingih, ki jih pripravijo med delovnim časom, zbere tudi nekaj 10 tisoč ljudi, na tistih pa, ki

so jih sklicali ob dela prostih dnevih (za dan republike na primer) pa jih pride samo nekaj sto).

Ali Črnogorci sploh radi delajo? To so se spraševali že prvi obiskovalci teh krajev, toda na to vprašanje ni lahko odgovoriti. Jasno je, da je imelo pomanjkanje delovne tradicije (industrijskega delavca z natančno izdelanimi navadami in občutkom za obveznost) v Črni gori vpliv na »ustvarjanje« ljudi, ki so hoteli živeti v mestu in dobivati plačo že zato, ker so se pojavili v tovarni ali na kakšnem drugem delovnem mestu. Zaradi majhne plače pa imajo v mislih le posestvo na vasi. Ti »dvojniki«, ki niso nikjer pravi delavci, vendar pa se dobro znajdejo v življenju, demotivirajo druge, vsi skupaj pa so že dalj časa demotivirani z zelo slabimi življenjskimi pogoji in življenjsko ravni. Seveda pa obstajajo tudi številni takomenovani subjektivni vzroki.

Toda, če bi resnično želeli odgovoriti na vprašanje o morebitni ljubezni do dela, je treba omeniti nekatere ne najbolj prijetne primere. Tako so letos morali vodilni iz titograjskega Agrokombinata 13. jul (to pa delajo že vrsto let) v Bosno, Srbijo in na Kosovo, da so dobili delovno silo za trgatve grozdja, obiranje breskev in drugega sadja, saj v lastni republiki ni bilo interesentov za to delo. Nobeden od »socialno ogroženih« (toda ponosnih) nezaposlenih Črnogorcev, ki jih je zdaj blizu 50 tisoč, ni hotel delati tega, čeprav je bil zaslužek dober, saj bi lahko zaslužili v enem dnevu več, kot pa je njihova socialna pomoč. Poleg tega pa bi imeli zagotovljeno tudi stanovanje in hrano. Bosanci, Srbi in Albanci so prišli in so delali.

Drug takšen primer je vpis učencev v srednje šole. Največ zanimanja je za tiste šole, ki izobražujejo mlade za proizvodne poklice. Starši želijo svoje otroke vpisati vanje, čeprav mladi nimajo niti osnovnih nagnjenj za tovrstno šolanje. Po drugi strani pa je za klasične delavsko proizvodne poklice zelo malo zanimanja; na srednji šoli v Mojkovcu že vrsto let ne morejo pregovoriti osnovnošolcev, da bi se vpisali na rudarsko smer.

Po štirih desetletjih komunistično-delavskega življenja je Črna gora siromašna. Toda ne v celoti. Je sicer veliko revnih, toda tudi precej bogatih – posebej na črnogorskem jugu. Toda ne zaradi tega, ker bi tisti iz Črnogorskega primorja več delali, ampak zato, ker so znali izkoristiti komunistično razvojno neorganiziranost. Razlike med južnim bogastvom in severnim siromaštvom niso nastale na temelju pameti in dela, vendar pa so že večje, kot so razlike med severozahodnimi in južnimi jugoslovanskimi republikami.

Toda tudi v Črni gori je nekaj dobrih delavcev: v aluminijem kombinatu v Titogradu so delovni učinki in izraba zmogljivosti boljši, kot so na Japonskem. A vsi Črnogorci niso nedelavci. Mnogi med njimi nimajo kaj delati... Toda veliko resnice je tudi v tem, da je težko popraviti »mentalitetni« odnos do dela, čeprav je v manjšini. Ne samo, da je Črnogorci postavil na slab glas, ampak je v njem tudi precej resnice, ki jo potrjuje skromno življenje: »Malo se dela, slabo se živi«.

Zgodbe, da Črnogorci »ropajo druge«, pa niso nastale med njimi, saj v Črni gori vsak vsakega dobro pozna... **Branko Jokić**

Hrvaška

Najslabše je na vrhu piramide

Na Hrvaškem je proizvodni delovni čas 67-odstotno izkoriščen, v družbenih dejavnostih pa komaj 46-odstotno. Samo proizvodni delavec se lahko primerja z evropskim delavcem.

Zaradi prave ali navidezne bolezni izostane z dela okoli 80.000 delavcev dnevno. Pred tremi leti je bilo še slabše: na dan ni prišlo na delo več kot 100.000 delavcev ali dobrih 6 odstotkov vseh zaposlenih. Tedaj so v petdesetih kolektivih začeli poskusno uvajati krajši delovni čas in prav v teh podjetjih so bolezni zmanjšali na minimum. Čeprav so ugotovili, da ljudje v sedmih urah namesto osmih naredijo enako ali celo več, je na žalost ostalo samo pri tem. In morda je prav to eden izmed poglavitnih razlogov, da je bil v tem letu družbeni proizvod v družbenem sektorju Hrvaške za 1,4 odstotka nižji kot lani. Kajpak ob dejstvu, ki ga je ob novih potezah ZIS izpostavil predsednik izvršnega sveta sabora SR Hrvaške ing. Antun Milović, da je namreč struktura hrvaškega gospodarstva – in ne samo hrvaškega – odraz štiridesetletnega razvoja v duhu in času realnega socializma. Se pravi: veliki kolektivi, veliki sistemi, prehitro razseljevanje podeželja, bahanje s številkami, ki več ali manj govorijo samo o novih delovnih mestih.

Sociolog dr. Mladen Žuvela iz Splita, ki trenutno vodi partijsko šolo v Kumrovcu, proučuje produktivnost dela od proizvodnega delavca do zadnje instance na vrhu. Nekeč je bil tudi on navadni delavec, se šolal ob delu in tako napredoval na hierarhični lestvici. Zato lahko rečemo, da gre za kompetentnega raziskovalca, ki je ugotovil, da je na Hrvaškem proizvodni delovni čas povprečno 67-odstotno izkoriščen, v strokovnih službah gospodarskih in družbenih dejavnosti pa komaj 46-odstotno. To pomeni, da v proizvodnji namesto 8 ur na dan delajo 5 ur in 36 minut, v strokovnih in drugih pisarnah pa le tri ure in 68 minut. To pa je precej manj, kot predvideva krajši delavnik, ki so ga zapisali v 48. člen zakona o delovnih razmerjih SR Hrvaške, sprejeli pa so ga že na začetku osemdesetih let. V vseh poskusnih organizacijah so uvedli 7-urni delavnik in po opravljenem poskusu in vsestranskem preučevanju izsledkov začeli delati po novem. Tem organizacijam se je pridružilo še kakih sto kolektivov, med njimi pa so se nekateri vrnili k 8-urnemu delavniku. Pri hrvaški gospodarski zbornici so namreč leta 1985 ustanovili komisijo za krajši delovni čas, ki je tako rekoč zadnja izpitna komisija za dodelitev pravice o krajšem delavniku. Med glavnimi »izpitnimi predmeti« so: kolektivi morajo v krajšem delovnem času proizvajati vsaj enako, če že ne bolje in več kot prej, zaposliti morajo tudi nove delavce, izboljšati delovne razmere in ne nazadnje, rezultati njihovega dela morajo imeti na tujem in domačem trgu ceno, ki poplača ves trud. Zato regionalne in republiške komisije vsak mesec proučujejo po-

slovne rezultate kolektivov s krajšim delavnikom. Če ugotovijo, da ti niso v skladu z merili, jim tako rekoč takoj ukinejo ugodnost, ki se bo iztekla v tem letu, ko naj bi bil konec štiriletnega poskusnega obdobja.

Kje so vzroki za manjšo produktivnost?

Seveda se ob vsem tem zastavlja vprašanje, kako je mogoče opravičiti 5-dnevni delovni teden v podjetjih, kjer morajo stroji teči tudi ob nedeljah in praznikih? Dragan Jakovljević, član delovne skupine za krajši delavnik v podjetju kovinskih zlitin šibeniške tovarne elektrod in ferolegur, pravi, da so s krajšim delavnikom povečali produktivnost dela za skoraj 14 odstotkov. Talične peči gorijo 24 ur na dan, vendar jim od uvedbe krajšega delavnika streže tudi 30 novih delavcev. Vsi pa so bolj spočiti in kaže, da bodo še za 15 dni povečali proizvodnjo. Ko so imeli stari delavnik, so peči gorele 324 dni in noči, leta 1986 so gorele 333 dni, zdaj pa naj bi 339 dni na leto. V zagrebškem Chromosu so že ob koncu sedemdesetih let izdelali natančen program prehoda na 39-urni delovni teden, na petdnevni tednik v tistih dejavnostih, ki so fizično najtežje in zdravju škodljive. V takih tozidih so na začetku osemdesetih let pravzaprav protizakonito prešli na krajši delovni čas, vendar so dosegli večjo proizvodnjo, porabili so manj energije, stroji so bolj nemoteno tekli, ker je bilo več časa

za njihovo vzdrževanje, bolezni se so zmanjšale na polovico. Oba primera se dočela ujemata z rezultati raziskav dr. Dragana Lalića, direktorja kemijskega inštituta Hrvaške, ki se je tega dela lotil še natančneje kot dr. Žuvela. Tako rekoč vsako delo v strukturi našega podjetja je primerjal s podobnim delom v Evropski skupnosti. Ugotovil je namreč, da produktivnost našega proizvodnega delavca sploh ne zaostaja za evropskim povprečjem, razlika je samo v tem, da se njegovo delo neprimerno slabše realizira na trgu. To pa kajpak ni problem človeka za strojem, temveč vodilnih v podjetju in ne nazadnje sistema, ki ga imenuje z vzhodnim grehom, kajti z uvedbo samoupravljanja delavci niso postali gospodarji svoje usode in celotno ustvarjene akumulacije. Ne glede na to pa produktivnost dela v »povprečnem« podjetju močno pada na lestvici do poslovnega vodstva podjetja. Na vsaki stopnji je manjša, tako da je v celoti delovni čas izkoriščen komaj 3-urno. Vmes je kajpak neustrezna gospodarska struktura, saj skoraj ni dejavnosti, v kateri bi namesto dobika tolkli izgube.

Morda se bo z dejanskim prehodom v tržno gospodarstvo spremenil tudi odnos do dela prav tam, kjer ta najbolj šepa toda to ni nikakršna hrvaška posebnost. V drugačnem primeru pa nas čaka popolni zlom, gospodarski samomor.

Peter Potočnik

Na Hrvaškem se lahko samo proizvodni delavec primerja z evropskim delavcem

Razstava Štirinajsta na Štajerskem

V domu JLA v Mariboru so odprli razstavo Štirinajsta na Štajerskem. Odprl jo je ravnatelj Muzeja narodne osvoboditve Maribor dr. Milan Ževart, ki je poudaril, da je bila razstava doslej že desetkrat odprta v različnih krajih – med drugim tudi v Beogradu, kjer muzej sedaj gostuje z razstavo Boj za slovensko severno mejo 1918–1920. Že dvakrat je bila razstava odprta tudi v Ljubljani, in sicer najprej v Muzeju ljudske revolucije Slovenije, letos februarja (ob 45-letnici pohoda 14. divizije na Štajersko) pa v Domu JLA v Ljubljani. Štirinajsta je bila po njegovih besedah zgled junaštva in domoljubja in je odigrala zelo po-

membno vlogo v razvoju narodnosvobodilnega boja na Štajerskem v letih 1944 in 1945.

Razstavljeno gradivo so razdelili na šest oddelkov oz. obdobj, ki jih uvajajo vodilne legende. Prvi del obravnava pohod divizije do konca nemške ofenzive februarja 1944, drugi del dejavnost enot divizije od konca februarja do začetka maja 1944, ki je bila že zelo intenzivna. Boje in akcije ter drugo aktivnost divizije od začetka maja do novembra 1944 so prikazali razdeljeno na dve obdobji: prvo zajema čas od začetka maja do konca julija 1944, drugo pa čas od konca julija do novembra 1944. To je

bil tudi višek boja na Štajerskem, saj je bil okupator potisnjen v defenzivo na političnem in vojaškem področju. Oktobar in november 1944 sta bila tudi že meseca večjih nemških protiakcij.

Štajerska je postala pozneje za Nemce frontno zaledje. Sledi prikaz divizije v času velikih nemških ofenzivnih operacij v zimi 1944/45 in poskusov preboja operativnih enot 4. operativne cone na Dolenjsko od konca novembra 1944 do začetka aprila 1945. Na koncu razstava obravnava uspešno ofenzivnost 14. divizije od začetka aprila 1945 do njenega odhoda na Koroško.

Dr. Milan Ževart je tudi dejal, da je imela divizija enega najboljših partizanskih fotoreporterjev poročnika Jožeta Petka, ki je že jeseni 1944 na osvobojenem partizanskem ozemlju v Zgornji savinjski dolini postavil dve razstavi dokumentarnih fotografij in drugega gradiva. Mnogo fotografij, ki so bile razstavljene v času NOB, je tudi na razstavi Štirinajsta na Štajerskem. Na razstavi v domu JLA v Mariboru so prikazali še odlikovanja narodnega heroja Toneta Vidmarja-Luke, enega izmed poveljnikov divizije, ki je muzeju izročil že veliko dragocenega gradiva.

M.Kos

Za smučarski pokal maršala Tita

Pri Arehu na Pohorju so bila tekmovanja jugoslovanskega smučarskega spominskega pokala Maršal Tito. V imenu zveznega sekretariata za ljudsko obrambo je prireditev odprl generalpodpolkovnik Ilija Borić, namestnik načelnika generalštaba oboroženih sil za TO, in dejal, da takšna tekmovanja prispevajo svoj delež k vzgoji mlade generacije, h krepitvi bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Pri tem tekmovanju gre tudi za zagotavljanje psihofizičnih sposobnosti mladine in za pridobivanje potrebnih veščin za bojna delovanja enot TO v zimski pogojih.

Po končanem tekmovanju so v domu JLA v Mariboru razglasili rezultate. V biatlonu na 8 kilometrov je zmagal Roland Turšič iz ekipe Smučarske zveze Slovenije 1, drugi je bil Uroš Velepec iz ekipe JLA Kranj in tretji Roman Hiti iz ekipe Smučarske zveze Slovenije 2. V biatlonu je bila prva ekipa republiškega sekretariata za notranje zadeve Slovenije, druga ekipa Smučarske zveze Slovenije 1, tretja ekipa JLA

Kranj, četrta ekipa Črna gora, peta ekipa Smučarske zveze SR Srbije in šesta ekipa Smučarske zveze Slovenije 3.

Na 3. prvenstvu teritorialne obrambe SFRJ je zmagala pri moških ekipah republiškega štaba TO Slovenije iz Trziča, druga je bila ekipa republiškega štaba TO Vojvodine in tretja ekipa republiškega štaba teritorialne obrambe Makedonije. Pri ženskah je bila prva ekipa republiškega štaba TO Slovenije iz Škofje Loke, druga pa ekipa republiškega štaba TO Hrvatske iz Delnice.

Razglasili so tudi rezultate skupnega ocenjevanja biatlonov na Igmanu in pri Arehu. Prva je bila ekipa VP 1098 Kranj, druga ekipa republiškega sekretariata za notranje zadeve Slovenije in tretja ekipa SR Srbije. Med posamezniki je bil pri tem skupnem ocenjevanju obeh biatlonov prvi Metod Močnik iz Slovenije, drugi Bojan Kovič iz JLA Kranj in tretji Izidor Kofler iz republiškega sekretariata za notranje zadeve Slovenije.

K. M.

Ruški muzej NOB upravičil svoj obstoj

V okviru praznovanj občinskega praznika v septembru 1985 so v Rušah odprli muzej NOB.

Prvo razstavo so posvetili Lackovemu odredu, saj je bila tudi osrednja prireditev takratnega praznovanja namenjena spominu na pomembno akcijo tega odreda leta 1944 na falski elektrarni.

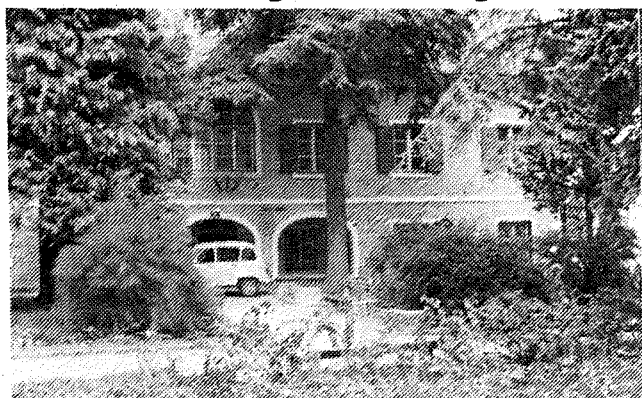
Razstava je bila odprta leto dni, ogledalo pa si jo je veliko število občanov in organiziranih skupin iz drugih območij, predvsem učenci, dijaki in študentje.

Leta 1986 so odprli razstavo pomnikov in imenski pregled vseh udeležencev NOB, padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Drugi del razsta-

ve predstavlja literaturo in tisk stare zgodovine, predvojne revolucionarne gibanja in NOB na območju ruške občine. Je plod večletnega brezplačnega dela posameznikov.

Razstavo si je do aprila 1988 ogledalo 80 skupin z več kot 4.000 obiskovalci iz ruške in drugih mariborskih občin. V letu 1988 do sedaj je razstavo obiskalo 1.400 ljudi ali 30 skupin. Med njimi osnove in srednje šole, organizacije ZB NOV, ruški občani, občani iz Maribora, Slov Bistrice, Ptujja, Ljubljane, s Koroškega, delegacije TO, iz Kraljeva, Prislone, zdomci iz Ludviksburga itd.

Vsako skupino peljejo po

Večnamenska stavba v Rušah, v kateri so uredili tudi prostore za muzej NOB

razstavi Milena in Maks Gasparič ter prof. Genica Pen.

Tako ima ruški muzej NOB pomembno vlogo pri podružbljanju revolucionar-

nih izročil in nedvomno tudi mnogo prispeva k poznavanju NOB na tem delu slovenske Štajerske.

Ivan Bučak

Linhartova proslava v Radovljici

Vsakoletna proslava Linhartovega dela v rojstnem mestu prvega slovenskega dramatika in prosvetljenca je bila uvodna prireditev v počastitev dvestoletnice prva uprizoritve Županove Micke. Na proslavi, ki je bila 8. decembra v avli osnovne šole A. T. Linharta, je bil slavnostni govornik predsednik častnega odbora za jubilejne Linhartove prireditve dr. Matjaž Kmecl. V kratkem, a izredno zanimivem govoru je orisal zasluge Linharta za slovensko kulturo in uvajanje slovenskega naroda v krog evropske kulture.

Kot vsako leto je Kulturna skupnost tudi tokrat podelila zaslužnim kulturnim delavcem in organizacijam Linhartove plakete in Linhartova priznanja. Linhartovo plaketo so letos prejeli: Ludvik Knafelj iz Bohinjske Bele za dolgoletno ljubiteljsko dejavnost na področju gledalske kulture, Ciril Kraigher iz Zasipja pri Bledu za zasluge pri organizaciji zborovske dejavnosti in likovno delo,

Alenka Spenko z Bleda za vodenje in vzgojno delo šolskih pevskih zborov, delovna organizacija Almira Radovljica za varstvo kulturne dediščine in Mali muzej iz Bohinjske Bistrice za postavitev zbirke Julijske Alpe 1915–1917 v Muzeju Tomaža Godca.

Za zasluge in uspešno delo na področju ljubiteljskih kulturnih dejavnosti in delovnih organizacij oz. šolah so prejeli Linhartova priznanja: Ana Blažin z Gorjuš v Bohinju, Mladen Berginc iz Triglavskega narodnega parka, Minka Kocjan iz Srednje vasi v Bohinju in Janez Pristavec iz Radovljice (za delo šolskim zborom).

Proslavo so sklenili radovljiški igralci Miran Kenda, Nataša in Franci Černe, ki so skupaj s flavtistiko Majjo Gogala – Dvoržak predstavili Linhartova pisma prijatelju Martinu Kuraltu in nato uprizorili nekaj prizorov iz Županove Micke, kar so gledalci še posebno toplo pozdravili.

JR

Odprto pismo brigadirjem ožje in širše domovine

Bivši brigadirji zbrani v Kopru na srečanju dneva Kluba brigadirjev Slovenskega primorja in Istre, z veliko zaskrbljenostjo zasledujejo razvoj dogodkov v naši domovini.

Ne moremo verjeti, da so bile zaman strašne žrtve, ki so jih jugoslovanski narodi žrtvovali v boju proti nacističnemu okupatorju, in prav tako žrtve in nečloveški napor vse jugoslovanske mladine pri obnovi in graditvi izčrpane in porušene domovine. Mladina vse Jugoslavije je nesebično gradila objekte, na katere smo se danes ponosni, obenem pa kovala avtentično bratstvo med narodi in narodnostmi.

Glede na to smo prepričani, da so bivši brigadirji vseh delovnih akcij v ožji in širši domovini pripravljeni presekat ta gordijski vozel organizirane hajke naroda zoper narod, delavca proti delavcu. Še preden nedavnim je bila naša domovina oaza miru in sožitja, mogoče edina v svetu, oaza, na katero je svet gledal z zaupanjem in optimizmom. Vrnimo svetu in nam ta mir.

Prepričani smo, da ni spora, ki se ga z dobro voljo obeh strani ne da preseči. Primorci, ki smo se šele po osvoboditvi lahko svobodno izražali v svoji materinščini, še težje sprejemamo to brezumno stanje. Sprašujemo se, kdo bo prevzel odgovornost za eventualno prelivanje krvi, saj vemo, da v bratomorni vojni ne bo zmagovalcev, ampak samo poraženci.

Zato naredite vsi vse, da ne bi prišlo do bratomornega prelivanja krvi. Ne dovolite, da bi rušili, kar smo zgradili, predvsem pa ne dovolite, da bi kdorkoli vnašal sovraštvo med jugoslovanske narode in narodnosti.

Brigadirski zdravo!

Odbor Kluba brigadirjev Slovenskega primorja in Istre

[Handwritten signatures and text, mostly illegible due to cursive script and overlapping.]

Srečanje borcev pred spomenikom padlih

Kako lepa je jesen, ko odpade orumenelo listje! Jeseni smo se tu, v Razboru, tudi zbrali ob spomeniku padlim borcem.

Letos mineva 45 let od najtežjih bojev Tomšičeve brigade. Borba je trajala od ranega jutra do mraka. Hrabri borci so se morali braniti pred trikrat močnejšim sovražnikom, vendar se jim je proti večeru uspelo prebiti in se umakniti čez Farovski vrh. Med Nemci jih je bilo veliko mrtvih, partizanov pa je padlo zelo malo. Razborčane je takrat rešila gosta megla, tako da so Nemci zgrešili vas; granate iz topov so padale preko vasi Razbor. Ta dan so Razborčani poimenovali »črni petek«.

Ko smo bili takole zbrani okoli spomenika, so nam misli pohitele nazaj. V tisti čas, ko se ni nihče bal, pa četudi je šlo za življenje. Vendar so na to nekateri kaj kmalu pozabili. Kar pogledamo, kako hočejo nekateri izmaličiti naš patizanski boj! Naj pomislimo, koliko žrtev in krvi je bilo prelite za našo svobodo. Vem, da si mlajša generacija ne more predstavljati, da je vse to res, vendar spomeniki in razna obeležja pričajo o resnici. Zato bomo zmerni in odkriti pa zaupajmo v boljše bodočnost.

Na našem srečanju je bil glavni govornik član občinske organizacije ZB Slovenj Gradec Alojz Slemenik, ki je množici govoril o poteku te borbe. Navzoči so ga z zanimanjem poslušali. Potrebni bi bilo več takšnih srečanj, da mladina zve, kako se je rojevala svoboda.

Adolf Ankon

Priznanje skupščine občine Knin

V počastitev 45-letnice osvoboditve Knina je skupščina občine Knin podelila priznanje (diplome) vsem brigadam 8. korpusa NOV Jugoslavije, ki so sodelovale v bojih za osvoboditev Knina in Kninske krajine (od 7. novembra do 9. decembra 1944).

Priznanje za sodelovanje v bojih za osvoboditev Knina in Kninske krajine so prejeli tudi 3. prekomorska udarna brigada (z domicilom v Ilirski Bistrici), 1. tankovska brigada (z domicilom v Sežani in na Vrhniki), topniška skupina (brigada) 8. korpusa (z domicilom v Postojni) in 1. letalski lovski polk (251. in 252. letalska eskadrilja) z domicilom v Piranu.

Priznanja je izročil predsednik skupščine občine Knin Jovo Kablar na slavnostni seji skupščine, ki je bila 3. decembra 1989 v Kninu (dan osvoboditve Knina 3. december 1944 praznujejo kot občinski praznik).

Prisotni so bili predstavniki sekcij skupnosti borcev brigad, ki delujejo pri občinskem odboru ZB NOV Split, učenci in učitelji osnovnih šol, ki nadaljujejo tradicije NOB iz Splita, Solina in Kaštelov, številni udeleženci kninske bitke in drugi.

Albert Klun

Izjava

Odbor skupnosti borcev Prve slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča ugotavlja, da zadnji napad srbskega režima pod vodstvom Slobodana Miloševića na SR Slovenijo ni le napad na slednjo, temveč predvsem na avnojsko Jugoslavijo.

Nekdanji borci slovenske partizanske vojske izražamo zakonitimi predstavnikom SR Slovenije neomajno podporo v njihovem vztrajanju pri brezpogojnem ohranjanju neokrnjene avnojske socialistične federativne Jugoslavije enakopravnih narodov in narodnosti, ki je plod tudi naše štiriletna narodnosvobodilne borbe.

V tem, za avnojsko federativno Jugoslavijo usodnem trenutku, pa kategorično pozivamo predsedstvo SFRJ in zvezno vlado, da z vsemi sredstvi, ki si jima na voljo, vendar že enkrat naredita konec protiustavnemu in brezumnemu ravnanju srbskega režima pod vodstvom Slobodana Miloševića, ki že povsem odkrito streže po življenju avnojski federativni socialistični Jugoslaviji.

Pri tem ne pozabljamo, da bo sodba zgodovine ostra in neusmiljena!

Odbor Skupnosti borcev Prve slovenske proletarske udarne brigade Toneta Tomšiča

Pohorsko osvobojeno ozemlje

Poleti 1944 je na Pohorju nastalo večje svobodno ozemlje. Poleg uspešnih bojov na vzhodni in zahodni strani, sta bila odločilnega pomena napada na eno izmed okupatorjevih postojank v Ribnici in Lovrencu na Pohorju. Prvi napad je izvedla Prva udarna brigada Toneta Tomšiča, drugega pa brigada Ljuba Šerčerja. V tistem času je bilo v prvi enoti 386, v drugi pa 242 borcev. Obe enoti sta dobili ukaz, da napadeta v noči med 22. in 23. avgustom ob 23. uri. Tedaj je bilo več borcev Pohorskega odreda v zasedi med Ribnico in Vuhredom. Njegova minerska sabotažna akcija naj bi poškodovala telefonske naprave in železniške postaje v Rušah, Bistrici in Limbušu. Udarne brigade Mirka Bračiča pa naj bi demonstrirala ali napadla katerokoli izmed postojank na Dravskem polju na območju Pragersko-Makole-Ptujska gora.

Potem, ko je Šerčerjeva brigada napadla še postojan-

ko na Sokolskem domu, Tomšičeva pa Mariborsko kočjo in so Nemci odšli s Šmartnega na Pohorju, se je osvobodeno ozemlje razširilo še na južni del Pohorja. Ob koncu juija je bila celo okolica Frama že na pol osvobodjena.

Iz tega lahko vidimo, kako sistematično in taktično je štab 14. divizije (poleg drugih) načrtoval tudi to nalogo. V štabu 14. divizije so tokrat celo načrtovali, da bi v primeru, če operacija ne bi uspela, vse enote še enkrat napadle naslednjo noč.

V tem času (24. septembra) so v Lovrencu na Pohorju slovesno pričeli s partizanskim šolskim poukom, ki je trajal dva meseca: od septembra do oktobra. Najprej so popisali vse šoloobvezne otroke. V kraju so vzpostavili ljudsko oblast z vsemi njenimi organi, organizirali so celo javno kuhinjo. To je bil čas lovrenške republike, ki je trajala dva meseca in deset dni. Marsikdo si tedaj ni hotel

priznati, da Nemci ne bodo kar tako pustili Pohorja pri miru in nemočni opazovali, kako se širi osvobodeno ozemlje. Že 20. oktobra 1944 pa so res ponovno zasedli Ribnico in še isti dan Lovrenc na Pohorju.

Po oktobrski ofenzivi in novembrski »očiščevalni akciji« so obnovili (po podatkih Muzeja NO Maribor, prof. Loje Penič: Partizansko Pohorje) postojanke v Vuzenici, Ribnici, Lovrencu, Framu in Šmartnem na Pohorju, postojanki v Oplotnici in Zrečah pa so celo okrepili.

Okupatorji so se tudi odločili, da bodo prenehali z boji šele takrat, ko bodo onemogočili podporo pohorskih domačij partizanom. Tako so med drugim tedaj aretirali vse za vojsko sposobne moške (letnikov 1908 do 1927) in tiste v starosti med 16. in 60. letom, ki so bili sposobni za delo. Ljudem na Pohorju so pobrali živino in hrano in jim pustili le najnujnejše; odpeljali so tudi les in drugo.

Po podatkih Muzeja NO Maribor in iz poročila polkovnika Treecka lahko razberemo, da so Nemci v »očiščevalnih akcijah« na Pohorju aretirali 166 vojnih obveznikov in 130 partizanskih sodelavcev, odpeljali pa 654 svinj, 1238 ovac, 5 konjev, 61.500 kg krompirja, 41.983 kg žita, 4.650 kg koruze, 2.980 kg jabolč, 2.250 kg zelenjave 300 kg soli, 498 kg fižola, 320 kg moke in še druge kmetijske pridelke. Poleg tega so metali Nemci z letala letake, s katerimi so pozivali partizane, naj se predajo do 31. oktobra, pa se jim ne bo nič zgodilo. Rok so potem podaljšali do 30. novembra, letake pa napisali še v slovenščini.

Besni so Nemci pripravili še eno najhujših ofenziv, ki se je začela marca 1945, v njej pa je sodelovala Druga SS divizija Galizien. Njehi pripadniki so z vso krutostjo obračunavali s sodelavci narodnoosvobodilnega boja. Po tej, tudi izjalovljeni, ofenzivi Nemci niso več prišli na Pohorje. Štajerska in Pohorje sta dokazali, da jih nemški okupator ni zaslužnil.

Drago Miklavc

Spomini iz doline Tople na Koroškem

9. decembra 1943 je tajna policija pregnala od doma Burjakove iz Tople. Okoli božiča so se čete 1. koroškega bataljona zbrale pri pastirskih kočah na Grojatu pod Raduho. Tam so sestavili poseben bataljon s približno stotimi borci, ki so ob koncu leta odšli preko Razbora in Dovž na Pohorje. 7. januarja 1944 so se vključili kot tretji bataljon v novo ustanovljeno Pohorsko brigado Miloša Zidanška.

V noči iz 20. na 21. januar 1944 je 6. štajerska brigada Slavka Šlandra napadla sovražnikove bunkerje in utrdbe v Črni. V navzkrižnem ognju se je vžgala in pogorela streha na šolski telovadnici. Borci so v vasi naleteli na skupino SS, ki je opravljala dežurno stražo. Odvedli so jo v gostilno h Geršaku, kjer so »jurišnike« slekli in sezuli, jim vzeli orožje in strelivo ter jih v spodnjih hlačah pognali domov. Rekvirirali so trgovino in trafiko. Ko so se zjutraj umaknili na Lundranski vrh, jih je policija zasledovala. Pri Poberžniku je bila požgana domačija, v njej pa sta kot živi plamenici zgorela dva ranjena partizana. Gospodarja in njegovo ženo so ustrelili nedaleč od stare Najevske lipe.

5. februarja 1944 je bil po ukazu glavnega štaba NOV ustanovljen Vzhodno-koroški odred, ki je bil podrejen štabu 4. operativne cone. Po 22. februarju 1944, ko je pri Belih vodah padel pesnik Karel Destovnik-Kajuh, se je pod Smrekovcem po Bistriških in Koprivnih hribih pomikala 14. slovenska divizija, ki je tu zaključila svoj znameniti pohod po poteh okupirane Štajerske. Z ukazom glavnega štaba z dne 24. aprila 1944 sta se združili Vzhodni in Zahodni odred v koroško grupo odredov. Njun komandant je bil narodni heroj Vinko Simončič-Gašper, komisar pa Mitja Ribičič-Ciril.

Adolf Ankon

Kako so cankarjevci »osvobodili« Beograd

Za časa Rimljanov se je mesto ob izlivu Save v Donavo imenovalo Singidunum, po mestu Singa, v katerem so živeli potomci keltskega plemena Skordiska. Rimljani so so si na Kalemegdanu uredili taborišče, ob Donavi pa pristanišče. Ob razdelitvi rimskega cesarstva je mesto pripadalo vzhodnemu delu, to je Bizacu, tedaj pod imenom Singedon.

Leta 878 je prvič omenjeno ime Beograd, verjetno zaradi belega apnenca, s katerim so utrjevali mesto. Pozneje so pod srbskim vplivom pojavila ime Belgrado di Schiavonia (slovanski Beograd).

Zgodovina Beograda je burna in krvava, zato bi za zgodovinski oris potrebovali preveč prostora. Omenim naj le, da je 6. aprila 1941. leta zjutraj 484 bombnikov, ki jih je ščitilo 250 lovcev, napadlo Beograd. Napad so ponovili še ob enajsti uri dopoldne in zvečer. Protiletalska obramba in letalstvo sta zrušila deset nemških letal, naši pa so jih izgubili petnajst.

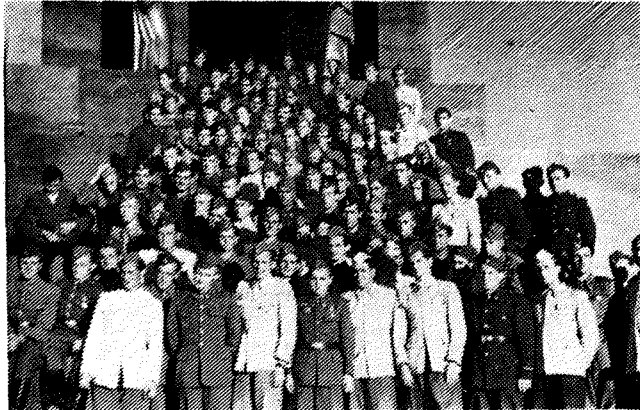
Naslednjega dne so spet bombardirali mesto. Skupno je bilo v teh napadih ubitih 2271 oseb, porušenih 682 in poškodovanih okoli osem tisoč stavb. Nemci so vkorakali v Beograd 12. aprila 1941. Odpora ni bilo.

Manj je znano, da so tudi zavezniška letala večkrat bombardirala Beograd: 16. in 17. aprila 1944, ko je bilo ubitih 200 nemških vojakov in 1160 civilistov. Letalski napadi so bili še 21. aprila, 18. maja, 6. junija in 3. septembra 1944. leta. Vedno je bilo največ žrtev med meščani.

4. oktobra 1944. leta so se britanski enote izkrcale v Grčiji in čez deset dni zasedle Atene, Rdeča armada pa je v tem času že vdrla na Madžarsko. Boji za Beograd so trajali šest dni. Mesto je branilo 30.000 nemških vojakov, ki so pred umikom minirali vse pomembne objekte. V jutranjih urah 20. oktobra 1944 sta se v stari trdnjavi na Kalemegdanu srečala komandant 1. armadne grupe NOV Jugoslavije generalpodpolkovnik Peko Dapčević in komandant 4. gardijskega mehaniziranega korpusa generalpodpolkovnik tankovskih enot V. I. Ždanov.

V Beogradu je padlo 15.000 nemških vojakov. Med obrambo Avale je padel komandant nemške korpusne skupine Willi Schneckenburger. Padlo je tri tisoč borcev NOVJ in 960 rdečearmijcev.

Zaradi osvoboditve Beograda se je 350.000 nemških vojakov iz Grčije moralo umakniti prek Kosova, Sand-

žaka in Črne gore proti Sarajevu. Prizor nam prikazuje jugoslovanski film Most.

Cankarjeva brigada je bila uradno razformirana ob koncu leta 1945, a je še zadržala ime, ko so se njeni deli v zimi 1945/46 premestili z Dolenjske na Štajersko; bili so vključeni v 2. divizijo KNOJ. Poleti 1946. leta je brigada odšla za dva meseca »na dopust« v Zemun. Avgusta 1946. leta so oficirji te brigade obiskali Avalo, kjer so se slikali.

V prvi vrsti so (od leve proti desni: v beli srjaci je pomočnik načelnika kontraobveščevalne službe Martin Dobovičnik, komisar brigade Robič, sledijo trije narodni heroji, ki so vsi že umrli: komandant brigade Ivan Kovačič-Efenka, Anton Dežman

iz Lesc in Karlo Maslo-Drago. Dežman in Maslo sta bila komandanta bataljonov. Ob Maslu je v beli srjaci načelnik štaba Vinko Mojškerc-Jesen, ki živi v Koprju, ob njem je namestnik komandanta bataljona (priimek mi ni znan), nato v beli srjaci načelnik KOS brigade Martin Majerič, za njim je komandir čete Andrej Gornik. Ime oficirja v beli srjaci in z očali mi ni znano. Nekje v sredini je tudi glava pisca teh vrstic.

Na sliki ni kulturnika Zdravka Lenščaka in komandirja čete Lojzeta Sivca, ker sta v Slovenijo prišla iz Afrike kot padalca. Morda kdo od teh na sliki o tem ve kaj več.

Jože Vidic

Odličje za hrabrost

Istran (po rodu Italijan) Giuseppe Vigni prebiva v Obalnem domu upokojencev v Koprju. Rad govori o tistih časih, ko so tu vladali fašisti, še raje govori o tem, kako je bilo v času narodnoosvobodilnega boja.

Rodil se je v vasi Scalievaz (Momjan-Momiano) 21. marca 1910. Obiskoval je šolo v Momjanu. Ves čas je tudi kmetoval. Ukvarjal se je z vinogradništvom in gojil olive. Vino je prodajal v Trstu, iz oliv pa je pridelal olje za domačo uporabo.

V vrste partizanske vojske je stopil leta 1943, in sicer v Valbosco — nad Rijeko. Od tam je šel v Ogulin, zatem v Karlovac, Bihać. Prav rad pove, da je tam prvič srečal maršala Tita. Tito jim je rekel: »Od tu gremo na Trst!« Odšli so proti Rijeki, skozi Ilirsko Bistrico, kjer so naleteli na nemške enote, ki so se umikale. Nadaljevali so pot v Opatijo, Pulj, Buje, Koper in

nato v Trst (Portonovo). Zatem so prišli v Postojno, kjer so ujeli 800 Nemcev. Po tej operaciji so se odpeljali z vlakom do Monfalcone, kjer so dobili nekaj živeža. Prišlo pa je povelje, da morajo znova v Postojno. Iz Postojne so odrinili v Pazin, Livade in Poreč, kjer so odšli vsak na svoj dom. Vse to se je dogajalo do 15. maja 1945.

Za zasluge v teh pohodih je bil odlikovan z bronasto medaljo za hrabrost, ki jo je dobil po ukazu predsednika Jugoslavije.

Bogomil Lilija

Predstavili so monografijo Bruna Hartmana o Rudolfu Maistru

Založba Partizanska knjiga iz Ljubljane je v Univerzitetni knjižnici v Mariboru predstavila monografijo dr. Bruna Hartmana o Rudolfu Maistru. Gre za prvo monografijo o slovenskem generalu in pesniku, ki je po prvi svetovni vojni ubranil Maribor in severovzhodno Slovenijo. Monografija je izšla kot 30. zvezek zbirke Znameniti Slovenci, ki jo ureja Josip Vidmar. Dr. Bruno Hartman je znano slovensko in jugoslovansko ime na področju kulture. Delo Rudolfa Maistra je raziskoval več let in je odkril tudi nekatere nove dokumente na Dunaju in v Beogradu. Dr. Bruno Hartman je monografijo napisal na pobudo Josipa Vidmarja. Na promociji je govoril Jaroslav Skrušny v imenu založbe in dejal, da je ta monografija izpolnila del dolga do naše nacionalne zgodovine. Dr. Bruno Hart-

man je na promociji poudaril, da se je z osebnostjo slovenskega generala in pesnika ukvarjal že v času, ko je bil ravnatelj v Univerzitetni knjižnici v Mariboru. Med drugim je pripravil gradivo za dve razstavi o generalu Maistru. Do novih dokumentov se je dokopal v Vojaško zgodovinskem inštitutu v Beogradu in v Vojnem arhivu na Dunaju. Ugotovil je, da je bil Maister vsestransko in široko razgledana osebnost, saj je imel sam dragoceno knjižnico, poleg pesništva pa se je ukvarjal tudi s slikarstvom. Po njegovih besedah pa nekatere dileme iz njegovega življenja še vedno niso razčiščene, kar velja zlasti za njegovo delovanje na Koroškem. Vprašanje je tudi, zakaj so ga kljub odličnim ocenam upokojili pri 49 letih.

M. K.

Kdo pozna može na fotografiji?

Jože Ferjančič iz Kopra nam je že pred časom poslal fotografijo z enoto nekdanjih borcev — »partopovcev«. Na njej prepozna poleg sebe še borca z zastavo, drugih pa ne. Ker mu je posnetek drag spomin iz vojnih dni in je v tej enoti preživel (preden je bil na Trnovem hudo ranjen) deset dni, bi želel izvedeti, kdo so še drugi borci na fotografiji. Meni, da je fotografija nastala jeseni štiriinštiridesetega v Cerknem ali njegovih okolič.

Jože Ferjančič (C. Istrskega odreda 12, 66000 Koper) si tudi želi, da bi se mu kdo izmed preživelih borcev s fotografije oglasil.

Zamislmo se ob pomembnih spominskih dneh

Minil je čas brezskrbnih počitnic in pričelo se je novo šolsko leto, ki je zahtevnejše od lanskega. Za svoje delo dobi delavec plačilo v denarju, mi učenci pa v ocenah. Bolj kot znamo, boljšo oceno dobimo. Ker je učenje utrudljivo, potrebujemo razvedrilo in zabavo tudi med šolskim letom.

Ker je med šolskim letom veliko praznikov in obletnic in na te dni ni pouka, bi lahko imeli razne prireditve. Pred nami je dan pionirjev. To je lep praznik v zgodnji jeseni, ki bi ga lahko izkoristili z različnimi aktivnostmi v naravi. Sredi jeseni se spominjamo vseh naših dragih mrtvih. Lepo bi bilo, da bi jim tudi med letom na dostojen način pokazali spoštovanje. Vsak se veseli svojega rojstnega dne, vsi skupaj pa se bomo poveselili ob rojstnem dnevu naše ljube domovine in ji zaželeli miru in bratske ljube-

ni. Za prihod novega leta pa si bi lahko privoščili kaj bolj veselega. Lahko bi malo poplesali in se zabavali, pa čeprav smo še zelo mladi. Čast imamo, da je živel med nami velik človek po duhu, to je Prešeren. Ob njegovem prazniku bi se morali spominjati naše lepe slovenske besede in njegove lepe Zdravljice. V marcu praznujejo vse žene v svobodnem svetu. Mislim, da ta praznik ni več to, kar bi moral biti. Imamo ga vsi, le žene in matere ne. Dan mladosti praznujemo v spomin na Tita. Tudi ta dan bi moral biti poudarjen z rezultati dela. V mesecu juniju pa se vsi borimo za boljše ocene in s tem prispevamo k lepemu družinskemu prazniku.

Želim si, da bi se moje želje uresničile.

KLAVDIJA MAKOVEC 5.d.

OŠ Drago Bajc Vipava

Hiša pod gozdom in hlev poleg nje

»Oče čevljar, mati šivilja sta bila presrečna, ko se je rodil prvi otrok, hčerka, čez leto še sin, pa zapet sin čez eno leto. No, čez nekaj let se jih je nabralo kar šest, trije sinovi in tri hčere. Bilo pa je tudi naporno, ker pri hiši ni bilo studenca, zato je bilo treba nositi vodo po deset minut daleč v brenti ali v redvih. Kako je voda težka, ve samo tisti, ki jo mora nositi. Pa še nikoli je ni dosti! Dokler je zdravje pri hiši, še kar gre.

Prišla pa je vojna in med tem časom tudi bolezen, ki je mamu priklenila na posteljo za šest let. Ni se dalo pozdraviti. Izgubili smo jo takrat, ko smo odrasli in bi jo najbolj potrebovali. A imeli smo še očeta, ki je prevzel

nase vse breme in skrb za šestero otrok. Lepo je skrbel za nas, čeprav smo zelo pogrešali mamino. Najstarejša sestra je morala prevzeti gospodinjstvo dela ter skrbeti za mlajšega brata in sestro. Morala je kuhati kosila, večerje, prati perilo, plesti in krpati nogavice in popravljati še razna druga gospodinjstva dela. Ko je že malo odrasla, je morala tudi ona na delo v bližnjo vrtnarijo. Tako je prislužila kakšen dinar, da smo lažje preživeli.

Življenje pa teče naprej. Otroci so odrasli, se poročali, odšli od doma, starejša sestra je odšla, na njeno mesto je stopila mlajša, da je gospodinjila. Bilo je težko, ker tudi oče ni bil zdrav; imel je posledice iz vojne. Pa tudi

svetli trenutki so bili vmes: dobili smo elektriko, mlajši brat je kupil radio, električni likalnik, kar je bila zelo velika pridobitev. Lepi so tudi spomini na domače običaje, ko smo za božič okrasili smrečico in prižigali svečke pred jasicami. Za Miklavžev nas je obiskal Miklavž z darili in s hudim parkeljnom, ki je strašil otroke, če niso bili pridni. Potem smo za pusta pekli krofe. Teh so bile deležne tudi maskare, ki so prancingljale skozi vas.

Leta so minila, življenje teče narej, na domačiji je ostal le srednji brat. Veliko se je spremenilo, gospodarstvo že mladi. Okrog hiše pa se spet igrajo otroci, ki so kakor pomlad.

Tako je zaključila pripoved naša teta, ki nam nečakom vedno rada pripoveduje o davnih težkih časih.

PETER STENIČNIK, 7.b

COS Fran Roš, Celje

Ali si lahko zamislite življenje brez prijatelja?

Prijatelja mora imeti vsak človek, saj brez prijatelja ne moreš biti. Večina prijateljev je dobra. Tudi jaz imam veliko prijateljev. Dobil sem jih tudi na morju; še posebej pa na začetku petega razreda. V petem razredu je več oddelkov. Moji prijatelji so iz Vipave, Podrage, Podnanosa, Vrhpolja, Sanabora in Orehovice. Skoraj vsi so iz ajdovske občine. Imamo tudi sošolko iz Ajdovščine. Moji prijatelji so zelo dobri do mene, zelo hitro smo se spoznali. Moram pa omeniti tudi sošolke, ki so zelo pridne, radodarne in tudi lepe. Med prijatelji in prijateljicami ne bom delal nobenih razlik. Moj razred je prijatelj z razredničarko. Z našim razredom sem zelo zadovoljen in želim si, da bi bili skupaj do konca osmega razreda. Zame je zelo lepo, da vidiš prijatelja po nekaj letih in da se spomniš na čase v šolskih klopih.

Zame je prijatelj nekaj najlepšega. Ne predstavljam si življenja brez prijatelja.

PREDRAG GLISOVIČ, 5. d, OŠ Drago Bajc Vipava

Moj psiček Tar

Moj psiček Tar je velik hišni gošpodar.

Čeprav je star le leto dni, tako strašno renči, da bojijo se ga vsi, ker hud je kar za tri.

Ko zalaja, ustraši se ga vsak, pa naj bo še tak junak.

VIKTORIJA LUBŠINA, 7. r.
OŠ Artiče

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Za srečen skok v novo leto

Dragi mladi prijatelji, premišljujem in premišljujem, pa mi ne pade nič pametnega v glavo. Saj veste, kako je okrog novega leta. Krizem kračem si stiskamo roke in ponavljamo SREČNO, SREČNO, SREČNO... Včasih tako tudi mislimo, včasih pa je tisti »srečno« samo še izgubljena fraza in naše misli ga niti od daleč ne dohajajo. Jaz pa bi rada, da bi z našo današnjo praznično mladinsko slišanjo V TV-15 vendarle nekoliko drugače, z več človeške toplote zazleli svojih bližnjih in tistih, ki jih imamo radi, srečen skok v novo leto. Kaj mislite, bi šlo s takšno žabico, ki bi jo sami sešili in tako skozi delo svojih prstov vlili vanjo del sebe, svojih misli in želja? Mislim, da bo vsak vesel takšnega vašega darilca, pa še govoriti ne bo treba veliko.

Kaj potrebujete? Nič posebnega; mislim, da se to najde v vsakem domu: dva enako velika kosčka blaga (po velikosti skice) za trebušni in hrbtni del žabe, dva kroglasta gumba za oči ter pšenico, ječmen ali riž, s katerim boste žabico napolnili. Tudi kakih posebnih naprav ne potrebujete: škarje in igla, morda še šivalni stroj (ni pa nujna!), bo kar dovolj. Torej, škarje v roke, izrežite po skici model, ga z bučkami pričvrstite na dvojno blago pa spet izrežite, s tem, da ste pustili rob za živ. Potem oba dela sešijte, pri strani pa pustite odprtinico, skozi katero boste žabico obrnili in jo potem napolnili. Na koncu zašijte še odprtinico in prišijte gumba na označeni mesti. Bolj ko bo blago pisano, bolj bo žabica veselo delovala. Če hočete, da bo lepo sedela, jo s palcem in kazalcem pritiskajte nad spodnjimi kraki in jo na hitro posežite. Morda še nasvet: ne smete jo nabit napolniti, pač pa toliko, da jo še lahko poljubno zvijate.

Naj bodo vse vaše žabice srečne, vesele in naj veselo poskačejo v novo leto!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Obiskal nas je...

Včeraj nas je obiskal borec Ivan Pek. Pripovedoval nam je o vojni. Ko je odšel k partizanom, je bil star komaj sedemnajst let. Bil je borec Bračičeve brigade. Nato je postal kurir. Spomnim se tistega dogodka ko je moral prečkati cesto s se enim kurirjem.

Na cesti ne daleč od njiju je stal tovornjak. Misli sta, da so partizani. Slišala sta, ko je eden od njiju dejal: »Za njima, partizana sta!« Ob tem vzkliku sta takoj ugotovila, da so Nemci. Ivanov prijatelj je stekel na eno

stran ceste, Ivan pa je naredil ovinek na drugi strani in se ustavil. Nemec je bil nad njim; skoraj bi mu skočil na glavo. K sreči je Ivan zbežal na drugo stran. S kurirjem sta nadaljevala pot.

Želim, da ne bi bilo nikoli več vojne. Želim pa tudi da bi v šolo povabili še kakega borca, ki bi nam pripovedoval o dogodkih iz narodnoosvobodilnega boja.

URŠKA BUKOVEC, 4. a
OŠ Slava Klavora Maribor

Premiera v lutkovnem gledališču v Ljubljani

Zgodba južnega gozda ali Kdo je ubil sonce

Veliki oder ljubljanskega lutkovnega gledališča je 17. decembra postavil pred publiko krstno uprizoritev gledališke (lutkovne) predstave Zgodba južnega gozda ali Kdo je ubil sonce, za katero je besedilo napisal Ivo Svetina, za režijo pa je poskrbel Janez Pipan. Pravzaprav pravi Ivo Svetina, da je on samo soavtor, kajti pravi avtorji so pripadniki južnoameriškega indijanskega plemena Xingu (izg. Singu), živečega ob istoimenski reki z vsemi pritoki in lagunami.

»Kot za vsakega otroka,« pravi Ivo Svetina, »so bili tudi zame Indijanci vedno nekaj posebnega. Južnoameriški Indijanci pa so še posebej tista vrsta eksotike, eno tistih ljudstev, ki pomenijo še živeče pravljice – seveda z vidika evropskega antropocentrizma. Drobce za to delo sem našel v dokumentarnem filmu iz sedemdesetih let o nekem plemenu, ki še ni prišlo v stik z belim človekom. Potem sem v Rimu srečal antropologa, ki je dolgo let preživel ob Amazonki in mi je vedel povedati marsikaj zanimivega. Piko na i pa mi je pomenilo sredi Dunaja srečanje s knjigo Xingu, ki sem jo zagledal v izložbi.«

V njej so bratje Villas Boas, ki so dolga leta bivali med Indijanci ob reki Xingu, zbirali zgodbe in mite – o stvarjenju sveta, o osvojitvi ognja o dvojčkih Soncu in Meseču, o rojstvu prve ženske iz školjke, o vesoljnem potopu, ljubosumju in bratomoru, o rojevanju in umiranju... In tako je Zgodba južnega gozda dobila realno ozadje. Znotraj mitov teče na odru zgodba lovca, v začetku prestrašenega pred velikimi bitji v južnem gozdu, ki pa kasneje poskuša pridobivati samozavest, postane bojevnik in zakrivi splošno katastrofo, ko ubije sonce. Zgodba se konča v opustošenem svetu, kjer ostareli Indijane ob pogledu na preteklost in rezultate spozna neko resnico.

Pri uprizoritvi je veliko vlogo odigrala likovna govorica. Treba je priznati, da je scena prava paša za sladokusce. Nič ne zaozstaja glasba, ki zgodbo prepleta od začetka do konca. Potem še luči, koreografija..., skratka, vse je bilo treba povezati v funkcionalno celoto.

Če jim je uspelo? Mislim, da je bil buren aplavz v dvorani po koncu premiere, ki se

kar ni mogel poleči, dovolj zgovoren. Predstava bo spet na vrsti po novem letu. Poskušajmo z njo razumeti »divjake«, ki so pred poezijo poetično razumeli svet in pred zgodovino spregovorili o naši prihodnosti, ki se je začela tistega dne, ko sta dvojčka Sonce in Mesec stopila na zemljo in prinesla ljudem dan in noč. Kajti v začetku je bila povsod samo tema. Edina svetloba na zemlji je bila lučka kresnice, ki jo je Indijane nosil v svoji pesti.

Kljub prizadevanjem bratov Villas Boas, da bi s Singujskim narodnim parkom očuvali samobitnost indijanskih plemen pred prodirajočo belo civilizacijo, tehnologijo in ekonomijo, jim to ni uspelo. Za vedno so začela izginjati plemena, katerih število je bilo v še ne tako daljni preteklosti enako današnjemu številu Slovencev.

Naj ostanejo zapisane vsaj zgodbe, naj živijo na odru gledališča, ki jim je po svojem simbolnem upodabljanju najbližje, zgodbe »za otroške duše vseh starosti«, kakor je zapisano v spremnem gledališkem listu.

Živa Drole

Prihaja leto konja

Eni verjamejo v horoskope, drugi ne, tretji se samo delajo, da ne verjamejo... Kakorkoli že; vzemite zares ali za zabavo. Mi vam po najboljših močeh zbrano ponujamo tisto, kar je za leto 1990 zapisano v zvezdah, in sicer po kitajskem luninem koledarju, najstarejšem kronološkem zapisu v zgodovini, ki je nastal leta 2637 pred našim štetjem. Po njem je prihajajoče leto leto konja, po predhodnem letu kače. In če se je marsikaj, kar je bilo rečenega za letošnje leto, na primer to, da je to leto za pogajanja, politiziranja in prevrate pa leto elegantne in lahke mode ter znanstvenih in tehnoloških izumov, čas utrjevanja vere v osebna prepričanja, da ne naštevam dalje, tudi uresničilo, ni vrag, da bi nas napoved za prihodnje leto izneverila.

Kaj lahko pričakujemo? Leto konja je živahno in ognjevito leto. Vročično življenje in načrti se bliskovito in učinkovito uresničujejo. Vse je samo akcija. Naporno leto, toda trud se izplača. Razvedrila črpajo

vso rezervno energijo in zapuščajo občutek izpraznjenosti. Čas za izpuščanje pare. Zvestoba vsem spontanim občutkom in intuitivno jadrnanje v nenehno se spreminjajočem vetru. Treba mu je le priti na sled, potem gre vse samo od sebe, brez odlašanja. Dobra volja in humor obvladujeta nekoliko popadljivo diplomatsko in politično razpoloženje. Možen je tudi industrijski, ustvarjalni in ekonomski polet, če se le že v začetku leta začne iz prave smeri, sicer je lahko tudi »krah«.

Vsakdanje življenje pa je sproščeno in vihravo, kakršen je pač konj po svoji naravi. Ozračje je prenapeto, splošno tempo pospešen, vendar prevlada optimizem in zdrava pamet. Svoboda gibanja, drznost, pogum in celo spotakljivost.

Leto konja se bo začelo 27. januarja 1990, trajalo pa bo vse tja do 14. februarja 1991.

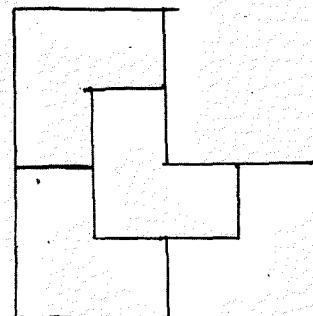
Živa Drole

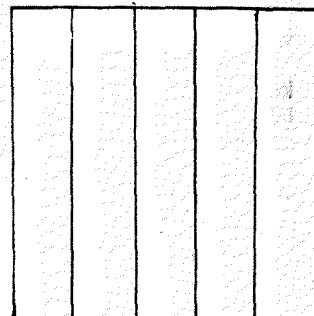
Rešitve Z veselo družino v veselem razpoloženju iz prejšnje številke TV-15

Kako je šlo? Upam, da je bilo predvsem veselo. Če pa ste naleteli na kako zapreko, jo bomo poskušali sedaj skupaj razvozlati.

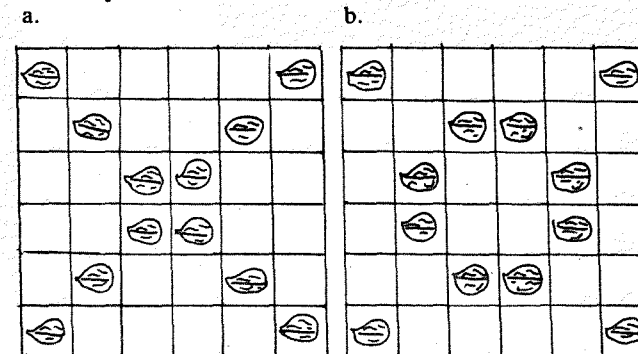
1. Delitev posestva

2. Delitev sosedovega posestva

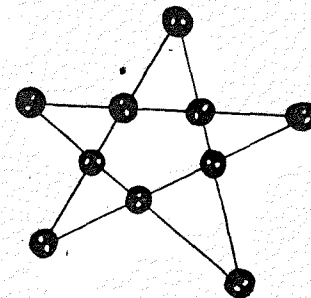

3. Dvanajst orehov

Kdor je pravilno rešil, si je zaslužil vseh dvanajst orehov. Morda pa jih je doma ostalo kaj od potice?

4. Deset gumbov

5. Vozel pa poskusite narediti takole:

Preden primete vrv, prekrizajte roke na prsih, in sicer z desno roko primete levi konec vrvi, z levo pa desni. Ko boste razklenili roke, bo na sredini vrvi nastal vozol.

Dragi bralci, če poznate kakšno razvedrilno igro, zakaj nam je ne bi opisali in nam jo poslali? Prepričana sem, da nam bo ob tej ali oni priložnosti prav prišla.

Živa

Skrivnost iz veselja – sibirski eksplozija

Zdaj, ko z vse večjo naglico dobivamo nove in nove podatke o tajnih odkritjih ameriških in sovjetskih oboroženih sil ter drugih, ki se ukvarjajo z vesoljem, postaja skrivnost velike sirske eksplozije še bolj zanimiva, še posebno, če jo razlaga mož, ki je o številnih skrivnostih naše Zemlje in njenih prebivalcev pisal debele knjige in jim posvetil dober del svojega spoštovanega znanstvenega raziskovanja.

Arhur Clarke (ki danes živi v samotni in še kar naprej raziskuje nenavadnosti tega sveta) je o eni takšnih nenavadnih hkrati pa največji eksploziji, kar jih je doslej zaznal človek, prebrskal gore literature. Ugotovil je, da je zadnjega dne v juniju leta 1908 londonsko, stockholmsko, heidelbergsko, številno holandsko in drugo časopisje zabeležilo nenavadno svetlobo, ki je nekaterim ponočnjakom dovoljevala fotografske posnetke, enake onim, posnetim sredi belega dne. Nad mesti so plavali svetlordeči oblaki, znanstveni instrumenti pa so podivjali. Seizmogrami, ki so nastali tistega dne, so zapisali nenavadne krivulje, v Rusiji pa so še v juliju opazovali »svetle oči.« Številni ljudje po Evropi so se spričo očitno nenavadnega pojava v naravi vznemirili, vendar pa je njihovo vznemirjanje prekrila množica drugih dogodkov. Če se spomnimo, da je v letih 1914–1918 divjala še svetovna vojna, skoraj ni čudno, da je bil skrivnostni sibirski dogodek pozabljen oziroma potisnjen v ozadje za celih dvajset let.

Znanstveniki vsega sveta so potem, ko so izvedeli za stra-

no razdejanje, ki ga je povzročilo leta 1908 v daljni sibirski tajgi neznano »nekaj« iz veselja, ponujali in še danes ponujajo številne razlage. Arhur Clarke jih je zbral, dodal številnim drugim podatkom, ki jih je bilo mogoče najti o dogodku in ugal tudi sam. Gre morda za črno luknjo, za razdiralno moč antimaterije? Ali pa je bila morda velikanska vesoljska ladja, ki je eksplodirala zaradi posledic ob prihodu v zemeljsko atmosfero?

Leonid Kulik je po nalogu sovjetske akademije znanosti zbiral podatke o meteoritih, ki so padli na ozemlje Sovjetske zveze in je tako prišel tudi do »sirske skrivnosti«, ki jo je raziskoval dvajset let. Najprej je zbiral izjave očividcev in beležke v sibirskem časopisju. Številni opisi so govorili o podolgovatem cilindričnem, razžarjenem predmetu. »Starke so jokale in vsi so mislili, da se bliža konec sveta«, je pisalo med drugim v nekem članku v irkutskem listu Sibirija. Eksplozijo je bilo slišati 800 kilometrov daleč!

Kulik je odrinil na svojo prvo izvidnico za neznanim dogodkom leta 1927. Ob reki Makir-

te je prvič s svojimi očmi zagledal razdejanje – po vsem obzorju, do koder mu je nesel pogled, je ležalo po tleh debelo drevje – ki je poleglo vse v isti smeri. Po tem odkritju je moral prvo ekspedicijo končati, toda vrnil se je še istega poletja in nato še trikrat. Bolj ko se je poglobljal v dokaze, ki naj bi jih »zapustil komet«, manj je bilo neposrednih dokazov, za to da gre res za ta nebesni pojav. Možakar stvari nikoli ni prišel do dna, ker je prej umrl kot vojak v drugi svetovni vojni. In potem je moralo priti vmes še do Hirošime ter Nagasakija, da so začeli raziskovalci povezovati posledice obeh dogodkov, med katerima je bila razdalja celih štirideset let...

Podobnosti med obema dogodkoma so se kopičile in znanstveniki so dokazali, da je tisto, kar se je davnega leta osem spustilo nad Sibirijo, eksplodiralo že v zraku. Je bila to vesoljska ladja na atomski pogon? Ali pa je šlo za nenavaden pojav atomske eksplozije »po naravni poti« kakršne se dogajajo na soncu? Karkoli že je bilo, pravi Arthur Clarke, ni preveč spodbudno. Če je bil »le« komet, velja vedeti, da že majhen takšen vesoljski projektil, ki ga ni zaznali na jutranjem nebu, »razpolaga« z močjo 20 megaton; kakšno moč ima komet, ki je je viden na velike daljave?

Podatki sodobnih znanstvenikov, povezani z zgodbo o si-

birski skrivnosti, so zastrašujoči: radioastronomija je, potem ko se je razvila tudi na dnevnem nebu odkrila roje meteorjev. Med njimi je eden, imenovan Truardi, ki vsako leto ob istem času – zadnjega dne v juniju (!) srečuje Zemljo, ko obišče njeno orbito. Morda je prav ta dan vsakič sproti velika nevarnost za naš planet, se sprašuje Clarke in pristavi, da utegne miniti več tisoč, milijonov let... Morda, prvi Clarke, nosi vesolje Zemlji na ta način nenavadne darove napredka. Znanstveniki so namreč ugotovili, da so dinosavri izumrli pred 65 milijoni leti zaradi eksplozije nebesnega telesa veliko večjega obsega, kot je bil tunguski (sibirski), s čimer je bilo morda omogočeno človeštvu, da se je hitreje razvilo. Morda, pravi naš nenavaden znanstvenik in sanjač, eksplozije ne bo prišlo še naslednjih milijon let – če pa vendarle bo – utegne odpreti pot našim naprednejšim naslednikom...

Tale zapis smo vam pripravili s pomočjo knjige A. Clarka *Skrivnosti sveta* (Misterije sveta, August Cesarec, Zagreb, 1989). Za tiste, ki jih podobno branje privlači, pa dodajmo, da je poleg te išla tudi druga knjiga z naslovom *Kronika čudes-Skrivnosti* (Misterija – pri isti založbi, lani).

Toliko, da za hip odmaknemo vaše premišljevanje od ozkih križev in težav naše Šentflorjanske doline in Balkana ter vam prišepnemo, da je vse naše drobno gorje tako neskončno ničvo – nasproti vesolju.

Na kolo – za zdravo naravo!

Delo ekonomista, popotnika in publicista Toma Križnarja *Lekcije s poti* vstopa v slovenski prostor kot svojevrstna zanimivost, ki utegne v enaki meri potешiti tako radovednost priložnostnega kot tudi okus zahtevnega bralca. Če bo prvega morda prepričala dinamika potovanja skozi eksotične in deloma nevarne dežele, bo slednjega gotovo pritegnila izrazita večplastnost Lekcij...; večplastnost, ki temelji na raznolikosti podane snovi in bogastvu avtorjevega doživljajskega praga...

Križnarjev knjižni prvenec ni le klasični potopis, kakršnih smo Evropejci vajeni predvsem od 18. stoletja naprej in v katerih se bolj ali manj posrečeno menjavajo pisateljevi vtisi s podatki o ljudeh in krajih, skozi katere ga vleče nemirna raziskovalna žilica. *Lekcije s poti*

preveva preveč energije, da bi se dalo spregledati, kako gre v njih poleg hrepenenja in avanture, dejstev in kritike civilizacije še za nekaj več; za piščev osebni »break through«, za radikalno iskreni stik s samim seboj, za nekakšen življenjski obračun in končno ponovno rojstvo... Ob tej intimni razsežnosti teksta pa stoji seveda v prvi vrsti Križnarjeva odločitev, da pride do Avstralije s kolesom.

Poglavitna teža tovrstnega projekta je nedvomno v maratonskem kolesarjenju, ki se zdi kot nalašč primerno za introspektivno in retrospektivno kroženje človekovega nezavednega med svetlobo in temo kozmičnega bivanja. Koló namreč omogoča popotniku globok vpogled vase in v svet. Iz tega zornega kota so pomembni deli Lekcij čudoviti opisi na-

rave, kakršnih v slovenski literaturi že dolgo ne pomnimo več in katerih vztrajni in, žal, vse bolj donkihotski častilec je Križnar iz kilometra v kilometru svojega besedila. Odtod tudi originalne refleksije, kakršne vzniknejo iz človekove »pneume« le sredi naključnega spleta volje in priborjenega miru na dolgih samotnih poteh. In nenazadnje dolgujejo neposredna srečanja z ljudmi ob poti svoje dragocenosti prav Križnarjevemu biciklu... Avtor se nam torej v svojih impresijah, meditativnih prebliskih in realističnih poročilih iz strani v stran vse bolj razodeva kot občutljiv in po potrebi divji izobraženec, ki ga evropska metafizika utesnjuje enako kot slovenske plašnice, in ki je sposoben pronicljivo analizirati politično situacijo dežele, skozi katero goni, prav tako mimogrede, kot pojesti pečenega psa.

Če bi Križnar predstavljal

svoje Lekcije na Zahodu, kjer knjižno produkcijo obvladuje zakon trga, bi mu izdaja nemudoma uspela, saj je besedilo aktualistično in posega v tiste probleme azijske podceline, ki jih večina razvitega sveta pozna

iz zvedavega zijanja v TV. Zablžniki bi mu na platnice napisali, da je bil avtor priča iranske revolucije, da je drugoval s Kurdi in se z afganistanskimi mudžahedini udeleževal nočnih pohodov na Sovjete, da je

molil s Tibetanci v Indiji in v avstralskem »buschu«, živel v pravilni deželi frikov vseh barv... Kakorkoli že – knjiga Toma Križnarja *Lekcije s poti* je vsekakor vredna branja; če ne zaradi drugega, vsaj zato, da bi pred nami zrasla podoba rojaka, ki mu je življenje tako drago, da v poganskih obredih raja z nekimi nam popolnoma neznanimi Kalaši, da v begunskih taboriščih uprizarja otrokom deprimiranih ubežnikov lutkovne predstave, da podživlja civilizacijsko čistost podhimalajskih Hunz in se čudi indonezijski umetnosti prav tako kot učinkom balijskih mamil... In ko zapremo zadnje strani vznemirljive pripovedi, se nas poloti tisto večno hrepenenje, da bi storili nekaj zase in za zgodovino. In nekeje v predvežju zavesti se nam utrne ideja – kolo za zdravo življenje in svoje telo...

B. Sedmak

Povečanje in uskladitve invalidskih in drugih prejemkov udeležencev NOV

Spremembe zvezne in republiške zakonodaje

I.

1. Z odredbo sekretarja Zveznega sekretariata za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko se zneski osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka povečajo glede na porast povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ v prvih devetih mesecih 1989 v primerjavi z letom 1988 za 656,6% od 1. januarja 1989.

Novi zneski navedenih denarnih prejemkov so višji glede na prej določene za **26,1 odstotka** in veljajo od **1. januarja 1989, izplačani** pa bodo za mesec januar 1990 skupaj z razliko med že izplačanimi zneski in novo določenimi od 1. 1. 1989 do 31. 12. 1989 **pred 31. decembrom 1989.**

Glede na zvišanje invalidskih prejemkov po predpisih o vojaških invalidih se za enak odstotek zvišajo tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne in sicer osebna in družinska invalidnina in datek za postrežbo in tujo pomoč.

OSEBNA INVALIDNINA:	
SKUPINA	Od 1. 1. 1989 din
I.	5.436.500
II.	3.939.800
III.	2.980.800
IV.	2.201.300
V.	1.567.400
VI.	971.500
VII.	657.300
VIII.	316.900
IX.	236.500
X.	159.900

2) DRUŽINSKA INVALIDNINA

Od 1. 1. 1989 din	
– za enega užiivalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	353.900
– za enega užiivalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	707.800
– povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	1.887.600

3) DODATEK ZA POSTREŽBO IN TUJO POMOČ

Od 1. 1. 1989 din	
– za prvo stopnjo	4.660.700
– za drugo stopnjo	3.585.400
– za tretjo stopnjo	2.510.000

4) ORTOPEDSKI DODATEK

Od 1. 1. 1989 din	
– za prvo stopnjo	1.572.700
– za drugo stopnjo	1.200.300
– za tretjo stopnjo	773.100
– za četrto stopnjo	374.100

2. Glede na zneske osebne invalidnine po skupinah invalidnosti in dodatka za postrežbo in tujo pomoč vojaških invalidov znašajo prejemki civilnih invalidov vojne od 1. 1. 1989:

1.) OSEBNA INVALIDNINA CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

SKUPINA	Od 1. 1. 1989 din
I.	2.718.250
II.	1.969.900
III.	1.490.400
IV.	1.100.650
V.	783.700
VI.	485.750

2.) OSEBNA INVALIDNINA ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA:

žrtve fašističnega nasilja imajo pravico do 25% povečane zneska osebne invalidnine civilnih invalidov vojne, tako da znašajo osebne invalidnine žrtev fašističnega nasilja:

SKUPINA	Od 1. 1. 1989 din
I.	3.397.812
II.	2.462.375
III.	1.863.000
IV.	1.375.812
V.	979.625
VI.	607.187

3.) DODATEK ZA POSTREŽBO IN TUJO POMOČ CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

Od 1. 1. 1989 dalje:	
za prvo stopnjo	3.961.595 din
za drugo stopnjo	3.047.590 din
za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15 odstotno povečanje dodatka v skladu z določili 12 člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne	3.504.728 din

4.) CIVILNA INVALIDNINA DRUŽINSKIH ČLANOV CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

Ta invalidnina se odmeri v višini 70% osebne invalidnine civilnih invalidov vojne in znaša za enega družinskega člana:

SKUPINA	Od 1. 1. 1989 din
I.	1.902.775
II.	1.378.930
III.	1.043.280
IV.	770.455
V.	548.590
VI.	340.025

5.) CIVILNA INVALIDNINA DRUŽINSKIH ČLANOV ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA

Ta invalidnina se odmeri v višini 70% osebne invalidnine žrtev fašističnega nasilja in znaša:

SKUPINA	Od 1. 1. 1989 din
I.	2.378.468
II.	1.723.662
III.	1.304.100
IV.	963.068
V.	685.737
VI.	425.031

Invalidski prejemki po republiških predpisih (invalidski dodatki, družinski dodatki in denarne pomoči) so bili v letošnjem letu usklajeni glede na rast pokojnin v SR Sloveniji petkrat, v skupni višini 888%. Decembrska uskladitev pokojnin v višini 30% bo pri uskladitvi teh prejemkov upoštevana in izvedena v januarju, skupaj z predvideno januarjsko.

Kar zadeva usklajevanje občinskih priznavalnin, je treba povedati, da so zagotovljena sredstva in sprejet sklep o peti uskladitvi stalnih priznavalnin za 55% z veljavnostjo 1. decembra. Tako bodo vsi prejemniki stalnih priznavalnin v decembru prejeli za 55% višje zneske priznavalnin kot v novembru 1989. Skupno povečanje priznavalnin v letu 1989 znaša 1441%, kar kaže, da je rast priznavalnin v letošnjem letu sledila visoki stopnji rasti inflacije in življenjskih stroškov ter sprejetim sklepom o medletnih uskladitvah pokojnin v SR Sloveniji.

II.

V svežnju predpisov, ki jih je Zvezni izvršni svet poslal v obravnavo in sprejem Skupščini SFRJ za uresničitev programa gospodarske reforme, so tudi predlogi za spremembe zveznih zakonov, s katerimi so urejene temeljne pravice borcev in vojaških invalidov kakor tudi spremembe in dopolnitve zakona o civilnih invalidih vojne. V nadaljevanju pojasnjujemo pomembnejše spremembe s tega področja ter njihove učinke na prejemke, do katerih so upravičeni udeleženci NOV po zveznih in republiških predpisih.

S predlogom zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja se predlaga **zvišanje zajamčene pokojninske osnove** za borce NOV pred 9. 9. 1943, ki je po veljavni določbi 4. odstavka 53. člena zakona sedaj enaka povprečju osebnih dohodkov v SFRJ iz zadnjega leta, povečanemu za 6%: **po novem bi znašalo to povečanje 60%.**

Vendar pa se borcem, ki prejemajo pokojnino iz SPIZ SR Slovenije, zaradi predvidene spremembe zajamčena pokojnina ne bo zvišala, saj se po republiškem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju – borcem pred 9. 9. 1943 (13. 10. 1943) zagotavlja višja pokojninska osnova v višini povprečnega mesečnega osebnega dohodka delavcev v SR Sloveniji iz zadnjega koledarskega leta, povečanega za 17,65%. Povečalo pa se bo število tistih borcev, ki se jim pokojnina odmerja tudi od zvezne zajamčene pokojninske osnove.

Za borce NOV iz SR Slovenije, ki so upravičeni do prejemkov po zveznih predpisih, pa so pomembnejše predvidene spremembe drugih zveznih zakonov. Tako je v predlogu zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev predlagana **sprememba višine osebne invalidnine** I. skupine, ki predstavlja tudi osnovo za odmero invalidnin nižjih skupin in drugih invalidskih prejemkov po tem zakonu. Medtem ko je po veljavni ureditvi osebna invalidnina I. skupine enaka povprečnemu mesečnemu OD v SFRJ iz predhodnega leta, povečanemu za 52%, se sedaj predlaga, da se kot osnova vzameta dva povprečna mesečna OD v SFRJ iz predhodnega leta, kar pomeni 31% zvišanje invalidnin.

Zvišan je tudi odstotek, v katerem se odmerja **družinska invalidnina** tistim užiivalcem, ki so to pravico uveljavili kot družinski člani padlega borca, in sicer od 13,02% osebne invalidnine vojaškega invalida I. skupine na 30% tega zneska.

S predlogom zakona o spremembah zakona o temeljnih pravicah nosilcev partizanske spomence 1941 se **ukinja limitiranje višine pokojnine** s pokojninskim dodatkom (ta predstavlja razliko med pokojnino in povprečnim mesečnim OD spomeničarja v zadnjih 12 mesecih pred dnem upokojitve ali, če je to ugodnejše, razliko med pokojnino in pokojninsko osnovo, od katere je bila odmerjena pokojnina) do ravni največjega mesečnega OD člana predsedstva SFRJ. Ta limit je v SR Sloveniji zadrževal pokojnine spomeničarjev, ki so imeli v aktivni dobi najvišje osebne dohodke, pod nivojem pokojnin, ki bi jim bile odmerjene po splošnih predpisih (torej brez pokojninskega dodatka) in usklajevane po sklepih SPIZ v SR Sloveniji. Zaradi tega je, kot je znano, prišlo do neupokojevanja teh spomeničarjev po splošnih predpisih, zaradi česar je bil nato tudi spremenjen družbeni dogovor o usklajevanju pokojnin (uveljavljen s 1. 1. 1989), s katerim je bilo omogočeno usklajevanje

pokojnin s pokojninskimi dodatki do ravni najvišje pokojnine, odmerjene in usklajene tudi po določbah republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

Sprememba je povezna z ukinitvijo limita po zveznih pokojninsko-invalidskih predpisih.

Osnova za odmero zajamčene pokojninskega dodatka spomeničarjem z nižjimi pokojninskimi prejemki **zajamčena pokojnina imetnikov »PS 41«**, ki je po veljavni ureditvi enaka povprečnemu mesečnemu OD v SFRJ iz predhodnega leta, povečanemu za 6%, bi se po predlogu določala v višini povprečnega mesečnega OD v SFRJ iz preteklega leta, povečanega za 60%. Tudi ta sprememba ne bo vplivala na višino zajamčene pokojnine nosilcem »PS 41« iz SR Slovenije, saj se ta njihova pokojnina v začetku vsakega leta na novo odmeri v višini 100% od osnove za borce (tj. povprečni znesek OD v SR Sloveniji iz preteklega leta, povečan za 17,65%). V enaki višini se bo določala tudi osnova za odmero **stalnega mesečnega denarnega prejemka**, ki se zagotavlja spomeničarjem, ki ne prejemajo pokojnine ali niso v delovnem razmerju, niti ne opravljajo samostojne poklicne dejavnosti ali dejavnosti z osebnim delom z delovnimi sredstvi, ki so lastnina občanov (v SR Sloveniji štirje prejemniki).

Letni denarni prejemek za rekreacijo za nosilce »PS 41«, ki se po veljavni ureditvi zagotavlja v višini povprečnega mesečnega OD v SFRJ iz predhodnega leta, povečanega za 13%, bi se po predlogu zagotavljal v višini povprečnega mesečnega OD v SFRJ iz zadnjega trimesečja predhodnega leta, povečanega za 13%.

Pogrebina, do katere so upravičeni družinski člani, ki oskrbijo pogreb nosilcev »PS 1941«, znaša po veljavni ureditvi tri povprečne mesečne OD v SFRJ iz predhodnega leta, po predlogu pa bi znašal tri povprečne OD iz predhodnega trimesečja.

Enako kot za spomeničarje se tudi za narodne heroje in španske borce ukinja limitiranje višine pokojnine s pokojninskim dodatkom in določa nova (enaka) osnova za odmero zajamčene pokojninskega dodatka. Letni denarni prejemek za rekreacijo bi bil po novem enak povprečnemu mesečnemu OD v SFRJ iz zadnjega trimesečja predhodnega leta (sedaj iz predhodnega leta), povečanemu za 25%. Stalni mesečni denarni prejemek bi se določal v enakem znesku, kot znaša osnova za določitev stalnega mesečnega denarnega prejemka za nosilce »PS 41« in španske borce, enaka pa bi bila tudi osnova, glede na katero se (v petkratnem znesku) vsako leto določa povračilo stroškov za pogreb narodnega heroja.

V enakem obsegu kot zvišanje zajamčene pokojninske osnove se predlaga tudi zvišanje osnove za odmero **zveznega dodatka za borce.**

V SR Sloveniji bo osnova za odmero tega dodatka tudi v bodoče še vedno določena v višjem znesku.

Predlagano je, da se vse navedene zakonske spremembe sprejmejo po hitrem postopku in začnejo veljati s 1. 1. 1990.

Med ostalimi spremembami in dopolnitvami zveznega pokojninsko-invalidskega zakona, ki pa se ne bodo sprejemale po hitrem postopku, naj opozorimo na predvideno spremembo, po kateri bo užiivalcem pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki so v skladu s predpisi, veljavnimi do 1. 7. 1983, uveljavili pokojnino v skupnosti, v kateri so bili nazadnje zavarovani, nato pa ob uveljavitvi sedaj veljavnega zveznega pokojninsko-invalidskega zakona 1. 7. 1983 zamudili enoletni rok iz 95. člena tega zakona za uveljavitev pravic v skupnosti, v kateri so dopolnili pretežni del zavarovalne dobe, omogočeno, da naknadno (brez časovne omejitve) uveljavijo pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja v skupnosti, v kateri so dopolnili pretežni del zavarovalne dobe. S to spremembo bo, kolikor bo sprejeta, tudi nekaterim borcem pred 9. 9. 1943 (do 13. 10. 1943), ki žive v Sloveniji, upokojili pa so se v skupnosti pokojninskega in invalidskega

zavarovanja v drugi republiki ali avtonomni pokrajini, zagotovljena odmera pokojnine od zajamčene borčevske pokojninske osnove v SR Sloveniji.

Predlagane spremembe zveznih predpisov je podprl tudi Izvršni svet Skupščine SR Slovenije.

Predlagane so tudi spremembe in dopolnitve republiškega zakona o vojaških invalidih in zakona o civilnih invalidih vojne.

S sprejemom in uveljavitvijo predlaganih sprememb bo ukinjena vsakoletna prevedba invalidskih prejemkov, to je vsakoletno ponovno ugotavljanje pravice in določanje višine teh prejemkov z upoštevanjem nove najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo, ki jo določi SPIZ v SR Sloveniji za tekoče leto, kar pomeni, da se bodo ob priznanju pravice oz. ob zadnji prevedbi v letu 1989 določeni zneski prejemov naprej le še usklajevali – na način in v odstotkih, ki jih bo ob upoštevanju uskladitev pokojnin med letom določil za zadeve borcev in vojaških invalidov pristojni republiški upravni organ.

Enak način usklajevanja bo veljal tudi za oskrbnino, ki pripada vojaškim invalidom in civilnim invalidom vojne v času poklicne rehabilitacije, za katero pa bo določena tudi drugačna osnova: za 25% povečana najnižja pokojnina za polno pokojninsko dobo, od katere se bo oskrbnina vsako leto na novo odmerila.

Dodatek za postrežbo in tujo pomoč, ki se zagotavlja vojaškim invalidom V. do X. skupine in užiivalcem družinske invalidnine po zakonu o vojaških invalidih, bo razdružen v dve stopnji: v prvo za tiste, ki zaradi svoje vojaške in druge invalidnosti neogibno potrebujejo stalno postrežbo in tujo pomoč za vse osnovne življenjske potrebe, so slepi ali nepokretni – v višini 60% najnižje pokojnine (torej toliko, kot znaša enotni znesek dodatka po veljavnem predpisu) in v drugo stopnjo za tiste, ki neogibno potrebujejo stalno postrežbo in tujo pomoč za večino osnovnih življenjskih potreb. Sedanji prejemniki dodatka za postrežbo in tujo pomoč bodo zadržali dodatek v dosedanjem obsegu, o upravičenosti do tega dodatka po novih zahtevkih pa odločajo občinski upravni organi, pristojni za zadeve borcev in vojaških invalidov na podlagi izvida in mnenja pristojne zdravniške komisije.

Ostale spremembe in dopolnitve zadevajo postopkovne določbe obeh predpisov.

Ne glede na ukinitve vsakoletne prevedbe invalidskih prejemkov bo še naprej ostala v veljavi določba, po kateri so užiivalci pravic po teh predpisih dolžni v 15 dneh prijaviti pristojnemu upravnomu organu vsako osebno spremembo ali spremembo v dejanskih okoliščinah, ki vpliva na posamezno pravico ali njen obseg. Pristojni občinski upravni organi pa bodo po uradni dolžnosti najmanj vsake tri leta ugotavljali nastanek takšnih sprememb in v primeru ugotovljene spremembe ponovno odločili o pravicah in višini invalidskega prejemka.

Če bo sprejet predlog za obravnavo in sprejem sprememb in dopolnitev obeh zakonov po skrajšanem postopku, bodo te spremembe uveljavljane že v začetku prihodnjega leta.

Glede na to, da so predlagane spremembe zveznih prejemkov vezane na povprečni OD iz preteklega leta, znesek tega OD pa še ni ugotovljen, ni mogoče izračunati njihove višine. Republiški komite za borce in vojaške invalide pa bo, kot doslej, tudi v bodoče prek časopisa Tv-15 objavljaj višino vseh mesečnih invalidnin in drugih prejemkov po zveznih in republiških predpisih.

Glede na to, da različne skupine udeležencev NOV tudi v Sloveniji vse pogostje postavljajo vprašanja o ustreznosti ureditvi pokojninskih in drugih prejemkov borcev in vojaških invalidov, bo Republiški komite za borce in vojaške invalide pripravil poročilo o gmotnem položaju udeležencev NOV v SR Sloveniji, ki bo obravnavano na predsedstvu Republiškega odbora ZZB NOV Slovenije predvidoma v mesecu februarju 1990.

Republiški komite za borce in vojaške invalide

Uvoz motornih vozil za invalide

V začetku oktobra 1989 je bil sprejet zakon o zunanjetrgovinskem poslovanju (Ur. l. SFRJ, št. 63/89), ki se uporablja od 1. decembra 1989 dalje. Po 6. odstavku 118. člena tega zakona imajo invalidne osebe, ki imajo **po samoupravnem sporazumu o seznamu telesnih okvar** (Ur. l. SFRJ, št. 38/83 in 66/89) **najmanj 70 odstotno telesno okvaro, pravico uvoziti tudi rabljena motorna vozila**, ne glede na to, ali jih lahko same vozijo ali ne. Ta vozila pa invalidi ne smejo odjuziti pred potekom treh let od dneva uvoza. Po 1. odstavku 118. člena tega zakona lahko fizične osebe med drugim uvažajo tudi nova osebna motorna vozila v količinah, ki niso namenjene preprodaji.

Zvezna carinska uprava je vsem carinarnicam v Jugoslaviji posredovala pojasnilo št. 56/89-A-9 za izvajanje 118. člena zakona o zunanjetrgovinskem poslovanju, ki ga prilagamo k tej okrožnici.

Motorno vozilo je mogoče invalidnim osebam (med drugim tudi vojaškim invalidom in civilnim invalidom vojne) uvoziti na dva načina:

1. Po osnovni proceduri mora invalidna oseba za uvoz rabljenega motornega vozila predložiti carinarnici **potrdilo** invalidske komisije območne enote skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja o obstoju 70% ali več odstotne telesne okvare, ugotovljene po samoupravnem sporazumu o seznamu telesnih okvar.

2. Invalidnim osebam pa ni potrebno predložiti posebnega potrdila območne enote SPIZ v primerih, če je denarno nadomestilo za telesno okvaro že priznано po 1. 7. 1983 oz. če je bila telesna okvara

ugotovljena zaradi uporabe 73. člena zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja zaradi štetja zavarovalne dobe, s povečanim trajanjem, in če je iz sklepa (odločbe) o priznani pravici oz. ugotovljeni telesni okvari nedvomno razvidno, da je le-ta ocenjena po samoupravnem sporazumu o seznamu telesnih okvar (Ur. l. SFRJ, št. 38/83 in 66/89).

Invalidska komisija I. stopnje pri območnih enotah SPIZ v SR Sloveniji bo torej pristojna za izdajo potrdila za vse invalidne osebe, med njimi tudi za vojaške invalide in civilne invalide vojne.

Invalidska komisija II. stopnje pri SIZ SR Slovenije izdaja potrdila le v primeru zahteve za varstvo pravic oz. pritožbe.

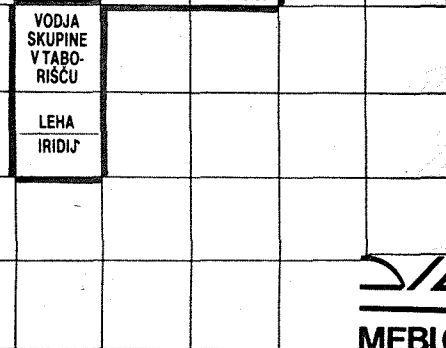
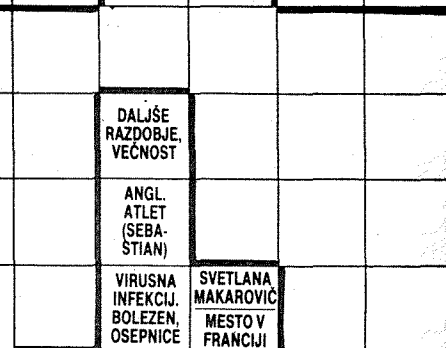
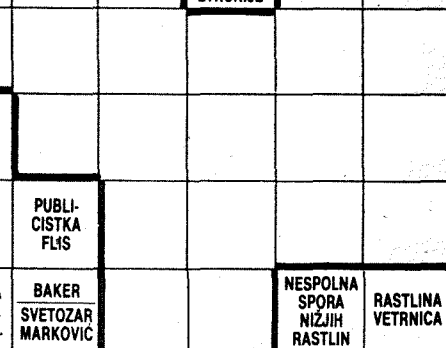
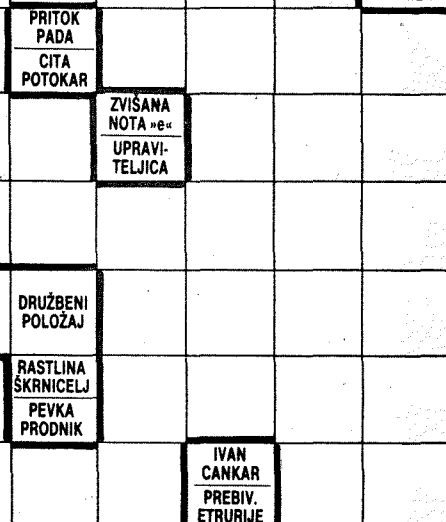
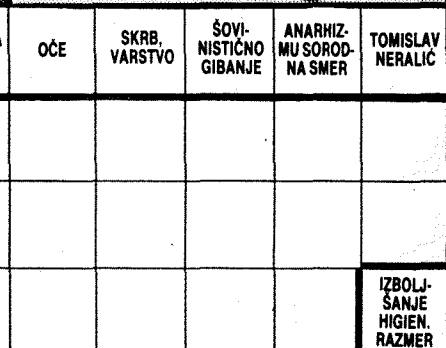
Občinski upravni organi za zadeve borcev in vojaških invalidov bodo zaradi izdaje tovrstnih potrdil napotili vojaške invalide in civilne invalide vojne na invalidsko komisijo I. stopnje pri območnih delovnih enotah SPIZ zaradi vložitve zahtevka za izdajo potrdila za uvoz osebnega avtomobila, k zahtevku pa bodo občinski upravni organi priložili invalidski spis.

Pripominjamo, da je potrebno za uvožene avtomobile plačati carinske dajatve, predpisi glede oprostitve prometnega davka za te avtomobile pa se niso spremenili. Prometnega davka pri uvozu rabljenih motornih vozil ob upoštevanju drugih pogojev so oproščeni invalidi, pri katerih obstaja telesna okvara v višini 80% na spodnjih okončinah ali medenici oz. če so slepi.

Republiški komite za borce in vojaške invalide

PRAZNIČNA NOVOLETNA KRIŽANKA

Ob prazniku

Po vsej Jugoslaviji smo slovesno praznovali 22. december – dan naših oboroženih sil. Na ta dan so številni občani, predvsem pa mladina in otroci, obiskali vojašnice in ustanove JLA in čestitali starešinam ter vojakom ob njihovem prazniku. Najboljšim enotam JLA in TO so podelili plakete in prehodne zastavice, najbolj prizadevnim ter najboljšim posameznikom pa so podelili značke vzornega vojaka, denarne in knjižne nagrade in listine s pohvalami.

Na vsakoletnem sprejemu, ki ga pripravljajo na predsedstvu Slovenije, so podelili velike plakete JLA občini Ptuj, sozdu Petrol, tozdu trgovina Nova Gorica, DO Ljubljanski potniški promet in Konusu iz Slovenskih Konjic. Veliko plaketo JLA je prejela tudi enota JLA (poveljuje ji Tomislav Šipčić iz ljubljanske vojašnice Boris Kidrič), ki je najboljša enota v petem vojaškem območju. Veliki plaketi teritorialne obrambe Slovenije pa sta dobili občina Krško in operativna cona TO Karlovac.

Predsedstvo Jugoslavije je ob dnevu naših oboroženih

sil izdalo ukaz o napredovanju 25 visokih oficirjev. Tako je zvezni sekretar za ljudsko obrambo Veljko Kadjević napredoval v generala armade. Od slovenskih generalov pa so napredovali Konrad Kolšek v generalpolkovnika, Stane Brovet v admirala, v generalpodpolkovnika je napredoval tudi Ivo Tominc. V isti čin je napredoval še sedanji poveljnik ljubljanskega korpusa Dane Popović.

V čin generalmajorja pa so napredovali Marjan Kranjc, Marjan Rožič in Marjan Vidmar. V ta čin sta napredovala tudi dolgoletni poveljnik kranjske planinske enote Spiro Niković in nekdanji poveljnik enote JLA, ki nadaljuje izročila prve tankovske brigade NOV, Rifat Šehović.

Ob prazniku oboroženih sil so visoka državna odlikovanja prejeli trije slovenski generali, in sicer Ivan Hočev, Marjan Čad in Leopold Rožanc. Državno odlikovanje je dobil tudi zadnji poveljnik nekdanjega ljubljanskega armadnega območja Svetožar Višnjič.

Povejmo še, da je poveljnik teritorialne obrambe Slovenije generalpodpolkovnik Ivan Hočevar prejel tudi nagrado »22. december«, ki jo podeljujejo za izjemne uspehe pri vodenju in poveljevanju. B. K.

Kulturno življenje v partizanih in danes

JLA je v Domu JLA v Mariboru organizirala kolokvij o kulturnem življenju v partizanih in danes v JLA, na katerem so sodelovali nekateri vidni predstavniki stroke, predstavniki JLA in drugi. Na kolokvij so prišli tudi Mitja Ribičič, Stane Potočar, Branko Jerkič, Jože Ožbolt, Svetožar Višnjič, Svetožar Oro, Ivan Frank-Iztok in predstavniki JLA, ki se v enotah in poveljstvih ukvarjajo s kulturno problematiko. Poveljnik mariborskega korpusa generalmajor Vukasin Vilotić je med drugim poudaril, da ima ta kolokvij vsejugoslovanski pomen in da so bili temelji kulturnega življenja v enotah JLA zgrajeni že v NOB. Na kratko je udeležencem kolokvija predstavil tudi mariborski korpus in njegovo dejavnost na raznih področjih dela. Enote mariborskega korpusa so letos sodelovale tudi pri odpravljanju posledic ujm, vojak pa so v Haložah in drugih krajih opravili več kot 40.000 delovnih ur. Zgradili so 17 kilometrov cest, štiri mostove, tri vodovode in nekatere druge objekte. Vrednost teh del znaša okoli 14 milijard dinarjev.

Generalmajor Ivo Tominc je govoril o kulturi in kulturnih dejavnostih v JLA in povedal, da v enotah JLA posvečajo posebno skrb razvijanju raznih oblik kulturnih dejavnosti, saj gre za sestavni del življenja pripadnikov JLA. V JLA so v letih 1946 do 1980 opismenili 480.507 vojakov. V JLA razvijajo glasbene dejavnosti, dramsko dejavnost, likovno umetniško življenje, razne

oblike filmske vzgoje, foto dejavnosti, literarno življenje in druge oblike kulturne dejavnosti. Razvijajo tudi športno življenje in razna tekmovanja. V delo vojaških klubov so uvedli nekatere sodobne oblike dela. Gre za mobilne vojaške klube, ki jih je dobilo 23 enot v JLA, od tega 11 v petem vojaškem območju. Ti klubi imajo celoten laboratorij za izdelavo barvnih fotografij, ozvočenje, vokalno ozvočenje z glasbenimi instrumenti, kinoprojektor, deset radiokasetofonov, TV aparat z videorekorderjem, kino projektor, magafon in drugo opremo. Dejavnost domov JLA je intergralni del vzgojnoizobraževalnih dejavnosti enot in ustanov JLA. Danes imajo v JLA 215 knjižnic, v petem vojaškem območju pa 35 knjižnic, ki razpolagajo 10.439.857 primerkov knjig.

Djordje Radišić iz Beograda je temeljito spregovoril o kulturi v NOB in dejal, da o bogastvu partizanske kulture priča 190 izdanih pesniških zbirk.

Po njegovih besedah so med NOB opismenili okoli 30.000 partizanov, kar je bil vsekakor velik uspeh v takratnem času. Kustos Muzeja ljudske revolucije iz Ljubljane Iztok Durjava je govoril o likovni umetnosti med narodnoosvobodilnim bojem na Slovenskem.

V Muzeju sistematično preučujejo likovno umetnost na slovenskem med NOB in z načrtno zbiralo akcijo so uredili najpomembnejšo zbirko tovrstnega likovnega gradiva. Danes obsega zbirka 13.825 risb, 851 grafik,

137 slik, 66 kipov in 285 grafičnih plošč. Okoli 6000 likovnih del je iz obdobja 1941–45. Tu so se začele poleg nujne dokumentacije likovnega gradiva, ki jo je spremljalo strokovno konzerviranje in restavriranje del, tudi raziskave likovne tvornosti med narodnoosvobodilnim bojem. Pionirsko delo na tem področju je opravila kustosinja likovne zbirke Vera Visočnik, saj smo se lahko po njeni zaslugi (zlasti prek objav v reviji Borec) seznanili z natančno dokumentiranimi potmi posameznih likovnih ustvarjalcev. Avtorica je v posameznih člankih obdelala še posamezna področja iz likovnega življenja med NOB, kot so sočasne razstave, likovna vzgoja, načrti za likovno dejavnost po osvoboditvi, nastajanje grafičnih map, Prešernove upodobitve med NOB itd. Tudi po odhodu kustosinje Visočnikove se je tovrstno delo nadaljevalo: dokumentirana so medvojna likovna dela slikarjev Draga in Nandeta Vidmarja, v doktorski disertaciji pa je bilo raziskana socialnokritična likovna umetnost, ki predstavlja pomembno poglavje naše sodobne likovne umetnosti.

Bivši komisar 31. triglavske divizije Ivan Frank-Iztok je govoril o svojih izsledkih pri raziskovanju razgibanega kulturnega življenja med NOB, zlasti na Gorenjskem in Primorskem, kjer so leta 1944 izdajali celo edinstven dnevnik v okupirani Evropi.

Mitja Ribičič je na kolokvij govoril o dragocenem likovnem umetniškem udejstvovanju in

pričevanju o NOB nedavno umrlega partizanskega umetnika Božidarja Jakca. Opozoril je tudi na svetovno raven partizanske grafike in na pozitivne ocene, ki jih je bila deležna doma in drugod po svetu. Govorec o kulturi v JLA danes je dejal, da je ta izrednega pomena pri vzgoji mladih vojakov in pri njihovem vključevanju v življenje. Njena največja dragocenost pa je v tem, da pripadniki JLA soustvarjajo kulturo skupaj z ljudmi. Pripadniki JLA vsako leto z mladino in z drugimi prebivalci organizirajo številne skupne kulturne prireditve. Ob temi Kultura v NOB in JLA se je Mitja Ribičič utrdilo še nekaj misli. Menil je, da naš boj ne bi bil tako umetniško dokumentiran, če ne bi imeli v NOB Božidarja Jakca. Prav kultura in umetnost sta po njegovih besedah svetu avtentično predstavili NOB.

Poročila na današnjem kolokviju so pokazala, da JLA ne računa le na moč orožja, marveč tudi na moč duha. Svetožar Oro, upokojeni generalpodpolkovnik, je poudaril, da je okrogla miza v Mariboru odprla vrata vsej Jugoslaviji. Izkazalo se je, da mlajši častniki dobro razvijajo kulturno življenje v JLA in nadaljujejo delo svojih predhodnikov, ki so danes v pokoju. Po njegovem mnenju bi morale svečane zaprisege vojakov postati pomembni kulturni dogodki. Na te zaprisege prihaja v posamezne jugoslovanske kraje več tisoč svojcev vojakov. To so resnično jugoslovanska srečanja, nad katerimi bi morala pokroviteljstvo prevzeti posamezna mesta in občine.

Marjan Kos

Obvestili

Ljubljanska sekcija borcev in aktivistov BBO in ZPO obvešča članstvo, da v novem letu 1990 srečanja v Domu JLA v Ljubljani prestavijo z 18. na 17. uro. Prvo srečanje v novem letu bo v četrtek, 4. januarja 1990, ob 17. uri v domu JLA.

Odbor sekcije

Odbor skupnosti borcev 11. SNOUB Miloša Zidanška in Pohorskega odreda vabi borce na proslavo obletnice ustanovitve brigade, ki bo 8. januarja 1990 ob 10. uri v vojašnici Franc Rozman-Stane v Mariboru. Ob 12. uri bo srečanje borcev brigade in starešin JLA v Domu JLA v Mariboru. Jubilarji – 70 letniki – bodo na srečanju prejeli posebne spominske listine.

Odbor 11. SNOUB Miloš Zidanšek in Pohorski odred

Krvodajalske akcije v januarju 1990

LJUBLJANA-CENTER	3.,12.
LJUBLJANA-MOSTE-POLJE	4.
LJUBLJANA-ŠIŠKA	5.,22.
POSTOJNA	8.,9.
LJUBLJANA-BEŽIGRAD	10.
LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK	11.
ZAGORJE OB SAVI	15.,16.
METLIKA	17.
ČRNOMELJ	18.,19.
ORMOŽ	23.
GORNJA RADGONA	24., 25., 26.
RIBNICA	29., 30., 31.

Razstava v Slovenskem šolskem muzeju

Sto let slovenske učiteljske organizacije

Petnajstega decembra so v Slovenskem šolskem muzeju na Plečnikovem trgu v Ljubljani odprli razstavo, skozi katero lahko obiskovalec spozna sto let življenja, dela in razvoja slovenske učiteljske organizacije. Avtorica razstave in spremne razprave Tatjana Hojan, bibliotekarska svetovalka, je dejavnost Zaveze razdelila na posamezna področja: šolstvo in učiteljstvo, strokovna glasila, mladinski tisk, gospodarske in socialne organizacije, izvenšolsko delo in ostale odseke. Vsako področje je predstavljeno s svojo široko zasnovano dejavnostjo, od skrbi za učiteljevo izobraževanje in učiteljski naraščaj, do pedagoškega in mladinskega tiska, izven šolskega dela in skrbi za materialni položaj učitelja pa do povezovanja z drugimi slovanskimi društvi in organizacijami. Razstava dovolj zgovorno pelje skozi posamezna obdobja, od ustanovitve učiteljske organizacije ali Zaveze leta 1889 v Ljubljani dalje. Pred tem letom so namreč delovala le posamezna učiteljska društva. Učitelji pa so potrebovali stanovsko zaslombo, da bi se skupaj lažje upirali vedno večjim političnim pritiskom in da bi se bolj uspešno borili za svoje, z zakonom predvidene pravice, ki jih deželni

stanovi niso povsod enako in v enaki meri izpolnjevali. Le učiteljska organizacija, ki je neodvisna od strankarskih nazorov, lahko zastopa interese učiteljev.

O problemih vzgoje najširših plasti našega naroda so v posebnih knjižicah pisali že leta 1923. Prav tako so že v tistih letih poznali brezposelnost učiteljev. In še in še podobnosti z današnjim časom lahko najde pozorno oko, tako v izhodiščih, ciljih in načelih učiteljske Zaveze, zato je povsem na mestu vprašanje, ki ga je na odprtju razstave izrekel v razmislek izvršni sekretar za vzgojo in izobraževanje pri CK ZKS Jože Miklavac: »Ali je v zgodovini učiteljske organizacije tudi kaj z današnjo in jutrišnjo rabo?« Edini odgovor je, da iz preteklosti lahko črpamo ogromno izhodišč in prvih, ki so pomembne tudi danes in tukaj.

Slovesno vzdušje je odprtju razstave prilil oktet pevcev iz Kompolj pri Celju, katerih osnovno vodilo je, kakor sami pravijo, ohranjanje človeških vezi in predvsem ohranjanje slovenstva v najžlahtnejšem pomenu besede.

Razstava bo na ogled do 1. maja 1990.

Ziva Drole

Srečanje borčevskih organizacij Alpe-Jadran

Sredi decembra je v osnovni šoli v Wagni pri Lipnici na avstrijskem Koroškem potekalo že 14. srečanje borčevskih organizacij Alpe-Jadran, na katerem so sodelovale borčevske organizacije iz Furlanije-Juljske krajine, avstrijske Koroške in Štajerske ter delegaciji borčevskih organizacij iz Slovenije in Hrvaške.

Organizatorji letošnjega srečanja so se odločili, da se bodo borci zbrali v Wagni, saj je tamkajšnja občina že 20 let pobratena z občinama Metlika in Ronki iz Furlanije-Juljske krajine in tako simbolizira dolgoletno sodelovanje na tem prostoru. Tovrstna srečanja pomenijo prispevek k sodelovanju med borčevskimi in protifašističnimi organizacijami na tem območju. Namen letošnjega srečanja pa so bila predvsem skupna prizadevanja za mir, razorožitev, boj proti oživiljanju fašizma, prenašanje izročil odpornišva na mladi rod, uveljavljanje enakopravnosti med na-

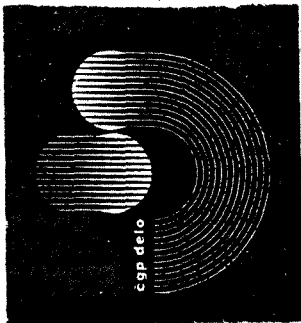
rodi in narodnostmi, boj za pravice človeka in demokratičen razvoj v svetu.

K. B.

TV-15 Časopis borčev NOB

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije
Izdajateljica: Založba Borec
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dvorčakova 12, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: Zvone Kržičnik (v. d. glavnega in odgovornega urednika), Ziva Drole, Bojana Žokalj-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji – uredniki rubrik), Viktor Konjar, Mirjana Menec (lektorica-redaktorica), Drago Setničar (tehnični urednik-oblikovalec), Mara Okorn (tajnica uredništva).
Predsednica časopisnega sveta: Mira Svetina.
Žiro račun: 50101-603-45772.
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p. p. 29

Telefon (061) 315-366

Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:

Moše Pijade 12

Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, rono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revialni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)